

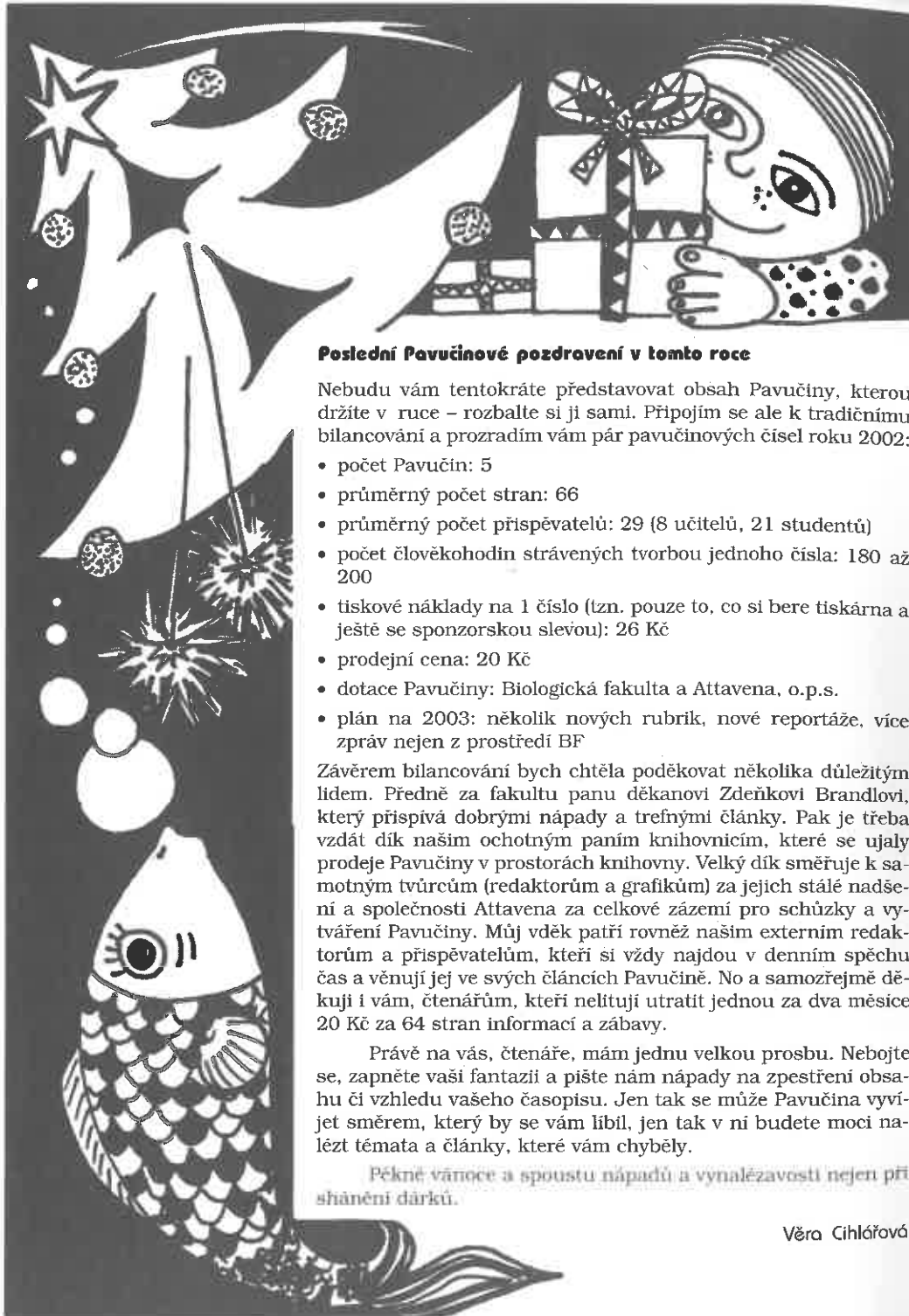

14 PAVUČINA

(nejen) studentský časopis

FOTO: Olga Jedličková

20 Kč - 2002

Poslední Pavučinové pozdravení v tomto roce

Nebudu vám tentokrát představovat obsah Pavučiny, kterou držíte v ruce – rozbalte si ji sami. Připojím se ale k tradičnímu bilancování a prozradím vám pár pavučinových čísel roku 2002:

- počet Pavučin: 5
- průměrný počet stran: 66
- průměrný počet příspěvatelů: 29 (8 učitelů, 21 studentů)
- počet člověkohodin strávených tvorbou jednoho čísla: 180 až 200
- tiskové náklady na 1 číslo (tzn. pouze to, co si bere tiskárna a ještě se sponzorskou slevou): 26 Kč
- prodejní cena: 20 Kč
- dotace Pavučiny: Biologická fakulta a Attavena, o.p.s.
- plán na 2003: několik nových rubrik, nové reportáže, více zpráv nejen z prostředí BF

Závěrem bilancování bych chtěla poděkovat několika důležitým lidem. Předně za fakultu panu děkanovi Zdeňkovi Brandlovi, který přispívá dobrými nápady a trefnými články. Pak je třeba vzdát dík našim ochotným paním knihovnicím, které se ujaly prodeje Pavučiny v prostorách knihovny. Velký dík směřuje k samotným tvůrcům (redaktorům a grafikům) za jejich stále nadšení a společnosti Attavena za celkové zázemí pro schůzky a vytváření Pavučiny. Můj vděk patří rovněž našim externím redaktorům a příspěvatelům, kteří si vždy najdou v denním spěchu čas a věnují jej ve svých člancích Pavučině. No a samozřejmě děkuji i vám, čtenářům, kteří nelitují utratit jednou za dva měsíce 20 Kč za 64 stran informací a zábavy.

Právě na vás, čtenáře, mám jednu velkou prosbu. Nebojte se, zapněte vaši fantazii a pište nám nápady na zpestření obsahu či vzhledu vašeho časopisu. Jen tak se může Pavučina vyvíjet směrem, který by se vám líbil, jen tak v ní budete moci nalézt témata a články, které vám chyběly.

Pěkně vánoce a spoustu nápadů a vynalézavosti nejen při shánění dáreků.

Věra Cihlářová

Škola

* Angličtina, angličtina	2
* Socialistický šlendrián, slušní lidé a spol.	2
* Zpráva o vývoji a stavu fakulty v roce 2002	3
* Hlášky	7
* Rozhovor s Františkem Sehnalem	8
* Snímky z letní praxe na CHKO Záhorie (Slovensko)	13
* Bud' pochválena „naše“ knihovna!	14
* Celostátní matrika studentů	16
* Listopadový výstup na Klef	17
* Rozhovor s Olegem Ditrichem	19

Věda

* Kam kráčíš biologická elektronová mikroskopie?	24
* Žil přimorožec arabský ve starověkém Egyptě?	26
* Věříte v placebo?	27
* Lyrorožec	28
* Staronová nemoc	30

Společnost

* Kompas plus: Knihkupectví Kanzelsberger	31
* Po stopách...	32
* Znovuzrození šamanismu	34
* NATO, Evropská unie a globalizace	35
* CEGV Cassiopeia	37
* Pozapomenutá historie – Talvisota (1. část)	38
* Z mého notesu – A už je to tu zase	42

Kultura

* Slovensko-český dokument získal cenu Emmy	43
* Rozhovor s paní Marií Flaškovou aneb Duše umělce v laboratorním plášti	44
* Když se řekne Lewis Carroll	48
* Zemřel poslední žijící surrealist	49
* Trojrozměrné kino na obzoru	49
* Rozhovor o kulturním životě s Š. Klementovou	50
* Kde se volí nejkrásnější kniha?	51
* Pán prstenů: Dvě věže	52
* Cum mula peperit	53

Vlastní tvorba

Volný čas

* Tápeme pustinou...	54
* Dračí doupe v1.6	55
* Slovinsko – s I	58
* Aromaterapie	61
* Jablkové řezy z tvarohového těsta aneb Trojzádrhelový koláč	62
* Pórek v povíjšanu	63
* Tip na výlet: Klef jinak	63

Tiráž

* Vyhodnocení „Penguin soutěže“ Pavučiny čísla 13	65
---	----

pro milovněky internetu: <http://www.bf.jcu.cz/tix/pavucina/>

Angličtina, angličtina

Jirka Šantrůček to dovede vždy popsat tak mírně. Mně to nedá, abych nepřitvrdil:

- 1) Vážení, jste na vysoké škole, máte odsud odejít jako profesionálně schopní konkurence na světovém trhu práce. Ať ta práce bude ochrana velryb pro Greenpeace nebo výzkum nových léků pro Novartis, budete si muset být schopní přečíst podklady v angličtině a výsledky své práce publikovat a obhájit. Říkám to v sobeckém zájmu svém, svých dětí a celého lidstva – to, co nás v tomhle státě děsivě brzdí, je neschopnost většiny populace čerpat z primárních zdrojů informací. Proto může kdejaký politik vykládat úplně nesmysly, a přesto být zvolen. Sorry, ale takový stav nejen není vysokoškolská hodnota, ale vede k dlouhodobému zaostávání země, to zas k pocitu ohrožení, xenofobii a nacionalismu.
- 2) Díky tomu, že neumíte anglicky, jste o hodně hůře vzdělávání než vaši kolegové v zemích jako Holandsko, Dánsko nebo Švédsko. Tam totiž mluví běžně anglicky každá uklízečka. Proto už od prvních ročníků je normální používat nejlepší anglosaské učebnice a další studijní materiály. I kdyby se vaši pedagogové stavěli na hlavu, tak dobré učební texty jako tým deseti skvěle placených předních britských a amerických vědců pro tři nebo čtyři set tisíc posluchačů nemůžou dát dohromady. Tím se zpomaluje vaše domácí příprava a vaši pedagogové, místo vědecké práce nebo vyhledávání nových podnětů pro výuku, připravují xerokopie vlastních improvizovaných skript. Brzdíte nejen sebe, ale i své kolegy.

Daly by se jistě snést další argumenty, ale snad mi bylo porozuměno.
Zdraví

Dalibor Štys

Socialistický šlendrián, slušní lidé a spol.

Vážený kolego,

v socialismu jsem žil do svých 27 let, většinou jako student, a můžu vám říct, že jsem se 100% jako slušný člověk celou dobu nechoval. Vzpomínám si na svůj pionýrský slib, svou svazáckou legitimaci, zkoušky z marxismu i vojenskou přísahu. Všechny tyto kroky mi sjednávaly jistou výhodu proti lidem, kteří s rovnou páteří do podobných organizací nevstoupili nebo vstoupili jen proto, aby záhy vyjeli do zahraničí a už tam zůstali. Pokud Vám Vaši rodiče namlouvají, že po celou dobu byli slušní a nikomu neublížili, a přesto si slušně žili, není to pravda. V dělnických profesích lidé klidně mohli podepsat že „Prezident Husák je velký kokot“, ale zase si museli přiznat, že brali výplatu, ačkoliv mnohdy z celého měsíce pracovali jen několik málo dní. A dní, kdy vznikaly skutečně kvalitní výrobky, bylo ještě méně.

Z malých pramínek vzniká velká řeka, z malých kompromisů pak koncentrační tábory a věznice se zvýšenou ostrahou pro politické vězně. Z malých nedodělků prasklá potrubí. Z malých projektových chyb dům, jehož podzemí zalévá voda.

Neuronové spoje a moduly chování se vytvářejí v mládí a těžko se mění. Špatné myšlenky umírají až se svými nositeli – ti je, bohužel, dovedou aktivně předávat na další generace. Takže ten socialistický šlendrián tu ještě bude. Vy i já budeme už po smrti.

Přeji Vám (i sobě), abyste se v životě nemusel rozhodovat proti svému svědomí nebo profesionální etice a abyste vždy byl aktivním, sebevědomým a zodpovědným členem své obce. To aby za tři generace nebyli voleni bleděmodří sloni (pardon, senátoři Železni). Předem Vám za to děkuji.

S pozdravem

Dalibor Štys

Zpráva o vývoji a stavu fakulty v roce 2002

pro plenární schůzi Akademické obce Biologické fakulty JU, dne 25. listopadu 2002

Hlavními úkoly pro rok 2002 měly být především reakreditace všech studijních programů uskutečňovaných fakultou a vedle toho osídlení a zprovoznění nové budovy fakulty do všech důsledků, včetně vybavení laboratoří a zvládnutí techniky poslucháren. Obě tyto akce se měly odehrát v první části roku. Zbytek roku měl přinést trochu prostoru pro tvůrčí práci a současně umožnit přípravu na náročný další úkol, totiž zpracování projektů Záměrů fakulty na nejbližších 5-7 let. Jak bývá obvyklé, všechno nakonec bylo jinak. Obě výše uvedené

akce sice proběhly, ale druhou polovinu roku vyplnily dvě zcela jiné akce. Především náprava škod způsobených dešťovou zátopou v době povodní a zajištění dočasného nouzového provozu a naopak urychlená dostavba objektu Zlatá stoka, který měl být dokončen až o rok později. Obě tyto akce zcela rozvrátily naše původní představy o hospodaření fakulty. Naopak v záležitosti přípravy projektů budoucích Záměrů je dodnes meziministerské nejasno dané odlišnými představami MŠMT a Vládního výboru pro vědu a výzkum. (Zcela čerstvě vláda schválila možnost prodloužení stávajících Záměrů do roku 2004, nyní tedy závislou na jednotlivých resortních poskytovatelích, což je pro nás MŠMT.)

Reakreditace: Je cyklickým povinným procesem, ve kterém Akreditační komise ČR posuzuje předpoklady fakulty úspěšně uskutečňovat jednotlivé studijní programy. K tomu jsou stanoveny podmínky, které fakulta musí splňovat (např. zajištění jednotlivých programů profesory a docenty, atd.). Předkládané materiály (mnoho kg vyplněných formulářů) musí proto být pečlivě zpracovány. V předchozím období měla fakulta příliš mnoho úzce definovaných studijních oborů, což vzniklo omylem a chybou jednání dříve první Akreditační komise ČR, která všechny tehdy fakultou vymezené specializace postavila na úroveň samostatných oborů. Tento stav (pro zajištění velmi obtížný, protože profesor garantující obor nemůže garantovat další) jsme museli zjednodušit, a proto došlo ke sloučení některých oborů do oborů širěji pojatých (jen pro informaci, PFF UK měla jediný magisterský obor „Biologie“). Navržené a zpracované schéma Akreditační komise v plném rozsahu schválila na další období, v délce od 4 (maximální doba je dvojnásobek standardní doby, tedy pro magisterské programy 2x2 roky) do 8 let (u doktorských). Kromě sloučených oborů mizí z nabídky pouze jediný, totiž Rostlinné biotechnologie. O jeho reakreditaci jsme ani nežádali, a to na základě předchozího vyjádření Akreditační komise v tom smyslu, že pro takový specializovaný program je délka bakalářského studia příliš málo. Současný stav uskutečňovaných studijních programů a jejich oborů naleznete na www nebo v Růžence. V příštím roce nás čekají opět jiné reakreditace, totiž oprávnění k habilitačnímu a ke jmenovacímu profesorskému řízení v některých oborech.

Budova B: Její vybavování mobiliářem se protáhlo dlouho přes konec roku. Bylo zkomplikováno havárií klimatizačního zařízení v jedné z přízemních laboratoří, která po prasknutí topení vedla k zaplavení a zapaření prostor, zničení podlah – a mimo jiné k rozlepení a zhroutení skříní plných skla – a tím teprve zjištění jejich pravé kvality, atd. Ukázalo se, že tři roky pronásledování stavbařů pány Medlou a prof.

Blažkou byly málo a že hlavní éra důsledného prolézání objektu těmito dvěma neúnavnými odhalovateli záručních závad a nedodělků teprve nastala a trvala dlouho do léta. A stejně až teprve povodňové lijáky odhalily chybně provedenou izolaci střechy a co hůř, i stěn suterénu pod zemí. Teprve až povodeň provedla konečnou revizi stavby včetně domyšlenosti projektu.

Povodeň: Areál AV a fakulty leží dost daleko od řeky, aby hrozba povodně vypadala jako biblický nesmysl. Zatopení objektu B (a také podzemí některých objektů AV) je proto tragikomedii, bohužel s milionovými škodami. Příčina je v nedostatečném odkanalizování celého okolí včetně sídliště a ulice Branišovská. Voda, která naprší na pole západně od fakulty a jižně od ulice Branišovská, stéká do oblasti fakulty, kde nejnižším prostorem je suterén budovy B. Kanalizace už měla být před něko-

lika lety posílena a na konci Branišovské už byly stroje a maringotky firmy, která to měla provést. Vedení magistrátu však nakonec přesunulo prostředky do jiné části města, aby zajistilo kanalizaci oblasti výstavby několika jednotlivých obytných domů. Výsledkem je stav, který se projevil za přivalových dešťů a který se může kdykoliv opakovat, dokud kanalizace nebude posílena (údajně jde nyní o úsek mezi zastávkou „Branišovská univerzita“ a řekou podél výstavěště).

Neštěstí přišlo dokonce dvakrát: za povodní 13.8. a pak znovu za nočního deště 1.9. Voda zcela zalila skleník, suterén budovy B, neutralizační jímku a velké posluchárny v dolní části do výše téměř jednoho metru. V nich zničila podlahy a hlavně podpodlahové rozvody kabelů k přednáškové technice. Také zcela zaplnila meziprostory pod jednotlivými řadami stupňovitých pater lavic. Kabeláž nemusela být poškozena, kdyby její obaly nebyly skrytě zničené už při liti podlahy a kdyby „husí krky“, v nichž kabely vedou, byly vyvedeny vysoko nad podlahu k připojeným zařízením. Takhle voda všude vnikla a bude třeba podlahy rozkopat a kabeláž vyměnit. Voda zničila i technická zařízení (čerpadla neutralizační jímky, suterénní zařízení, šachtu výtahu, atd.) V neutralizační jímce – pečlivě udržované jen málo naplněné – přetlak spodní vody v okolí zborčil plastové dno dovnitř.

Celá škoda ještě nemůže být vyčíslena, ale mimo neutralizační jímku obnáší asi jeden a půl milionu korun, na jímce samé může dosáhnout více než čtyř milionů, bude-li po zimě potřeba celou jímku budovat znovu. Univerzita je pojištěna s 10% spoluúčastí, takže už jen ta nás bude něco stát, ale protože povodeň odhalila řadu chyb v projektu (schváleném investorem = MŠMT a dodrženém dodavatelem), samozřejmě se snažíme do oprav vnést změny, které by tyto chyby napravily – ovšem na naše náklady. Tou největší chybou je zapuštění poslucháren pod úroveň „spádového povodí“ a to napravi až konečná, dostatečně kapacitní, kanalizace. Zatím by pomohlo dokončení podezdívky oplocení areálu v severozápadním koutě. Tomu zatím brání vlastnické poměry pozemků, o jejichž změnu se univerzita snaží.

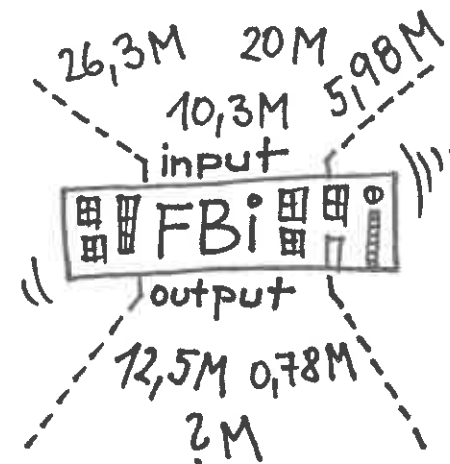
Poškození budovy si vynutilo na celý semestr nouzový provoz poslucháren (přednáší se opět v Kongresové hale AV). Jakmile skončí semestr, rozběhnou se opravy B1 a B3. Zatím se opravuje nejvíce poškozená B2, která je zcela mimo provoz. Vysoušení budovy a příprava a zčásti i některé rekonstrukce zcela zaměstnávají už několik měsíců pracovníky technického úseku a občas i další (civilní voják). Jde i o trvalý dohled a přejímku práce od dodavatelských firem tam, kde je nutné je na

opravy povolávat – bez soustavné a dotěrné kontroly p. Medlou je jejich práce víc než mizerná (výběr firem je dán jejich záručním vztahem ke stavbě a jejímu vybavení, který vznikl na základě jejich subdodavatelských vztahů a jejich výběru generálním dodavatelem stavby).

Přestavba objektu Zlatá („zlá“) stoka pro katedru botaniky: Fakulta před dvěma lety zakoupila za své vlastní prostředky z FRIMu krásnou a zpustlou bývalou vilu v ulici Na Zlaté stoce. Její přestavba, opět hrazená zcela fakultou, měla být dokončena v roce 2003. Pak se měla katedra botaniky zcela vystěhovat z budovy AV Na Sádkách, kde jsou náklady na jednotku obývané plochy dvojnásobné než jinde, kde má fakulta své součásti. Stavební firma, která provádí přestavbu, nabídla její dokončení o rok dříve, což by zabránilo „prezimování“ objektu v nedokončeném stavu a současně o rok dříve ukončilo náklady na existenci katedry Na Sádkách. Proto jsme po zralé úvaze a zhodnocení všech možností na tuto nabídku přistoupili – aniž jsme tušili, že přijdou škody z povodně. Povodňové deště i na staveništi Zlaté stoky odhalily potřebu změnit projekt a zamezit vpádu vody z dešťové kanalizace zpět do domu dodatečně přidanými úpravami (a náklady). Nicméně stavba je těsně před kolaudací, která má být 28.11. – a (za předpokladu úspěšné kolaudace) botanici jsou před stěhováním. Úhrada stavby, byť jde na vrub konta FRIM fakulty, znamená jak po dobu jejího trvání, tak ještě po několik dalších let enormní zátěž rozpočtu fakulty. Přinese ale fakultě další kus pracovního prostoru (navíc v pěkném objektu).

Rozpočet a hospodaření: Celkovou částku příjmové strany rozpočtu 2002 (dotace na vzdělání 26,3 M, dotace na výzkum 10,3 M, granty 20 M, celkem tedy 56,56 M Kč pro BF + 5,98 M Kč na stipendia doktorandů) nelze nyní s předchozími roky přímo srovnávat, protože ze svazku fakulty byl od 1.dubna 2002 vyčleněn Ústav fyzikální biologie JU v Nových Hradech. Ten s sebou odnesl dotaci Výzkumného centra i jednoho ze čtyř výzkumných Záměrů fakulty. Srovnat lze přímo dotaci na vzdělávací činnost (2001: 23,4 M, 2002: 26,3 M) a dotaci na specifický výzkum (2001:

13,4 M, 2002: 10,2 M). Granty po odpočtu částek připadajících v minulosti na ÚFB 2001: 15,8 M, 2002: 20 M. Lehce vzrostly i granty ze zahraničí (0,56 M na 0,84 M). Zcela nedostatečně využíváme kategorii transformačních

projektů MŠMT, a to i v příštím roce (celá JU přes 30 M, BF poutých 0,8 M). Příčina je v tom, že jde o financování aktivit, které přináší fakultě spíše drobné vybavení, studentům rozvíjejí dostupné výukové materiály – ale vůbec nevyústují ve výsledky tvůrčí vědecké práce, to jest publikace. A o péči a starosti o takoveto aktivity mnozí z našich pracovníků vůbec nemají zájem (jejich seznam publikací a publikačních ohlasů se tím nijak nezvětší – a je s tím spousta ztraceného času).

Na výdajové straně rozpočtu kryté negrantovými příjmy (oněmi 26,3 + 10,3 M) jsou vedle osobních nákladů největší položkou odpisy majetku do fondu FRIM (12,5 M), z nichž téměř 7 M odvádíme univerzitě do centrálního FRIMu JU (odtamtud jsme ovšem dostali na stavbu budovy B v předchozích letech 30 M Kč). V přehledu předkládaném akademické obci nejsou rozepsána vydání grantových prostředků, které někde vstupují i do druhů vydání jinak v přehledu uvedených (příklad: cesty na konference studentů, jejichž smyslem a cílem je presentace výsledků uplatnitelná jako ukazatel budoucí dotace na specifický výzkum, jsou jen zčásti kryty ze studentského

delegačního fondu – dále jsou kryty z prémiových stipendií a z grantů, pokud to umožňují – celkem v součtu s delegačním fondem ve výši cca 0,78 M).

V budoucnu se výrazně změní způsob výpočtu i možnost využití zejména u dotace na specifický výzkum (dříve na nespecifikovaný výzkum, ještě dříve na tvůrčí činnost VŠ). Sám výpočet pro nás asi nebude horší (podíl přepočtených profesorů a docentů na přepočteném počtu učitelových úvazků, počet publikací, počet grantů – to vše jako dříve, nově podíl doktorandů našich na počtu všech v ČR, totéž pro dokončující magisterské diplomanty – podíl na počtu našich studentů celkem jsme ovlivnit mohli, jmenovatel za celou ČR určují jiné VŠ). Co bude jistě horším omezením, je možnost použít tyto peníze jen na výzkum, na němž se podílejí studenti. To musí znamenat, že naši studenti budou muset své diplomové a disertační práce řešit jen na projektech důsledně zařazených jako výzkumné, to jest takové, které vyúsťují v produkt výzkumné činnosti = publikaci evidovanou v registru RIV.

Výuka: Zjednodušení souboru studijních programů a jejich oborů nijak neznamenalo posun v jednom z největších problémů fakulty, totiž vysokém počtu různých kurzů, které fakulta nabízí (a financuje). Na jedné straně se touto skutečností pyšníme, ale na druhé straně znamená velkou zátěž rozpočtu. Navíc rektor univerzity nyní přichází s požadavkem na (tzv. Evropou požadované) zvýšení počtu studentů na jednoho učitele – z dosud požadovaných cca 10 studentů na 1 učitelův úvazek na cílových evropských 20. Tedy polovinu učitelů. Cestou k tomu mají být menší počty hodin frontální výuky a přenesení práce studenta do samostatné práce s literaturou a elektronickými mediemi, samozřejmě v podobě tvorby písemných prací studenta, které pak učitel musí kvalifikovaně a kvalitně opravit a opravené se studentem rozebrat. Takže pro učitele rozhodně více, ne méně hodin práce na výuce. Pro fakultu pak zátěž zejména tiskáren, protože žádný učitel nebude chtít číst stohy rukou psaných esejů. Jinak stále platí, že zatímco soustava přednášek funguje a nejlépe je třeba uvažovat o její racionalizaci, stále je co zlepšovat na soustavě nabízených cvičení.

Velikost fakulty a počet studentů: Přes pravidelně zvyšovaný počet přijímaných studentů (v mezích nárůstu povoleného = financovaného MŠMT) velikost fakulty stále ještě nedosáhla oněch magických 500 zapsaných studentů, to jest počtu považovaného za záruku přežití samostatné fakulty. Máme 234 bakalářských, 125 navazujících magisterských a celkem (včetně 20 kombinovaných) 132 doktorských studentů, tedy celkem 491. Mnozí přijatí se nezapisují. Jak dalece v tom hraje roli omezený počet míst ubytovaných na kolejích, zatím nelze průkazně zhodnotit. Počet

ubytovaných kdysi daný původem našich studentů z velké vzdálenosti (kolem 70 % studentů fakulty ubytovaných) je dnes, i přes nárůst kolejí celkem, pro naši fakultu výrazně menší. Je dán současným pravidlem, tj. podílem všech našich studentů na počtu všech studentů celé JU. Na (velmi mírné) změně se sice pracuje, ale kdyby se fakulta měla chovat zcela pragmaticky (a zcela nelidsky), dostali by místo na kolejích jen noví studenti (první ročník a na fakultě noví magisterští a doktorandští studenti). Nicméně akademičtí funkcionáři z jiných VŠ nám stále říkají, že máme na JU vysoké % (kolem třetiny) studentů ubytovaných na kolejích, zatímco jinde běžně pod 20 %.

Počet studentů ovšem určuje i velikost dotace na vzdělávací činnost, a proto budeme dále zvětšovat počet přijímaných, i když to zřejmě znamená na jedné straně otevírat dveře uchazečům slušně řečeno slabších studijních předpokladů a na druhé straně po úspěšném absolvování zvětšovat jejich tlak na nikoliv

bezpečným trhu práce. Posun pro příští rok by mělo přinést rozdělení přijímacího řízení pro jednotlivé programy (oddělení profesně orientovaných). Letos vypadalo velmi nebezpečné omezení počtu studentů v „magisterském“ stupni (ministerstvo do něj započítává každého studenta, který je na VŠ od maturity déle než šest semestrů a ještě nemá magisterský diplom), ale posléze se ukázalo, že výpočet limitu zohledňuje některé „kladné“ ukazatele (publikace, a pod.) naší fakulty do té míry, že ani souběh starého studijního řádu (= nárokový přechod do magisterského studia za studijní výsledky) a nových limitů nenavodil problémy.

Bolesti a problémy: jsou různé, mezi hlavní patří síť a www. Na obou se stále něco málo vyvíjí k lepšímu, ale zásadní bude až nový server (ubohý přetížený TIX je už před zhroutilím) po Novém roce i prostorově oddělený od serverů JU. Nový server také dovolí více místa pro studijní materiály. Pracuje se i na nové struk-

tuře i nové podobě webových stránek fakulty. Mezi stále problémy patří převažující neochota zaměstnanců k jakékoliv práci související s administrativou, řízením, atd. (nevíte o někom pro funkci, komisi, ... ?).

Spolupráce fakulty zahrnuje vedle tradiční součinnosti s ústavu AV i spolupráci s neziskovým sektorem. V areálu fakulty působí studentská o.p.s. Attavena, na katedře botaniky se rozvíjí archeobotanická pracovní skupina (studentská) spolupracující s neziskovým občanským sdružením Archeos. Attavena vedle zajišťování studentského hodnocení přednášek a vydávání tiskovin včetně studentského časopisu Pavučina nabízí studentům, pracovníkům fakulty i veřejnosti zejména grafické a počítačové služby, mezi nimiž si výroba konferenčních posterů získala řadu zájemců. Péči Attavena funguje i další počítačová „učebna“ zachráněná před zatopením z budovy B a navazující na provoz grafických služeb.

Z. Brandl, děkan BF

Hlášky

- Při sestupu v pohoří Jura ve Francii – skupina A dole napřed, skupina B se jí snaží v neprostupném porostu *Buxus sempervirens* dohnat
člen skupiny B: „Kde jste?“
Eros (ve skupině A): „Tadyyyyy!“
jiný člen skupiny B: „A my teprv tadyyyyy!“
- Eros o kytičce jménem *Cistus*: „Podívejte, jak to krásně voní – jako mediterán...“
účastnice exkurze: „Počkej, já nic necejtím. Neměl jsi ruce od piva?!“
- Na konci exkurze Španělsko a Portugalsko hodnotili účastníci písemně její průběh, podávali připomínky apod.
Eros (k řidičům autobusu): „Pánové, musím říci, že v těch dotaznících byla pěna...!“
někdo další: „...pivní!“
Eros: „Ne, pěna chvála! Na jejich řidičské umění!“
- Při poznávačce ze zoologie obratlovců se snaží Roman Štětke Fuchs napovědět nešťastné studentce, která nepozná lína. Rozvalí se líně na židličce a snaží se tvářit jako lín.
„No tak, copak vám to předvádím za rybu...?“ táže se zkoušející.
Po chvíli zamyšlení se ozve nejistě: „Je to tloušť?!?“
- František Sehnal: „Já bych teď začal s dovolením pokračováním látky.“
- František Sehnal k preformismu: „...Ve spermiu je malinkej človiček, kterej je úplně hotovej.“
- Miroslav Papáček: „*Dilepis undula* jde přes žízalu do kosa... představte si, jak je takový idylický obrázek z dětské knížky, kde kos tahá ze země žízalu, doprovázen hororem o koevoluci parazita a hostitele...“

Rozhovor s Františkem Sehnalem

místo narození: Vesnice Olomučany (nedaleko Blanska, okresní město asi 20 km severně od Brna).

nejbližší oblast kultury: Teď momentálně divadlo (ale i to nepříliš často), dříve koncerty, výstavy a muzea. Velkým kulturním zážitkem je pro mne návštěva míst, o jejichž existenci a vzhledu jsem věděl jen z knih. Třeba Koloseum v Římě.

počet zvládaných jazyků: Angličtina, němčina, ruština, pasivně francouzština.

délka ranního vstávání (od probuzení po zavření venkovních dveří): Záleží na dnu a mých povinnostech. Někdy ráno myji ještě nádoby, takže mi to trvá déle. Ale v průměru asi půl až tři čtvrtě hodiny.

Jistě jste dosti časově vytižený člověk. Co máte připraveno k řešení na dnešní den?

Dnes je dobrý den, protože se snad budu moci věnovat vědecké práci – tedy pokud do toho něco „nepřijde“. S Hankou Sehadovou a Ivem Šaumanem sepisujeme publikaci do Cell and Tissue Research a právě dnes bych ji chtěl dokončit.

Umíte bezpečně roztrdit své úkoly na méně závažné, které počkají, a závažnější, které je třeba řešit co nejrychleji? Nebo se snažíte řešit věci tak, jak za sebou přicházejí?

Snažím se své úkoly roztrdit, ale většinou to bohužel dopadne tak, že do toho přijde něco mimořádného, s čím jsem nepočítal. Na každý den mám seznam věcí k vyřešení. Pokud se během dne objeví něco jiného, pak se vše posouvá a resty často doháním přes víkend. V tomto ohledu jsou sobota a neděle nejlepší dny, protože nepřicházejí žádné nové podněty zvenčí a člověk dožene to, co minulý týden nestihl.

Jak si představujete člověka, jehož povoláním je být vědec?

To je obtížné. Jedna věc je povaha člověka, která do značné míry určuje jeho pracovní návyky, druhá věc je jeho vědecká výchova. Ta je strašně důležitá, protože při ní může odkoukat tři hlavní vlastnosti, nezbytné pro další vědeckou kariéru: pracovitost, systematickosti a kritičnosti. Třetí věcí je prostředí, ve kterém pracuje. Myslím si, že nejlépe jsou na tom lidé, kteří jsou poměrně vyrovnaní, mají dostatek nadšení a byli vychováni k těm třem výše zmíněným vlastnostem. Pak je ve vědě poměrně důležité manažerství vědecké práce, ať už vlastní nebo spolupracovníků a studentů. To je ale věc, kterou se člověk musí jednak od někoho učit a jednak mu to musí být také trochu vrozené. Jde mimo jiné hlavně o to, mít vztah k lidem, které řídím. Vědec musí být někdy snilek a jindy člověk racionálně uvažující. Musí snít o tom, že něco dokáže, že to, co dokáže, bude k něčemu užitečné – a i když se zklame, tak nesmí

přestat snít. Na druhé straně by měl být v praktických činnostech pragmatik. Finálním měřítkem celé vědecké práce je dle mého názoru uplatnitelnost výsledků – buď se jedná o posun poznání v dané oblasti nebo přímý praktický výstup. Ideální je spojit obojí.

A co vy? Máte kritičnost, systematickosti a jste pracovitý?

Já se o to snažím. ☺ Vždy je ale prostor k sebezdokonalování...

Co je vaším hlavním polem působnosti ve vědě? Jaká byla cesta, která vás k němu přivedla?

Začal jsem jako taxonom určité skupiny korýšů (*Ceocerioda* rodu *Ceriodaphnia*), poté jsem pokračoval výzkumem autekologie chrostíků a nakonec jsem se věnoval fyziologii hmyzu. Toto zaměření jsem během let rozšířil o vývojovou biologii a srovnávací endokrinologii. Osud mne také zavedl do nejrůznějších administrativních míst, takže se bohužel nedostanu do laboratoře až tak často (s výjimkou pracovních pobytů v zahraničí).

Mimo vědeckou práci se snažím o to, aby měl Entomologický ústav, za který jsem v současné době zodpovědný nejvíce, dobrou kvalitu výzkumu, aby diverzifikace výzkumu byla dostatečná (jen tak je možné získat peníze na různé aspekty výzkumu a udržet ENTÚ ve stávající velikosti) a aby ta diverzifikace umožňovala zachovat hlavní smysluplné směry výzkumu (čili každý nemůže dělat něco jiného). To jsou hlavní cíle, o které se snažím.

Ve vědě pouze pomáhám jiným lidem – jednak plánovat a jednak vyhodnocovat jejich práci. Sám si bohužel k mikroskopu sednu jen výjimečně a k laboratornímu stolu už se vůbec nepostavím.

Kromě vědecké práce také přednášíte. Baví vás to?

Určitě. Dost mi to také dává. Za prvé mne to donutí, abych si něco přečetl a získal širší rozhled. Pak si myslím, že je to jedna z hlavních možností, jak mohu ovlivnit vý-

voj další vědecké generace. Proto přednášení považuji za potřebnou věc a snažím se, abych studentům sděloval poznatky, které nepotřebuji kvůli zkoušce, ale které buďto uplatní ve své další práci nebo jim pomohou pochopit okolní svět.

Co je dle vás na přednášení asi nejtěžší?

Así to, jakou pro studenty vyberu látku, aby vše pěkně navazovalo, a také to, jak jim to přednesu. Někdy je snazší výběr látky a mohu se zcela soustředit na přednes, někdy se musím mnohem více zabývat obsahem a faktologická příprava potlačí přípravu prezentační.

Měl jste vy nějaký vzor, učitele, který vás opravdu něco naučil?

Setkal jsem se s řadou lidí, kteří byli profesně úspěšní, měli široké znalosti i lidské kvality, pro které si jich člověk musel vážit. K mým velmi důležitým vzorům a učitelům patřil vedoucí mé doktorské práce dr. V.J.A. (Vladimír Jan Ámos) Novák. Byl velmi zajímavou postavou. Byl totiž přesvědčeným komunistou – po válce dokonce

utekl do Sovětského svazu, protože politický vývoj u nás se mu zdál příliš pomalý. Na druhou stranu to byl člověk, který se vědě skutečně věnoval, byl celosvětově uznávaným odborníkem na endokrinologii

bezobratlých a kromě toho kvalifikovaným taxonomem mravenců a muchničků. Měli jsme spolu strašně politické hádky, přes které se však dokázal přenést a nás studenty vedl k tomu, že především je potřeba solidně pracovat.

Jak jste trávil asi nejčastěji mimoškolní čas?

Myslím si, že hlavní byl sport. Jednak jsem závodně dělal orientační běh, pak také gymnastiku, rekreačně kanoistiku, vodní sporty a lyžování. Takže jsem byl zcela vytížen.

Zůstalo vám něco z těchto aktivit do dnešních dnů?

No, zůstala mi láska ke sportu. Ale ten čas chybí. Ale rozhodně nejsem pasivní obdivovatel sportu.

Pojďme do vašeho dětství. Jakou první vzpomínku si vybavíte?

Člověk si vybaví různé věci... Ale když hovoříme ve vztahu k vědě, tak si vzpomínám na jeden svůj obrovský zážitek, když jsem

zjistil, že Měsíc je jen jeden. Jako malý kluk předškolního věku jsem jednou v noci pozoroval na dvoře oblohu. Dvůr byl od cesty oddělen plotem a uprostřed pozemku stál náš dům. A já ten náš dům obíhal a z každé strany domu jsem přes plot viděl Měsíc. Tak jsem byl přesvědčen, že jeden je na té straně a druhý na té druhé. Říkal jsem to svému tatínkovi. Ten reagoval tak, že mne vzal do náruče, zvedl mne nad ten plot a dokázal mi, že Měsíc je opravdu jen jeden. To na mne tenkrát ohromně zapůsobilo. Když se na to dívám z dnešního pohledu, tak zjišťuji, že člověk někdy nemůže věřit vlastním očím, že musí udělat nějaký krok navíc, aby zjistil, jak to doopravdy je.

Je nějaká činnost, kterou jste jako malý kluk neměl rád?

Na to si opravdu nevzpomínám. Pravděpodobně jsem se vyhýbal některým pracem doma. Některé věci jsem samozřejmě dělal raději než jiné, ale že bych něco dělal vyloženě nerad...?

Co jste tedy dělal nejradyji?

No samozřejmě válčil s klukama. To je ale zcela normální. V naší vesnici byl horní a dolní konec a ty mezi sebou pravidelně sváděly bitvy. Hlavní zbraně byly pytlíky naplněné prachem. Tenkrát byly ještě prašné silnice – to se dělaly krásné bomby!

Jakou pozici jste ve skupině zastával?

Vůdce jsem nebyl. Ve skupině byli mnohem agresivnější hoši.

Vzpomenete si na svou první lásku?

Podle toho na kterou. První lásku jsem měl, když jsem chodil do první třídy. Koncem války jsme se neučili, ale chodili jsme do družiny, na výlety... tam jsem poznal jednu dívku, která se mi moc líbila. Samozřejmě jsem se před ní předváděl – třeba jsem dráždil berana a zlomil si při tom pravou ruku. Ale pozornost to přitáhlo.

Měl jste nějakou sbírku čehokoli nebo jste odpůrce shromažďování věcí?

Měl jsem různé sbírky. Ve skautu mi říkali „Kytíčkář“, protože jsem neustále sbíral

kytky a dělal si svůj amatérský herbář. Tehdy jsem opravdu znal hodně rostlin. Kromě květin jsem věnoval spoustu času pozorování vodního hmyzu a vodních zvířat. Na zahradě jsem hloubil různé tůně (k nevelké radosti rodičů) a nosil jsem do nich různé živočichy od drobných ryb po dafnie. Takže to byly mé zábavy v mládí.

Představte si situaci:

Velmi spěcháte, ale zabouchl jste si dveře od svého bytu – klíče jsou uvnitř a vy stojíte před dveřmi, ale bez bot, jen v ponožkách. Co teď?

To si dovedu představit zcela snadno. V tomto případě bych asi došel do práce (jsou to jen tři kilometry) a zde bych podnikl další kroky. Když by nebyl nikdo doma, tak bych se zde na pár dní asi ubytoval – nic jiného by mi ani nezbylo. Nebo bych se pokusil s náradím do bytu dostat – záleží na tom, jak moc by zámek odolával.

Jak je těžké vás rozzlobit?

Záleží na tom, s kým byste to srovnávala. Oproti některým kolegům je to snadné, oproti jiným obtížné. V průměru jsem spíše klidás, než vztekoun. Co mne dokáže velmi rozzlobit, je šlendriánství v práci. Když někdo něco může vyřešit sám, ale přesouvá to záměrně na jiné lidi.

Jak se projevujete, když jste naštván?

Já jsem vztekklý uvnitř. Řekl bych, že ten projev vnější je o dost menší než to, co si odnáším uvnitř. Což asi není nejlepší.

Kdybyste si mohl vybrat jinou zemi, ve které byste mohl trvale žít, která by to byla?

Mohl bych žít kdekoli. Je těžké říci, které bych dal přednost, protože každá země má

své kouzlo. Jsem přesvědčen o tom, že by se každý měl snažit udělat něco dobrého tam, kde se narodil. Protože tě zemi a těm lidem by měl být za něco vděčný. To je třeba důvod, proč jsem po roce 1968 neodešel z Československa, i když jsem měl spoustu nabídek. Na druhou stranu o sobě vím, že bych přežil jak ve Spojených státech (dobré pracovní prostředí, hezká příroda, mizerná kultura), tak třeba v Japonsku (tam je kultura naopak krásná). Jen nevím, zda bych zvládl přežít třeba v poušti jako beduín – člověk přece jen vyžaduje jistý komfort, hlavně sprchu...

Cestujete asi poměrně hodně. Ale cestujete rád?

Cestoval jsem velmi rád a moc mi to dalo. Když odhlédnu od získání nových odborných poznatků, cestování podstatně změnilo můj pohled na svět. Byl jsem svým okolím vychován jako přesvědčený katolík, byl jsem ministrantem, omdlával jsem u Božího hrobu, protože jsem tomu naprosto věřil. Postupně, když jsem se setkával s lidmi jiného náboženství, tak jsem trochu prohlédl. Muslimové, Židé a

Hinduisté... Když jsem viděl jejich někdy až fanatickou zaslepenost a na druhé straně zase jako kontrast pragmatické protestanty v Americe či Šintoisty v Japonsku, tak jsem si uvědomil, že je to všechno jen věci výchovy. Možná v tom mají biologové výhodu před ostatními obory – snad se lépe než kdo jiný dokáží smířit s tím, že žijeme teď, že

musíme zemřít, aby se život mohl rozvíjet dál, a že cokoli dobrého chceme udělat, musíme udělat teď. Takže já na posmrtný život nevěřím, ale zase velmi dobře rozumím lidem, kteří v něj věří. Pro řadu lidí je to kotva, která je drží při životě. Je v tom jistě ohromná síla.

Kdybyste měl jeden rok volna, jak byste jej asi nejpravděpodobněji strávil?

To si nedovedu ani představit. Snad bych chtěl mít ještě jiný život (nebo několik). Kdybych ho měl, tak bych ho rád prožil ještě jednou jako vědec, ale se zkušenostmi, které mám nyní. Potom bych rád některý život prožil jako sportovec nebo učitel tělocviku. V některém životě by se mi líbilo být politikem, protože nakonec, ať se nám to líbí nebo ne, jsou to oni, kdo o nás rozhodují. Kdyby člověk chtěl do něčeho podstatného v našem státě zasáhnout, tak by do politiky musel jít a dělat ji naplno. Čili to jsou asi tak všechny aktivity, které bych chtěl stihnout. Také bych byl rád matkou, ale to nepůjde. To musí být ohromný zážitek, který je bohužel mužům odepřen.

Kdybych měl dobu kratší, tak bych chtěl cestovat a sportovat. Rád bych se jel potápet nebo šnorchlovat třeba k Rudému moři. Nebo bych se jel do Keni podívat se na zvířata. Nebo mne lákají vysoké hory – třeba v Jižní Americe.

Blíží se konec roku. Co se vám vybaví, když řeknu Vánoce?

Kdysi pro mne znamenaly strašně moc. Bylo to ohromné kouzlo. Časem se to nějak vytratilo. Jednak díky okolnímu světu, který je stále víc a víc komerční, jednak i díky mně. Přece jen jsem zestárl, mám strašný spěch (Vánoce nevá-

noce), takže mně to svým způsobem vše uniká. Už nechodím na Půlnoční mši, nechodím na procházku do lesa...

Už máte představu o dárku pro své blízké nebo to vyřešíte až 23.12.?

Dělám obojí. Když někam jedu a něco pěkného vidím, tak to koupím a schovám to.

Vy to vydržíte, čekat až do vánoc?

Vydržím, ale bohužel často zapomenu, pro koho jsem to koupil, a když je to zabalené, tak co to je. Takže před Vánoci musím vše rozbalit a rozřadit. To je základ mých dávků. Při tom zjistím, co musím dokoupit. A to se děje většinou poslední dny před Štědrým dnem.

Máte u vás doma bouřlivého Silvestra?

Ne, teď už bohužel ne. Kdysi to ale bouřlivé bylo. Ale teď jsem již dlouhou dobu na Silvestra nikde nebyl, pouze v kruhu rodinném. Někdy je dokonce třeba, abych zůstal v práci.

S otázkou na závěr roku přichází i poslední otázka našeho rozhovoru. Měl byste nějaký vzkaz pro studenty?

Ze srdce jim přeji, aby našli rozumnou rovnováhu mezi užíváním si života a prací pro sebe a společ-

nost. Protože dle mého názoru by se každý měl snažit pro druhé lidi něco udělat. Ale nalézt tu rovnováhu je těžké.

Za příjemné povídání děkuje

Věra Cihlářová

Snímky z letní praxe na CHKO Záhorie (Slovensko)

Janek Skokánek, strážce CHKO, při práci s lehkým traktůrkem, který Správa CHKO zakoupila, aby kosení NPR Abrod (na snímku) bylo šetrnější než při použití těžké zemědělské techniky; nástavec na přídi je malčovač.

Ředitel Správy CHKO Ing. Dušan Valachovič obětavě vylovil (za účelem pravidelného měření vodního režimu v NPR Abrod) z potoka Porec měřící lať, kterou přehryzal bobr.

Pracovníci SCHKO Mgr. Slavo Vongrej a Ing. Laco Štrupl a paní Camacho z RZP OkÚ Myjava kontrolují zdravotní stav památných stromů v okrese.

Vnitřek památné, vykotlané lípy (pohled vzhůru dutinou stromu). O této ohromné lipě v osadě Belanskoveci (jižně od Myjavy) se např. traduje, že už za vojny s Turky se v ní skrývaly ženy a za světové války v ní byl ukryt místní farář, kterému tam nosili jídlo. A o babičce z přilehlé chalupy jsem slyšel následující vtipnou příhodu:

„Babi, koľko má táto lipa rokov?“, optali se černé stařenky ochránář při obhlídce

Slavo Vongrej a Janek Skokánek obhlížejí lokalitu Holbičky, jedno ze zachovalých nalezišť vzácné orchideje *Liparis loeselii* na Slovensku.

Babička odpovídá z voleje: „Šeststodevát!“

„???... a ako to viete tak presne?“

„Ale, pred deviatmi rokmi tu boli akýsi ľudia a povedali, že má šeststo...“

Kudlanka nábožná (*Mantis religiosa*), na Záhorsku běžně rozšířená.

Praxi na CHKO Záhorie jsem absolvoval letos v létě (od 29. července do 9. srpna) v rámci kursu Letní praxe z aplikované ekologie.

Martin Střelec

Bud' pochválena „naše“ knihovna!

Někteří čtenáři si zřejmě vzpomenou, že společná knihovna BF JU a ústavu Akademie věd (tedy dále bude v tomto příspěvku označována za „naši knihovnu“) byla vychvalována a vyzdvihována v Pavučině již jednou a to Simonou Polákovou.

Nicméně již nějaký ten půlrok opět uběhl a ovlivněn novými zrušenostmi jsem se rozhodl přidat pár pochvalných slov na adresu naší knihovny, respektive našich knihovnic (neboť ty se největší mírou podílejí na skutečnosti, že naše knihovna by mohla být vzorem pro všechny další instituce téhož rážení v republice).

V poslední době navštěvuji pravidelně několik tématicky podobných knihoven v Praze* a musím zdůraznit, že srovnání s naší jest zcela na místě. Cílem nebude detailní a vyčerpávající vzájemné srovnávání jednotlivých těchto institucí, ale spíše nastínění markantních rysů odlišností.

Ke Geologické knihovně ČGÚ nemám žádných výtek – prostě vědí, jak se s člověkem má jednat a dělají to dobře jako naše knihovnice.

O něco zajímavější je situace na PřF UK. V Zoologické knihovně je dosti podceňena studovna, která je k studentské poptávce poněkud nedostačující. Geologická knihovna PřF UK je správná stará knihovna jako z 19. století a tomuto stylu odpovídá i studovna (dřevěný nábytek, vyřezávané skříně, pohodlná osoupaná křesla tzv. ucháče) – prostě tady se studuje a s tím na Vás dýchá tato svým způsobem zajímavá atmosféra (a možná na Vás i usedá prach – všeho s mírou, člověk by mohl tady snadno také třeba předčasné zestárnout či by mohl být po jisté době oprášen jako nějaký muzejní exponát... to by bylo na delší vypravování).

Obě dvě výše zmíněné knihovny mají několik společných rysů. Pokud přijedete takřka „na otočku“ (tudiž nemáte moc času), tak Vám poněkud pomalejší tempo pracovníků může být dosti „proti srsti“. V duchu si pak pro sebe nadáváte, ve skrytu duše tiše úpíte a připomínáte si s nezměrnou vděčností

naše knihovnice. Pokud však do těchto knihoven chodíte častěji, tak zjistíte, že tito pracovníci nejsou zlí, nechťejí Vám ve své podstatě ubližovat. Jsou v jádru dobří, avšak žijí v poněkud jiném časovém rytmu. Prostě, když budete v těchto knihovnách někdy stepovat a vztekat se či nervovat se, tak si tím vůbec nepomůžete. Připravte se tedy dopředu na nutnost jisté dávky trpělivého čekání a jistý (vyšší) stupeň tolerance z Vaší strany. Je to někdy (a hlavně napoprvé) často problém, neboť jsme uvyklí na nejvyšší možný komfort z Budějovic.

Při slušném chování a (při jisté dávce správné konstelace dobré nálady pracovníků, počasí apod.) se člověk dočká příslušných knihovních služeb – kniha je půjčena (v zoologické knihovně prezenčně) či si odnesete xerokopie v přijatelně časové době.

V předchozí větě zmiňuji přijatelnou časovou dobu pro xerokopie. Nyní jsem si vybavil Knihovnu Národního muzea a hned v této souvislosti jsem si zhluboka povzdychl. K této knihovně budu nejvíce kritický a možná to souvisí s mojí až dětinskou naivitou, že

Národní muzeum jest instituce velevážená a vstřícná národu českému (neboť její existence s národem českým je velmi úzce spojená). Ano, řada pracovníků je velmi kvalitních (odborný personál), různé paní, které mě odkazují na jiné paní, které mě odkazují na jiné paní či pány, mně již několik let ubírají o léta mého života. Nečekal jsem, že se ze strany pracovníků NM dočkám ještě něčeho podobného, neřkuli horšího – vskutku ano, a to v knihovně NM. Rád bych zdůraznil, že i tam bude řada velmi kvalitních lidí a že řada stánovení má smysl (ochrana starých tisků apod.). Ale... Prostě při očekávané návštěvě knihovny stojím před budovou NM, unaveně a sklíčeně hledím na sochu sv. Václava a konzumuji nugátovou čokoládu a to, prosím, třeba i celou. Tak čokoláda na zklidnění byla snědena, snažím se sebe pečlivě přesvědčit, že se nebudu zlobit a nervovat a odhodlaně vstupuji. Ať se na mě nikdo nezlobí, ale xerox stránky A4 za 6 Kč je zlodějina. V této knihovně je jedna publikace, o kterou mám prominentní zájem – jinde v republice není, samozřejmě ochota půjčit formou MVS není. Znamená to, že tuto dosti klíčovou publikaci (ta je přitom nová – nejde o starý výtisk) bych mohl v Budějovicích teoreticky okopírovat řekněme za 300 Kč, ale samozřejmě to nejde – takže se částka za xerox vyšplhává vlivem ceníku služeb NM k tisícovým částkám. Na to nemám a zřejmě ani katedra, a tak se na tuto knihu bude raději prašit, než aby byla plně využívána (zbývá mi tedy prezenční studium, což také činím). Nemluvě o faktu, že při jakémkoliv požadavku si z reakcí osob můžete udělat dojem, který zřejmě není dojmem (nýbrž realitou), že dotyčné osoby přímo obtěžujete – ale od toho tam ostatně jsou!

A v případě uvažovaného xeroxu čehokoliv se vystavujete dalšímu běhání, vyplňování formulářů atd. Při mé minulé návštěvě jsem odcházel z knihovny vítězně – v ruce jsem měl xerokopii tří stránek. Vítězně proto, že jsem si ty tři stránky vůbec odnášel. Nehodné pocitu vítězství je fakt, že jsem za ty tři strany zaplatil 18 Kč a čekal jsem na ty tři strany (a to prosím nebyla žádná fronta, žádní další žadatelé xeroxů), tedy na donesení časopisu a vlastní xerox, dobré 2 hodiny.

Nechej knihovně NM křivdit, ale tato instituce by mohla sloužit více lidem a ne sobě sama s pocitem samolibé spokojenosti se sebou sama.

Přiznám se, že mám řadu historek vážících se k těmto všem knihovnám, není však zde na ně čas a řada těchto historek je spíše zavádějících. Jen snad upozorním, že v zoologické knihovně PřF UK Vás zřejmě překvapí velká cedule s textem „Pozor!!! Zde se krade.“ (no prostě je to na jednu stranu poněkud směšné, ale spíše je to dosti smutné).

Doufám, že je zcela zjevné, že naše knihovna ve srovnání s těmito knihovnami vychází zcela vítězně. Prostě ochota, vstřícnost, snaha pomoci, které se dostává nám od našich knihovnic je něčím nevidaným a z naší strany hodné maximální vděčnosti a díky. Mnohdy nám to ovšem může přijít jako normální rys knihovny – normální to vůbec není!!! Máme to štěstí, že máme jednu z nejlepších knihoven v republice (nevím, jestli dokonce ne vůbec nejlepší).

Osobně se domnívám, že naše knihovna jest fenoménem na republikové úrovni a všichni můžeme být na ni a na naše knihovnice právem hrdí. A ostatně neopomínejme děkovat knihovnicím v našich diplomových pracích – vskutku je v mnohém za co.

Honza Bobovský

* Geologická knihovna PřF UK, Geologická knihovna Českého geologického ústavu, Knihovna Národního muzea, Zoologická knihovna PřF UK.

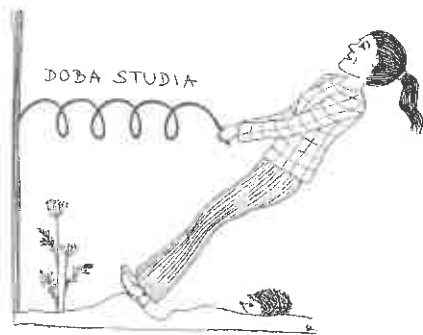

Co to je a co způsobuje jednotná celostátní matrika studentů?

Jakmile se absolvent střední školy poprvé запиše k vysokoškolskému studiu na některé fakultě, ocitá se jeho jméno a rodné číslo v matrice studentů, kterou škola vede podle § 88 vysokoškolského zákona (zák. 111/1998 Sb., dále jen „zákon“) jako součást jednotné elektronické databáze společně pro celou Českou republiku. Tento záznam se průběžně několikrát ročně doplňuje, a to zejména o údaje o zápisech do dalších semestrů, přerušení a hlavně ukončení studia. Přitom studium lze ukončit v zásadě dvěma způsoby: řádným absolvováním studijního programu a získáním diplomu – nebo ukončením jiným, bez splnění podmínek programu, a tedy bez získání diplomu. V prvním případě je dnem ukončení den poslední části státní zkoušky. V druhém případě, označovaném „studium nebylo řádně ukončeno“, stanoví zákon v § 56 den rozhodný pro ukončení při různých důvodech různě. Těmi může být rozhodnutí studenta zanechat studia, vyloučení ze studia, překročení maximální možné doby přerušení studia, zánik školy, atd.

Jaké má jednotná celostátní evidence studentů vysokých škol důsledky? To souvisí s úhradou a financováním vysokoškolského studia. Studium na vysokých školách je u nás zdarma pro každého člověka, který studuje ve studijním programu uskutečňovaném v české řeči (bez ohledu na jeho občanskou státní příslušnost). Studentům v prezenční formě doktorských studijních programů se navíc poskytuje stipendium ze státní dotace. (Nadto stát dotuje provoz kolejí a menz – ovšem jen pro ty studenty, kteří se do nich vejdu.) Ale všeho do času a s mírou. Proto zákon stanoví v § 58 (a v novele tohoto paragrafu provedené zákonem č. 147/2001 Sb.) poplatky za studium, které jsou na studenta uvaleny, jestliže vybočí z představ o přiměřeném čerpání státem poskytovaných výhod. Podívejme se na to, jak v tom funguje matrika studentů.

Naši studenti dobře vědí, že mohou „protahovat“ daný studijní program o dvanáct měsíců „zdarma“, tedy bez placení školného,

kdežto od třináctého měsíce nad tzv. standardní dobu stanovenou pro daný program začínají platit školné. Mnozí ovšem netuší, že do jejich evidované doby studia celostátní matrika započítává každou dobu, po kterou byli ke studiu zapsáni na kterékoliv vysoké škole. Pokud někde studovali a ze studia odešli bez diplomu, pak se tato doba přičítá do doby studia v daném stupni studijních programů na jiné škole.

Příklad: maturant se запиše na medicínu a po dvou letech z ní odejde. Pak u nás začne studovat bakalářský stupeň. První rok u nás je tedy na VŠ třetím rokem, druhý rok u nás má ještě zdarma – a od počátku třetího roku platí školné až do konce bakalářského stupně. V magisterském stupni už zase studuje zdarma. Po dobu placení školného se také škole krátí dotace, a to daleko podstatněji, než „vynese“ vybrané školné.

Kromě poplatků za „přetahování“ standardní doby studia stanoví ještě zákon poplatky za studium ve stejném stupni programu po předchozím získání diplomu za daný stupeň. Souběžně lze studovat libovolný počet studijních programů, ať na jedné fakultě nebo třeba na různých školách. Jakmile ale celostátní matrika zachytí vydání třeba bakalářského diplomu studentovi, který jinde ještě studuje další stejný stupeň, tedy jiný bakalářský program, dá pokyn fakultě uskutečňující ten jiný program, aby od studenta začala vybírat poplatek za studium. Proto je při souběž-

ném studiu více programů výhodné si „načarovat“ zakončení všech ve stejnou dobu – což samozřejmě znamená náročnější přípravu na více státních zkoušek ve stejném semestru. Poplatek této kategorie se platí „po rocích“, zatímco poplatek za přetahování povolené doby studia se platí za každý započatý měsíc zvlášť.

To všechno ještě není všechno a nejhorší důsledek evidence doby onoho „studia, které nebylo řádně ukončeno“, postihuje studenty v doktorských studijních programech v prezenční formě. Těm náleží pravidelné měsíční stipendium, ovšem jen po standardní dobu studia, která je přesně tři roky, tedy 36 měsíců. Jenže od těchto 36 měsíců se na základě evidence v matrice odečte každý den, po který student v minulosti studoval v jakémkoliv programu, který úspěšně neukončil. To je velmi drastický způsob eliminace studentů, kteří někdy v minulosti neúspěšně studovali na VŠ. Ukážu na příkladu, že to může postihnout jak studenta „neúspěšného“, tak „nevinného“, ale je to tak.

Příklad 1: výše uvedený neúspěšný medik u nás absoluuje úspěšně bakalářský stupeň. Pak v magisterském na rok přeruší a jede do světa, vrátí se a úspěšně dokončí. Na přerušení má nárok (do délky dvou let), takže má „záznam“ jen oněch dvou neúspěšných let na medicíně. Začne studovat v doktorském pro-

gramu – a po roce mu stát přestane platit doktorandské stipendium.

Příklad 2, horší: nejde o medika, ale o medicínu se stejnou bakalářskou historií. Pak se jí stane to, že po třech semestrech magisterského stupně se jí narodí miminko. Přeruší studium na povolené dva roky, ale po těch dvou letech přerušení se rozhodne ještě rok zůstat „na mateřské dovolené“ (tu ve skutečnosti nemá, protože nebyla nikde v pracovním poměru, neplatí pro ni tedy Zákoník práce). Protože se po dvou letech přerušení ke studiu nevrátila, musí její studium být ukončeno – a v matrice má další záznam dalších tří semestrů neúspěšného studia ukončeného bez získání diplomu. Pak se ke studiu opět vrátí – přesněji řečeno je nově přijata do magisterského programu s uznáním dříve složených zkoušek, za jediný semestr vše dokončí a získá magisterský diplom. Přihlásí se do prezenčního doktorského studia – a nedostane vůbec žádné stipendium, protože v minulosti neúspěšně studovala po celkem (dva plus jeden a půl roku) 42 měsíců. Samozřejmě ani fakulta nedostane dotaci.

Takže: doktorandí současní (ti už nic na své minulosti nezmění) i budoucí, pozor na neukončení jakéhokoliv studia řádným způsobem, s diplomem.

-zBr-

Listopadový výstup na Klet

Jako jedna z mála jistot v našem životě se i letos konal celofakulturní výstup na předsunutou hřídku Šumavy, nejvyšší vrchol Blanského lesa, Klet (1084,2 m n. m.). Už od časného rána šestnáctého listopadu t.r. bylo lze spatřit v ulicích města členy akademické obce naší fakulty, jak, nehledíce na pro mnohé jistě brzkou ranní hodinu, blíží se ku své alma mater, aby se mohli zúčastnit jistě již slavného pochodu, konaného u příležitosti svátku všeho studentsтва sedmnáctého listopadu, a v neposlední řadě rovněž i jako přivítání nových studentů naší fakulty.

S blížící se půl devátou začal se tvořit u vратnice fakulty početný dav, ve kterém jste mohli zahlédnout jak ostřílené vlky, těšící se na svůj další, v některých závažných případech v pořadí již jedenáctý zářez do pažby, tak i zelenáče, netušící nic z věcí příštích. A tu se již blíží hlavní a nejdůležitější osoba, prof. RNDr. Karel Prach CSc. alias Eros, aby se ujal vedení celého podniku. Po přivítání všech přítomných, připomenutí plánované trasy a slibu odměny pro nejrychlejšího běžce zavelel k odchodu a již se celá masa lidí začíná spouštědne řadit na Branišovské silnici. Vyrážíme!

Letos byla zvolena trasa překračující zvlněný hřbet předsunuté hlídky Kletí, Kluku. Nejprve jsme tedy zdolali nástrahy bahnitě, číhající na nás hned na počátku na turistické stezce značené žlutou barvou. Napojili jsme se poté na zelenou, která nás vedla přes Třebín do Kaliště u Lipí. Stále se držíce ne moc příjemné asfaltové cesty došli jsme přes Lipí do Habří, kde jsme odbočili doleva do kopce zdvihajícího se nad vsí, první to zkoušky našich sil a vytrvalosti. Současné s naším postupem vzhůru mohli jsme na vlastní kůži pocítovat přímo učebnicový příklad inverzního počasí: čím výše, tím tepleji (opravdu to nebyla jen část disipované svalové energie).

Ještě před vnořením se do vrcholových částí lesa zastavili jsme se pod zdmi bývalého

barokního kostela svatého Víta s překvapivě ještě gotickými okny, kde jsme se lehce občerstvili jak materiálně tak i duševně (Eros přiblížil historii tohoto místa). Nyní nás čekal zatím nejstrmější úsek cesty na hřeben kopce ku Bohouškovické myslivně. Po jeho zdolání se naše cesty začaly větvit. Někteří se totiž, nejspíše přitahováni mocným polem H o síle P (rozuměj „hospoda“ a „pivo“), vydali přes oranějšť nejbližší cestou do Křemže (nelze však některým upřít skutečný zájem o zmíněnou ornou půdu, bohouškovická role jsou dobře známým nalezištěm složitých hlinítkřemičtanů, známých to dendritických opálů).

Dorazivše do malebného městečka pod Kletí, Křemže, nasýtila se většina účastníků v místním restauračním zařízení (bohužel, zprávy o kvalitě předloženého knedla-vepřazela nebyly zaznamenány, ale podle nulové úmrtnosti lze usuzovat na její jistou snesitelnou úroveň), ostatním posloužily stejně dobře zásoby z chlebníků, nebo se dobrovolně postíli, aby pak mohli snáze zdolati poslední polovinu výškového kilometru.

Nedlouho po poledni blížily se první odvažlivci k úbočí Kletí a začali ukrajovati z její majestátní výšky. Opět se počalo projevovat inverzní zvrstvení teploty, pohled vzhůru však nedával nížádnou naději: kochání se Alpskými velikány nám letos bude upřeno. Skutečně, k překonání oblačnosti by nám nestačil ani kletský vysílač; na vrcholu nás přivítal jen teplý vítr... a otevřená restaurace. Sem se postupně uchýlovali další a další příchozí, kteří se však nesetkávali s přílišným zájmem obsluhujícího personálu (obsluha mírná ceny rychlé).

Jelikož pisatel tohoto pojednání patřil ke skupině dorazivší na vrchol v čele celé výpravy a v zájmu zachování plynulosti pohybu nesetřval na vrcholu do příchodu celého pole účastníků, nemůže podat podrobnější popis dalších událostí z „cílové rovinky“. Pouze z doslechu tedy připomíná, že došlo i k návštěvě rozhledny na vrcholu, nejstarší to stavby svého druhu v zemi české. Rovněž spíše předpokládá úspěšný sestup všech zúčastněných zpět až ku trati železniční, kde dočkávše železného oře navrátili se do místa startu celé anabáze, do Budějovic.

Nakonec zbývá jen dodat: kdo neviděl, neuvěří, kdo nevěří, ať tam běží, a tak za rok nashledanou!

(K)Oloušek

Rozhovor s Olegem Ditrichem

životopis v kostce:

Narozen v Brně 9.10.1953, vystudoval PřF MU (tehdy to byla UJEP) v Brně, aspirantura v Pardubicích, poté ihned PaŮ ČSAV v Českých Budějovicích.

rodina, příp. domácí zvěř:

Manželka Zdenka, nejmladší syn Vítek, dcera Iva, syn Tomáš. Ze zvířat budou na prvním místě určitě tři kočky (kdybyste teď chtěli kotátka, stavte se u mne), rybičky, sklípkani, achatiny...

největší sportovní výkon:

Jednou jsem vyhrál Bučovickou padesátku (turistický závod). To, že se jedná o závod, jsem se dozvěděl až v jeho průběhu. Tak jsem se vyhecoval, probojoval k čelu tvořenému ostrílenými chodci a i přes jejich poznámky (nebo možná právě kvůli nim) o tom, že toto tempo nemohu udržet, jsem dorazil jako první.

Nebo jsem se v prvním ročníku na vysoké škole vsadil, že dojdu pěšky na jeden zátah z Prahy do Brna. To mi trvalo 56 hodin a musím říci, že to, že člověk nespál, bylo mnohem horší než samotná fyzická námaha. No – před Brnem jsem se už dost motal a měl halucinace...

A nakonec bych se ještě rád dostal do takové fyzické kondice, abych si mohl zaběhnout na Kluka (pozn. red.: pravidelný a dosti fyzicky náročný běh našich akademiků).

nejvíce vypitých piv:

Asi tři. Mně alkohol ve větším množství přestane chutnat.

oblíbené jídlo:

Mám velmi rád čokoládu (ale nemyslím, že bych byl na ní závislý)...

Začneme zvolna: co jste dělal těsně před tím, než jsem přišel?

Připravoval jsem myši na pokus a v přestávkách pročítal rukopis kolegů.

Co bývá vaší první myšlenkou ve všední pracovní den, když vás takhle po ránu vzbudí budík?

Doma to máme zařízené tak, že k buzení používáme radiobudík – těsně před půl šestou mne probouzí písnička. V posteli si ještě počkám na ranní zprávy a pak vstávám.

Jste hned čilý nebo máte svůj „zahřívací čas“?

Zahřívací čas nepotřebuji, ale zvykl jsem si na něj. I když si někdy během těch ranních zpráv ještě zdřímnu...

K ránu patří čerstvý „tisk“ – čtete noviny?

Čtu, snad kromě sportovní rubriky je přečtu celé. Hlavně si vybírám zpravodajství a komentáře.

Co jste říkal třeba na články pana Zídka (LN) o zrušení akademie věd, o její neúčelnosti?

(pozn. red.: v příloze LN Orientace z 5. října 2002 vyzval redaktor Petr Zídek k důkladné reformě, respektive ke zrušení akademie věd, více viz www.lidovky.cz. Kopie odpovědi prof. Grubhoffera na Internetu Pavučiny)

Já jsem se dost ztotožnil s velmi rychlou reakcí Libora Grubhoffera, který tento článek zkritizoval. Mluvil mi z duše. Názory pana Zídka mi připadají nepodložené a účelové.

Jak jste se vy dostal do AV? A jak k přednášení na BF?

Při studiu parazitologie na Masarykově univerzitě jsem se rozhlížel po zaměstnání. Objevil jsem volné místo na detašovaném pracovišti Parazitologického ústavu ČSAV (pozn. red.: AVČR) v Pardubicích, kde jsem strávil několik let jako aspirant. Když se ústav přesouval z Prahy do Českých Budějovic, tak jsem se přesunul také.

Co se týče fakulty, tak na její zakládání jsem se koukal trochu zpovzdálí. Dokonce jsem tehdy zastával názor, že by bylo asi prospěšnější podpořit a zkvalitnit spolupráci budějovických ústavů Akademie s již existujícími fakultami JU, a ne vytvářet fakultu novou. V prvních letech jsem tedy stál spíše stranou. Vše se změnilo s tím, jak se tady na ústavu začali objevovat první studenti Biologické fakulty. Brzy nato jsem začal přednášet kurz Lékařské parazitologie I a II. Poté se k tomu přidala ještě Biologie měkkýšů. Tak takto jsem byl do toho všeho dobrovolně vtážen...

Co vám přednášení na BF dává?

Velmi mnoho. Když člověk přednáší, musí se na přednášku připravit, musí si vše utřídit, musí umět látku předat studentům... Myslím si, že spojení Akademie s fakultou je v tomto ohledu nepochybně oboustranně prospěšné.

Snažíte se své přednášky inovovat, dávat do nich novinky v oboru?

Vždy jsem ukazoval na přednášce spousty diapositivů. Ty jsem musel neustále přeskldávat, různě se mi sypaly a míchaly – tak jsem přešel na dataprojektor. Ale trochu jsem z toho strach přece jen měl – před očima mi probíhaly momenty z mezinárod-

ních setkání, kdy přednášející přinesl přednášku na CD, a ono to pak nefungovalo. Proto jsem dataprojektor dost dlouho jistil také diapositivy, než jsem na něj tento rok už přešel zcela.

Čím se zabýváte na poli vědeckém?

V laboratoři se zabýváme oportunními parazitózami, čili parazity, kteří infikují jedince s narušeným imunitním systémem. Hlavními skupinami našeho zájmu jsou kryptosporidie a mikrosporidie.

Jak jsme na tom v České republice co se týče těchto zvířátek, tedy kryptosporidií?

U nás, narozdíl od Spojených států, žádná velká epidemie způsobená těmito organismy pravděpodobně ani neproběhla. Kdyby přece jen ano, tak by v minulosti patrně ušla pozorností, protože běžně se u nás kryptosporidie nevyšetřuje. U imunokompetentních lidí vše proběhne jako průjem, což se v našich podmínkách většinou nepovažuje za signál nějaké závažnější

nemoci. Američané běží s každou řídkou stolicí ihned ke svému lékaři.

Na čem jste jako student začínal?

K parazitologii jsem se dostal přes šneky. Od dětství jsem je totiž pozoroval, určoval a sbíral. No a když jsme v prvním ročníku studia na vysoké škole obcházeli jednotlivá pracoviště na katedrách, tak jsem si povšimnul jedné sbírky těchto mezihostitelů řady parazitů a jako drzý student jsem upozornil na jejich nesprávnou determinaci. Tak jsem dostal za úkol dát to do pořádku. Dodnes tam ta sbírka je. Takto jsem se dostal od zoologie, kvůli které jsem na fakultu šel, až k motolicím.

Vraťte se ještě k těm „šnekům“. Proč jste si jako malý kluk oblíbil zrovna je?

Já jsem v dětství také entomologizoval, dělal si herbář, sbíral zkameněliny, navštěvo-

val mykologický a chovatelský kroužek... Šneci zvířezili, ale je těžké říci proč. Snad byla rozhodujícím momentem jedna biologická olympiáda – sesbíral a pourčoval jsem tehdy přes 70 druhů plžů. A už mi to zůstalo.

Vaše laboratoř je zaměřena jak se říká „do praxe“ užším propojením s obory medicíny. Co rozhodlo o tom, že nejste doktor se specializací parazitologickou, ale parazitolog se směrem k medicíně?

Do medicíny jsem se nikdy nehnal. Za to, že jsem se ocitl v takto zaměřené laboratoři, může administrativní rozhodnutí tehdejšího vedení ústavu. Domníval jsem se, že se budu zabývat parazity šneků, jak bylo předběžně i domluveno. Když jsem ale přišel do Budějovic, tak mi bylo oznámeno, že je vše jinak. S lékařskou parazitologií jsem začínal až tady na ústavu.

Své přednášky oživujete zajímavými příběhy ze života parazitologa. Vzpomenete si na nějaký, kdy jste si říkal, že „jde do tuhého“?

Jeden takový mám. Bylo to v době prvních poznatků o viru HIV a možnostech jeho přenosu, když jsem byl přítomen v Praze na Bulovce u jedné z prvních pitev HIV pozitivního pacienta, který umřel na oportunní mikrosporidiozu. Tehdy se sjelo z celé republiky množství odborníků se zájmem o pitevni materiál. Zkušení patologové s touto pítvou nechtěli mít nic společného, takže pítvala mladá lékařka (byla to jedna z jejích prvních pitev). Navíc se nepítvalo v pitevně, ale v jiné náhradní místnosti. No a když akce vrcholila a začaly se odebírat orgány, vypnuli nám proud a žádný náhradní generátor nenaskočil. Nikdo neviděl na krok. Když jsem si tehdy představil místnost plnou lidí se zakrvácenými infekčními nástroji... V té době se o AIDS nevědělo mnoho – o to větší strach z této nemoci panoval.

Jak to dopadlo?

Někdo přinesl svíčky. My tam všichni stáli kolem mrtvol, ve svitu svíček a čekali na její orgány. Připadal jsem si trochu jako jeden ze supů.

Co vás na vaší práci asi nejvíc přitahuje?

Určitě její různorodost.

Jaké jiné povolání byste eventuálně mohl či chtěla vykonávat (byť v předstávách)?

Kolegové v laboratoři mi říkají, že bych se měl žít zahradničením. Když je sezóna, nosím ze skleníku do práce rajčata, ředkvičky, okurky... Čas od času tady v laboratoři provádíme mezi sebou směnný obchod – někdo přinese jablka, někdo papriky, někdo ředkvičky a pak si to mezi sebou směníme. Teď přes zimu mám ve skleníku také chladnomilné orchideje, které se chystají na květ.

Takže odpočíváte ve skleníku?

Nejen tam. Právě nedávno jsem si s přáteli pochvaloval, jak si člověk dobře odpočine a odreaguje se u podvodního hokeje.

U podvodního hokeje? To je trošku netradiční sport... Jak dlouho už takto odpočíváte?

Už přes rok. Dostal jsem se k němu přes potápění. Je to velmi zajímavý sport, který se hraje v bazénu se šnorchem, maskou, ploutvema a plastovou hokejkou. Na dně jsou dvě branky a olověný puk. Zajímavé a těžké je dohodnout si tu správnou strategii, aby si jednotliví členové mužstva stačili během hry nad hladinou doplňovat kyslík. Záleží také na výdrži bez dechu. V tom jsou výborná děvčata. Po světě je podvodní hokej hodně rozšířený, u nás jsme ale zřejmě jedině družstvo (Roman Krtek Kuchta sháněl na internetu někoho, s kým bychom změřili síly, ale nikoho nenašel – takže jsme asi zároveň nejlepší v republice...).

Partu máme výbornou, takže ani začátečníci se nemusí bát přijít.

Kde všude jste jako parazitolog pobýval?

Určitě nejzajímavější byl čtyřměsíční pobyt v Laosu, kam jsme vyrazili s Tomášem Scholzem, Jardou Gutwirdem a Michalem Gibodou za výzkumem opisthorchózy, malárie a amébozy. Pak jsem pobýval skrz mikrosporidie čtyři měsíce v Arizóně. Navštívil jsem Egypt, kde jsem měsíc strávil hlavně nad schistosomami, a Yukatán v Mexiku, kde jsem se zabýval motolicemi u plžů.

Je pro vás snadné přizpůsobit se novému prostředí?

Je. Třeba v té Americe mi změna časového pásma nečinila žádné obtíže.

A z hlediska domorodých zvyků, kulturních místních specialit...?

Vždy se snažím jíst to, co je v dané zemi běžné. V Laosu to bylo zajímavé. Ochutnali jsme tam nejrůznější speciality – hady a kočkou bengálskou počínaje a luskounem konče. Dokonce jsme si dali i syrovou rybu, u které jsme se na základě přiřazení do čeledi dopředu ujistili, že je minimální pravděpodobnost rizika opisthorchózy...

Stalo se někdy, že byste si přivezl s sebou ze svých zahraničních pobytů i praktickou ukázkou parazitární nákazy?

Z Egypta jsem si domů přivezl schistosomu. Sbíral jsem infikované šneky (opatrně jsem je lovil sítkem z břehu zavodňovacího kanálu). No a on se se mnou ten břeh utřhl. Rychle jsem vylezl, poutíral se a na celou událost zapomněl, protože jsem vůbec nepředpokládal, že by to mohlo být tak rychlé (pozn. red.: průnik cercárií schistosom přes kůži). Až za několik měsíců mi pan doktor zjistil při preventivní prohlídce vysokou eosinofilii. Já jsem si pak v sobě našel schistosomu, nasháněl materiál na izolaci kmene a poté teprve spolykal dávku Praziquantelu (pozn. red.: antihelmintikum). Tak to skončilo. Je zajímavé, že na ústavu mezi studenty přezívá přesvědčení, že jsem tam tenkrát vlezl schválně...

Kam byste třeba ještě zamířil?

Velmi mne láká Indonésie. Asi to má původ v mém dětství, kdy jsem o této oblasti přečetl několik zajímavých knížek. Na druhou stranu mám trochu strach, že ta příroda už nebude taková, jak jsem si ji z těch knih představoval.

Odskočíme si z práce – když končí pracovní den a vy se vracíte domů, na co se těšíte?

Na rodinu.

Kdybyste byl vysazen na neobydleném tropickém ostrově, jaké tři věci byste si vzal s sebou?

Nůž. Něco na rozdělání ohně... něco, co vydrží – takže raději nějaké křesadlo než sirky (z vlastní zkušenosti mohu říci, že tření dřívěk je strašná dřina). A poslední věcí by byla maska na potápění (šnorchl by se dal z něčeho vyrobit). Litorální živočichové se mi jeví jako docela dobrý zdroj obživy...

Přejděme do dětství. Vzpomenete si, čím jste jako malý kluk vyváděl z míry vaše rodiče?

Záleží na tom, v kterém věku... Teď si vzpomínám zrovna na jednu dovolenou, kterou jsem trávil s rodiči a se starší sestrou v Jugoslávii. To mi bylo necelých čtrnáct let. Stanovali jsme na několika místech a na každém se mi podařilo něco provést – buď jsme se rozhodli se sestrou doplatat na vzdálený ostrůvek a měli potom velké potíže se proti odlivu vrátit zpět, nebo jsem ulovil rodičům chobotnici větší než já, či jsem jim zpestřil pobyt tím, že se mi podařilo nechat se bodnout jedovatým rejnokem trnuchou, a následovným pobytem v nemocnici...

Jednou zase domorodý kluk lákal mou sestru na sbírku chobotnic, kterou měl doma ve vaně. Ta se o to moc nezajímala, ale nabídla mu, že má bratra, který bude určitě nadšený. Tak jsem se nakonec se sestrou dostal až k nočnímu lovu chobotnic. To bylo něco úžasného.

Vzpomenete si na svou první lásku?

Já jsem se se svou první láskou oženil. S manželkou jsme se potkali na začátku mého studia na vysoké škole. Ona měla před maturitou.

Otázka na tělo: jaký trik jste v mládí používal na dívky, o které jste se zajímal?

Musím přiznat, že jsem ani jednou nezneužil sbírku motýlů, i když jsem ji doopravdy měl... V kruhu přátel ale časem vznikla jedna tradice: než se s dívkou oženíš, vezmi ji na vandr do hor (alespoň nad 2000 m n.m.). Tam se teprve pozná a ověří pevnost vztahu.

Blíží se vánoce. S jakou atmosférou si spojujete tento svátek?

Nemám rád běhání po obchodech a shánění dárků. Proto jsem velice vděčný své ženě, že se o tuto aktivitu postará sama. Takže tohoto jsem ušetřen. Jinak v vánocích pojedeme asi do Brna, kde se sejde celá naše rodina.

Udržujete nějakou typicky vánoční tradici?

U nás se hodně zpívá a muzicíruje. Já jsem asi jediný nehupební člen naší rodiny, i když zapískám pár jednoduchých písniček na flétnu.

Zabrousíme do světa kultury: literatura, výtvarné umění, hudba, divadlo, film... co z toho je vám nejbližší?

Asi ta literatura. Hodně čtu. Z časopisů třeba Vesmír (ten vřele doporučuji studentům), Pavučinu... Z knih se mi líbí cestopisy a historická literatura. Doma máme ohromné množství knih, všech žánrů – když jsme se stěhovali, zabraly spoustu beden.

Závěrem vám položím stejnou otázku jako všem vašim předchůdcům: máte nějaký vzkaz studentům?

Že já si nic nepřipravil!... Před lety, když jsem psal do Šklíby reportáž z mého výletu do Grand Canyonu, tak jsem končil slovy, kterými bych ukončil i tento náš rozhovor. „Až přijdeš ke svému Grand Canyonu, sestup až na dno.“ Důležité je nezůstávat na povrchu. Když něco člověk už začne dělat, tak aby to dělal opravdově a s nasazením.

Děkuji za velmi pěkný rozhovor.

Věra Cihlářová

Kam kráčí biologická elektronová mikroskopie?

Toť otázka, na kterou není úplně snadné nalézt odpověď. Záleží na tom, z jakého úhlu pohledu ji budeme hledat.

Z hlediska přístrojového směřuje biologická elektronová mikroskopie k nízkým hodnotám. Ve skanovací elektronové mikroskopii představují novou generaci mikroskopy ozdobené přívlastky jako environmentální, nízkovakuový nebo pracující při proměnném tlaku. Všechny jsou schopné zobrazovat povrchy prohlížených objektů při nízkých hodnotách tlaku v preparátové komoře, takže umožňují pozorovat i preparáty s poměrně vysokým obsahem vody. Nejdále je v tomto směru environmentální skanovací elektronový mikroskop, na jehož výrobu má monopol koncern FEI a který dokáže pracovat při tlaku až 2000 Pa v komoře preparátů. Oblíbeným představením, které dokazuje možnost pozorovat v mikroskopu vodu a vodné roztoky, je rekrystalizace kuchyňské soli. Operátor mik-

Povrch oka sluněčka sedmitečného. Snímek byl získán pomocí ionizačního detektoru na vzorku bez jakékoliv úpravy environmentálním skanovacím mikroskopem Philips ESEM XL 30.

roskopu vysype na pozorovací terčík několik krystalků kuchyňské soli, nastavením tlaku a teploty stolku preparátu způsobí kondenzaci vodní páry na terčíku a další změnou okolních podmínek vyvolá opačný proces odpaření zkondenzované kapky vody, ve které se rozpustila sůl. V přímém přenosu je možné na obrazovce mikroskopu pozorovat celý děj a zvláště pak růst pravidelných krychliček

krystalů soli. Velkou předností tohoto přístroje je, že dokáže k zobrazení povrchu vzorku používat energeticky nesměle sekundární elektrony, a to i v zaplyněné atmosféře komory. Signál je k detektoru veden prostřednictvím elektronů, které vznikají při ionizaci molekul plynu, nacházejících se v prostoru mezi vzorkem a detektorem, sekundárními elektrony. Ostatní výše zmíněné mikroskopy používají v nízkovakuovém modu k tvorbě obrazu zpětně odražené elektrony, které mají menší rozlišovací schopnost a vznikají hlouběji pod povrchem vzorku. V komoře preparátu připouštějí pracovní tlak kolem 300 Pa, což neumožňuje pozorovat zcela zavodněné preparáty. Výhodou těchto typů mikroskopů je, že komora preparátů není oddělena od elektronoptického systému diferenciální clonou, která, jako v případě environmentálního SEMu, značně zmenšuje zorné pole.

Ani transmisní elektronová mikroskopie neváhá a kráčí směle vstříc nízkým hodnotám, tentokrát urychlovacího napětí. Biologické preparáty nepatří k ideálním objektům pro pozorování v transmisním elektronovém mikroskopu, jednak nesmějí svou velikostí překročit penetrační limit urychlených elektronů, který je cca 100 nm pro urychlovací napětí 100 kV, a dále neposkytují takto urychleným elektronům dostatek zábavných podnětů, nutných k jejich rozptylu, tedy dostatečně velké atomy z vyšších pater Mendělejevova periodického systému. Ty se musí do vzorku uměle dodávat při jeho přípravě, např. při postfixaci oxidem osmičelým nebo při kontrastování ultratenkých řezů roztoky uranyl acelátu či citrátu olova. Kromě nebezpečí vzniku různých precipitátů přináší tyto postupy do zpracovávaného materiálu cizorodé sloučeniny a vzdalují ho tak nativnímu stavu. Významný český mikroskopik, prof. Delong, se proto rozhodl zkonstruovat transmisní elektronový mikroskop, který by používal tak nízké urychlovací napětí, že k rozptylu primárních elektronů postačí i atomy lehkých prvků, které tvoří biologické

objekty. Snížení urychlovacího napětí na 5 kV zkrátilo střední volnou dráhu elektronů, a tím i tubusu elektronového mikroskopu, do té míry, že se vejde pod běžný optický mikroskop. Zdrojem elektronů je autoemisní tryska na dně mikroskopu a dráhu primárních elektronů ovlivňují kondenzorová a objektivová čočka, tvořené permanentními magnety. Zvětšení obrazu má na starosti projekční elektrostatická čočka. Převod obrazu neseného rozptýlenými primárními elektrony do oblasti viditelného světla zajišťuje YAG monokrystal, který uzavírá tubus a na němž je možné obraz pozorovat a dále zvětšovat optickým mikroskopem. Celkové zvětšení mikroskopu dosahuje 250 tisíc krát, rozlišovací schopnost udávaná výrobcem je 2,5 nm. Problém vzniká na straně penetračního limitu, neboť elektrony urychlené 5 kV jsou schopny projít preparát tloušťky do 20 až 30 nm. Jak jsme zjistili na vlastní kůži, příprava ultratenkých řezů o této tloušťce je zvládnutelná za použití kvalitního ultramikrotomu, diamantového nože a šikvých rukou. Světlem v tunelu se jeví možnost využití STEM módu, kdy paprsek primárních elektronů je vychylován tak, že skanuje po preparátu. V tomto případě jsou 5 kV elektrony schopné projít i ultratenkým řezem o tloušťce 50 až 60 nm.

A co počítače, které dneska dynamicky ovlivňují rozvoj všech oborů lidské činnosti? Kam směřují rozvoj biologické elektronové mikroskopie? K popsání všech možností, které dnes počítače v elektronové mikroskopii přinášejí, by bylo potřeba mnohem většího prostoru, než dává toto krátké zamyšlení. Zastavme se proto jenom u poslední horké novinky, kterou představila firma FEI letos v Durbanu, kde se konal světový elektron-mikroskopický kongres. Je jím mikroskop z řady transmisních elektronových mikroskopů s označením Tecnai, který je určen pro elektronovou tomografii. Uživatel nalezne na řezu místo, které ho zajímá a předá řízení počítači. Ten ve spolupráci s mikroskopem nasmátná sérii obrazů vzorku při jeho postupném naklání a z nich vytvoří trojrozměrný model prohlížené oblasti ultratenkého řezu. Počítač je dále schopen rozřezat tento model

do jednotlivých rovin, takže získáme podobné zobrazení jako z konfokálního mikroskopu, ale při mnohem větším zvětšení a rozlišovací schopnosti. Tento mikroskop nám v těsné spolupráci s počítačem nabízí skutečně trojrozměrnou představu o oblasti vzorku, kterou prošly primární elektrony, a ne dvourozměrnou, jako v současných transmisních elektronových mikroskopech.

Ultrastruktura ledvinové buňky myši. Snímek byl získán pomocí nízkonapětového transmisního elektronového mikroskopu LVEM 5 firmy Delong Instruments na ultratenkém nekontrastovaném řezu tloušťky 20 nm.

Zrychleným krokem kráčí i rozvoj metod přípravy preparátů, a sice opět směrem k nízkým hodnotám v oblasti teplot. Kryofixace je nejrychlejším způsobem fixace, takže se hodí pro studium dynamických jevů na buněčné úrovni, a zachovává vnitřní uspořádání co nejbližší nativnímu stavu, takže je dobrou startovací čarou v případě mikroanalýzy a imunolokalizace. Firma Leica, která se kromě jiného specializuje na výrobu přístrojů pro přípravu preparátů, jich pro úspěšnou a re-produkovatelnou kryofixaci nabízí hned několik. Velkým snem, vzhledem k ceně, je zařízení pracující za vysokého tlaku, kde lze použít jako chladiva kapalný dusík. Také současné ultramikrotomy díky technologickému rozvoji a mikroprocesorovému řízení nabízejí poměrně komfortní a laboratorně dobře zvládnutelný způsob přípravy kryorezů, které lze pak využít nejrůznějším způsobem – jejich přímou vizualizací začínaje a metodou imunoznačení na roztátných řezech konče.

Shrnuto, podtrženo – biologická elektronová mikroskopie směle kráčí ke světlym zítřkům. Po létech snažení se o maximální zvětšení a rozlišení se pomalu a pokorně vrací k zachycení preparátu co nejbližší nativnímu stavu. Po létech ústrků od molekulární biologie stojí připravena na prahu dalšího tisíciletí, které kdosi moudrý charakterizoval jako přicházející dobu obrazu. Nic naplat, co neví-

Žil přimorožec arabský ve starověkém Egyptě?

Tuto otázku si položil francouzský biolog Nicolas Manlius. Na řešení tohoto problému ho navedla lovecká scéna z výzdoby stěny hrobky Neferhotepa v blízkosti egyptských Théb. Neferhotep žil během 18. dynastie egyptských faraónů (od roku 1427 do 1392 př. n. l.). Scéna zachycuje lov zvířat pomocí lukostřelby a psů. Známa je věrnost kreseb a

reliéfů Egyptanů (a nejen jich), a tak lze určit jednotlivé druhy zvířat. Lze zde rozeznat např. buvolce stepního (*Alcelaphus buselaphus*), ne-li dokonce dnes již vyhynutý poddruh – buvolce severoafrického (*Alcelaphus b. buselaphus*), dále pak pštrosa afrického (*Struthio camelus*), zřejmě pratura (*Bos primigenius*), gazely (*Gazella dorcas* ?), hyenu žihanou (*Hyaena hyaena*) a právě přimorožce arabského (*Oryx leucoryx*).

Zobrazený přimorožec má rovné rohy – tím se vylučuje záměna s přimorožcem šavlorohým (*Oryx dammah*) viz Živa 4/1999 – a specifickou kresbu těla – odlišná od přimo-

dime, tomu nevěříme. Rozvoj nejrůznějších typů nových mikroskopů to potvrzuje. Ale o tom snad někdy přistě... A chcete vědět, kam kráčí Laboratoř elektronové mikroskopie? No přece vstříc studentům Biologické fakulty, neboť právě oni jsou jejím světlym zítřkem...

Pro Pavučinu, 1. 12. 2002

Jana Nebesářová

rožce bejsy (*Oryx beisa*). Kresba a rohy se shodují právě s přimorožcem arabským (*Oryx leucoryx*) viz Živa 2/2000. Je známo, že se tento přimorožec vyskytoval před vyhoubením od Iráku po Sinaj (zde ještě v 18. stol.), nikoliv však v Egyptě.

Autor nabízí několik hypotéz: Východní poušť ve starém Egyptě se Sinají a Arabským poloostrovem tvořila přirozenou domovinu tohoto druhu, což ostatně nově (1988) dokládají kosterní nálezy z východní pouštní části Egypta, které byly identifikovány jako přimorožec arabský.

Autor uvádí možnost, že scéna zachycuje lov v některé lovecké oboře v blízkosti Théb. Dále poznamenává, že přimorožec arabský je znám pro svoji nízkou míru agresivity a mohl se tedy stát, pro schopnost býtí ohočen importován z Asie, obohacením loveckých obor.

Anebo se to všechno odehrávalo přímo v Asii? V tom případě by bylo zajímavé zbylé živočišné osazenstvo scény v asijských podmínkách.

Přes nejednoznačnost odpovědi na tyto otázky se zdá, že Egyptané přimorožce arabské znali a že už tehdy byla bohužel tato krásná zvířata hubena lidmi.

Honza Robovský

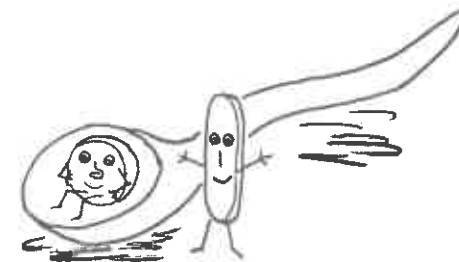
Zpracováno podle: Mammal Rev. 2000, Vol.30, No. 1, str. 65-72.

Věříte v placebo?

Jistě se už mnozí z nás či z našich příbuzných a známých ocitli v situaci, kdy na naše zdravotní potíže byla současná medicína „krátká“. Ať už se lékařům nepodaří příčinu potíží diagnostikovat nebo nezabírají běžně podávané medikamenty, pacienti to jistě na klidu nepřidá. Lidé pak často v zoufalství hledají řešení u alternativních způsobů léčby a u rozličných léčitelů. Na rozdíl od lékařů (kteří nezastírají zapeklitost problému) působí léčitelé často velice sebevědomě a víru ve své schopnosti přenášejí i na pacienta. Úspěšnost takovýchto způsobů léčby může spočívat v pozitivním vlivu na psychiku v důsledku víry pacienta v účinnost metody.

Vraťme se ale nejprve k vysvětlení pojmu z nadpisu. Placebo jsou látky, u nichž nebyl prokázán žádný farmakologický účinek, a přesto mohou „léčit“. Lékaři dobře vědí, že v placebo žádnou účinnou látku ne-

placebo může být velice specifický a přesně lokalizovaný: může upravovat krevní tlak, srdeční činnost, erekci, gastrické funkce. Stejně jako lék může mít ale vedlejší účinky, např. nechutenství, průjem. Tomuto fenoménu se říká efekt noceba.

O vlivu psychiky na fyzický stav těla vědí lékaři už dávno, i když mechanismus je stále nejasný. Existuje více teorií, proč je placebo účinné. Jedna z nich vychází ze schopnosti mozku očekávat účinek – tzv. anticipaci mozku. Tento názor vychází z nového oboru kognitivní psychologie. Teorie anticipace vychází z toho, jak mozek „předvidá“ nejbližší budoucnost. Mozek získá určitý podnět a ze zkušenosti „ví“, co bude následovat a připraví se na to. Na člověka působí plášť lékaře, hlas sestry, pach dezinfekce a vůbec nemocniční prostředí, které ohlašuje blížící se léčbu. Známý je efekt, kdy se pacientům s vyšším krevním tlakem často tlak ještě zvýší, jakmile se přiblíží k ordinaci lékaře, který jim má tlak změřit.

Placebo může působit na takřka jakýkoli zdravotní problém. Střední účinnost placebo bývá udávána kolem 30 procent. Ovšem čím větší roli hrají v nemoci psychosomatické obtíže (čím více je nemoc záležitostí psychickou) tím je placebo účinnější. Proto se tak často a úspěšně může používat při léčbě depresí, úzkostných stavů či nespavosti.

Aby byla účinnost placebo co největší, maskují se tyto látky jako skutečné léky: do- stávají „vědecky znějící“ jméno, vyrábějí se

naleznou, a přesto se setkávají se situacemi, kdy pacientům pomohlo právě placebo. Např. bolest dokáže placebo zmírnit údajně s účinností, která odpovídá 55 až 60 procentům účinnosti aspirinu či kodeinu. Vědci po dlouhou dobu tuto účinnost placebo přisuzovali uvolňování endorfinu v těle. Účinek

ve formě kapek, pilulek, sirupu, balí se do stejných lahviček a krabiček jako léky. Těž se používá symbolika barev jako u léků. Vysoký účinek má údajně placebo ve formě injekce (díky tomu, že je pro řadu lidí nepříjemným nebo přinejmenším nepřírovnalým zákrokem) a ve formě kapek (počítání kapek nutí pacienta věnovat placebo větší pozornost, čímž se posiluje efekt anticipace). Úspěšnost léčby závisí na tom, jak moc člověk věří v její účinnost. Větší efekt má placebo předepsané uznávaným lékařem, účinnost posiluje i víra v léčbu ze strany lékaře.

Placebu podléháme všichni. Neexistuje prý pacient, který by byl výrazně vnímavější nebo naopak absolutně rezistentní. Při správném podávání je placebo účinné i u nejmenších dětí nebo dokonce u domácích zvířat. V tomto případě samozřejmě nelze hovořit o teorii anticipace, ale jde spíše o její přenos. Rodiče dítěte nebo majitelé domácích zvířat podají lék a začnou se chovat jinak, aniž si to třeba uvědomí. Očekávají, že lék bude mít určitý účinek. Tím se uklidní, dítě (či zvíře) začne vnímat odlišnou náladu, změnu přístupu a jeho psychický stav se zlepší a začne ovlivňovat stav fyzický. Podobným způsobem se ostatně léčilo už

dávno předtím, než se slovo „placebo“ vůbec objevilo. Už ve starém Egyptě musel lékař občas uznat, že na léčbu pacienta nestačí. Pak se obrátil o pomoc k talismanům. Tím, že svou starostlivost přenesl na neživý objekt, začal se k pacientovi chovat trochu jinak, uklidnil se a nedával tak najevo své starosti. Stejně tak pacient obrátil svou víru v nadpřirozené síly a v jejich zhmotnění (v onom talismanu), také se uklidnil a psychika začala kladně ovlivňovat fyzický stav. Na stejném principu je dodnes založeno působení šamanů.

Netvrdím, že tento úryvek je jednoznačný a že neexistují jiné možnosti vysvětlení. Snažila jsem se pouze nastínit jeden z pohledů na tento jev a podnítit ve vás vytvoření vlastního náhledu na tuto problematiku. A pokud vás to zaujalo, třeba narazíte na nějaké horké novinky v této tematice.

P. S. Nepodceňujte svou psychiku ☺.

-Martim.-

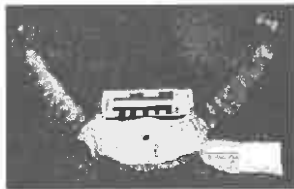
další zajímavosti najdete na:
www.csicop.org/si/9701/placebo.html
skepdic.com/placebo.html
pubs.acs.org/hotartcl/mdd/99/aug/mysterious.html

Lyrorožec

Tak a do třetice následuje představení dalšího kopytníka JV Asie a tím končí naše malá série (mnozí čtenáři se zaradují, že už bude v Pavučině klid od kopytníků a tedy něco pořádného). Zvíře se jmenuje lyrorožec (*Pseudonovibos spiralis*). Něco k názvu: pseudo – nepravý, spiralis – točený a *Novibos* souvisí s kuprejem. Kuprejev byl jeden čas vyčleňován vlastní rod a to *Novibos*. Totíž část rohů dnes řazených k *Pseudonovibovi* byla dříve považována za rohy kupreje.

Tak se stalo i u známého kansaského exempláře. U něho Dr. Timm a Dr. Brandt zdů-

razňují autenticitu. Lyrorožec byl popsán v roce 1996 veterinářem Diolím na základě rohů, které byly získány koupí na trzích ve Vietnamu a Kambodži (všechny!). V roce 1997 Dr. MacDonald s Dr. Yangem zmiňují, že se ve starých čínských encyklopediích (14.–18. století) objevují zmínky o zvířeti, které by mohlo být *Pseudonovibem*. V těchto knihách je toto zvíře i vyobrazeno a připomíná gazelu. Domorodé označení Khting Vor by v překladu znamenalo asi „divoká kráva s rohy podobnými k liánám“ a naznačovalo by točivost rohů. Jiné označení

Kating Sipuoh by znamenalo „divoká kráva, která požírá hady“. Toto jméno možná souvisí s vírou, že pití z těchto rohů zabrání otravě*.

Na základě vzhledu rohů bylo toto zvíře provizorně umístěno do blízkosti některých antilop – např. sajgy tatarské či tibetské antilopy orongo. Vzhledem k tomu, že

to jediné, co máme, jsou rohy, bylo přistoupeno k sekvenování. I to je dosti zajímavé, jako vše, co souvisí s *Pseudonovibem*. Německo-rakouský tým tvrdí – „patří do podčeledi Caprine (kozy + ovce + další sorta zvířat)“. Rusové odmítají a vykřikují – „je to nový druh buvola!“ – dnes se ví, že jejich sekvence *Pseudonoviba* je chycená buvolou, antilopou sajgou a krávou. Nakonec do tohoto případu vnesl po molekulární stránce rozřešení Dr. Hassanin (Francie). I jeho cesta však byla trnitá. Jeho první výsledky z roku 2000 ukazují, že *Pseudonovibos* je blížeji příbuzný kamzákoví alpskému, než pyrenejskému – skandál! Všichni tuší – kontaminace vzorků. Ostatně ani autor to nezakrývá. Nová sekvenace bez kontaminace v roce 2001 mluví naprosto jasně: *Pseudonovibos* je tur *Bos taurus* (tedy normální kráva). Dr. Hassanin, Dr. Seveau a Dr. Thomas v článku z roku 2001 tedy hovoří o *Pseudonovibovi* jako mladším synonymu domácího tura**. Důležitá poznámka: Dr. Seveau (viz. 1. díl) a Dr. Thomas se zabývali rohy po morfologické stránce a dospěli také

k závěru, že se jedná o podvrh. Vysvětlení – umělecké točení rohů po smrti zvířete. Keratin se při vyšší teplotě stává měkčím a lze ho údajně tvarovat. Tímto umělým zpracováním rohů se však mění kompaktní struktura keratinu, která se stává rozrušenou (sledovat to lze na mikroskopických řezech: tedy důkaz proti přirozenému původu rohů). Závěr? Nastal jistý obrat. Zatímco kolem roku 1997 a až do roku 2000 se věřilo v autenticitu *Pseudonoviba*, dnes si to moc lidí nemyslí. Zůstávají tak dvě skupiny vědců: ti, co obhajují status *Pseudonoviba*, a druzí jsou jejich oponenti. Dr. Timm slibuje molekulární analýzu kansaských rohů a dodává, že zvíře v divočině asi vyhynulo. Skupina odpůrců v posledních několika letech vznesla mnoho námitek a zpřesňujících informací (řada z těchto odpůrců byla v dotyčné oblasti a vůbec zde nezahálela***).

Nyní to vypadá, že lpění na svěbytnosti a autenticitě *Pseudonoviba* pomalu ztrácí své opodstatnění. Bohužel. I když – pokud to bude znamenat, že se upne větší pozornost třeba na kupreje či saolu, tak to bude spíše ku prospěchu věci. A to se teď i děje a ilustruje to např. Dr. Seveau.

Honza Robovský

Poznámky:

* Dříve se dělaly poháry z rohů nosorožců. Tvrdí se, že případný jed působil negativně na strukturu keratinu, což mělo způsobit rozložení se poháru a zachránění dotyčného, který měl být otráven.

** Obdobnou úpravou rohů asi byly zpracovány rohy jak turů, tak popřípadě asijských buvolů.

*** Sám Dr. Seveau najezdil stovky kilometrů ve **uzave** přispěl k vyřešení tohoto případu.

Web:

www.nature.com/nsu/020225/020225-9.html
www.nature.com/nsu/010315/010315-4.html

Hassanin A, 2002: Ancient specimens and DNA contamination: a case study from the 12S rRNA gene sequence of the „Linh Duong“ bovid (*Pseudonovibos spiralis*). *NATURWISSENSCHAFTEN* 89: (3) 107–110

Kuznetsov GV, Kulikov EE, Petrov NB, Ivanova NV, Lomov AA, Kholodova MV, Poltarau AB, 2002: Mitochondrial 12S rDNA sequence relationships suggest that the enigmatic bovid „Linh Duong“ *Pseudonovibos spiralis* is closely related to buffalo. *MOLECULAR PHYLOGENETICS AND EVOLUTION* 23: (1) 91–94

Staronová nemoc

Neustále jsme bombardováni informacemi o AIDS, nemoci šílených krav, kulhavce a spoustě dalších nemocí, které ničí lidi a další živočichy na této planetě. Mezi tyto nemoci se v posledních letech dostala i zákeřná choroba jménem *spěchománie*. Nenápadně se šplhá na žebříčku masovosti a postupně napadá další a další jedince. Příznaky se případ od případu mohou lišit, ale hlavní znak zůstává. Je jím pocit absolutního nedostatku času.

Profesor Pomalý v jedné ze svých posledních vědeckých prací popsal *spěchománie* jako nemoc moderního civilizovaného člověka. Ve své studii srovnával třicet zástupců domorodých kmenů z oblasti Polabí a třicet jedinců z řádu *člověka moderního vzpřímeného*. Aplikoval na všechny stejné laboratorní podmínky po dobu dvou let a závěr byl šokující.

Dva domorodci pokus nepřežili už v ranné fázi pokusu, neuměli si uvázat kravatu a prostě se uškrtli. Ze šesti zástupců *člověka moderního vzpřímeného* se po dvou týdnech stali domorodci a bezprostředně po pokusu se odstěhovali do Polabí. Ostatní vzorky se nakazily chorobou *spěchománie*. Někteří museli být utraceni, protože léčení nepřipadalo do úvahy z důvodu imunity (neplést s poslaneckou). Jiní jsou pod trvalým dohledem psychiatrů a ošetřovatelů na nejmenované klinice.

Závěr je jednoznačný a alarmující. Více než dvě třetiny populace jsou v přímém ohrožení, případně již v pozitivním stadiu nemoci *spěchománie*. Profesor dále poznamenává, že jedinec v pokročilé fázi nákazy není s to rozlišovat detaily a dopouští se většího a většího počtu chyb, zejména primitivních a rutinních. Jeho chybovost se po nějakém čase začne přibližovat 96 % a je tedy velmi pravděpodobné, že některá z těchto chyb bude fatální.

Jak se vůbec pozná člověk postižený *spěchománií*? Většinou má nepřítomný výraz, případně těká. Jeho odpovědi, pokud vůbec odpovídá, zpravidla nesouvisí s položenou otázkou, protože takový člověk většinou odpovídá již na další otázku. Nejnebezpečnější je takto nemocný člověk za volantem vozu, zejména jedoucího. V ideálním případě pouze *spěchá* a dělá nejrůznější přestupky. Pokud je nemoc již v pokročilejším stadiu, telefonuje bez použití „handsfree“, současně kouří, bliká dálkovými světly a troubí. Bohužel současná dopravní situace nedovoluje vytvoření speciálních pruhů jen pro tyto postižené, a tak je třeba se chovat maximálně opatrně. Rozhodně se nepokoušejte takového nemocného provokovat, soustředěť s ním, či ho ještě dráždit. Jednak by vás mohl pokusat, anebo, nedej bože, nakazit.

Nepříjemný na této nemoci je fakt, že postižený je přesvědčen o své normalitě a o tom, že nenormální je naopak jeho okolí. Musím zklamat i příznivce medikamentózní léčby: dosud nebyl účinný preparát izolován. Pomáhá pouze dostatek tekutin a dostatek spánku. Zde bych rád upozornil na nežádoucí účinky: pokud zničíte všechny budíky v okolí nemocného, on se stejně jednou dozví, kolik je hodin, že vlastně zaspal a bude v tom opět, lidově řečeno, „lítat“.

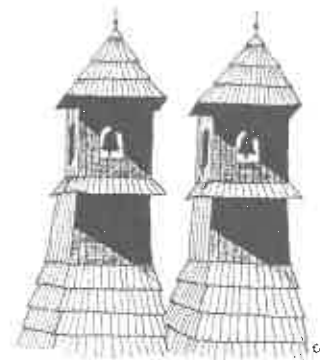
V posledním čísle odborného časopisu *Hypochondr* je otištěn výňatek z deníku profesora Pomalého. Doslova se píše: „Celý živo js věnov vědeck pr. Teď na konc vím že to bylo k hov.“

Jedná se o doslovný přepis poslední věty v profesorově deníku. Jak vidíte, scházejí tam některá písmena, profesor uskutečnil pokus i sám na sobě, a tak nestihl vše psát. Nicméně smysl je myslím každému jasný. Výňatek byl otištěn hned vedle profesorova nekrologu. Co z toho plyne pro nás nepostižené?

-AN-

Kompas plus Knihkupectví Kanzelsberger

Dnes navštívíme knihkupectví Kanzelsberger, které se nachází na rohu Hroznové a Krajinské. Je trochu větší než Zlatý klas a je rozděleno na dvě části: přízemí a první patro. V přízemí se nachází regál pro no-

vinky, českou beletrii, světovou beletrii, literaturu o zdraví (která ovšem nesnese srovnání se stejným oddělením ve Zlatém klase), kuchařky (zde se pro změnu nechytá klas), knihy pro děti a další... V prvním patře pak najdete tu nejspíše nejatraktivnější nabídku. Je zde oddělení o zahradě a cestování (mapy, atlasy, cestopisné příručky, průvodce tu i onde, knihy o přírodě tam i někde úplně jinde), encyklopedie, oddělení válečnictví, historie a politiky (velmi dobře zásobené), oddělení středoškolských učebnic, oddělení jazykových učebnic, „technické oddělení“. (Do uvozovek je dávám proto, že jsem tam zahlédl vedle sebe nejen knihy o autech a lodích, ale také, dle mého soudu poněkud nelogicky, různé knihy o zákonech a o účetnictví (ale je možné, že jen nějaký neukázněný čtenář nevěděl, kam vrátit knihy, popřípadě že se mu zalíbila nějaká ta cedulka.) Dále je zde možno nalézt knihy přírodovědné – jsou tu dobře zásobení a každý biolog by tudíž měl o této prodejně vědět. Jen namátkou si vzpomínám, že jsem tam

zahlédl Svět zvířat, Květenu a další zajímavé tituly, které student FBI dobře upotřebí (pokud si je ovšem může dovolit).

A pak je zde další zajímavý úsek: úsek pro knihy v cizím jazyku. V něm najdete spoustu knih psaných německy a anglicky – takže si můžete vychutnat anglické a německé autory v originále. Přiznám se, že mne poněkud překvapilo, když jsem našel v německém suboddělení knížku Robinson Crusoe – připadá mi nelogické číst si jako Čech knihu od anglického autora v němčině, ale lidi jsou divní ☺ a koneckonců je dost dobře možné, že knihkupectví navštěvují i Němci nebo Rakušané, nemají to sem tak daleko...

Jinak blížící se Vánoce se zde zatím nijak moc neprojevují: žádnou přehnanou tlačenicí jsem nezaznamenal a nějakou výraznou výzdobu uvnitř obchodu také ne. Nicméně jisté známky blížících se svátků byly přece jen patrné, konkrétně jsem zaznamenal speciální vánoční vydání Harryho Pottera za velmi výhodnou cenu... A taky první dva díly Pána prstenů a knihu Zákulisí Pána prstenů...

Nu, ale přejdeme k celkovému zhodnocení:

Kultura prodeje: +2. (Prodejna je koncipována jako relativně prostorná a tudíž tlačenicímvzdorná, obsluha úslužná a má přehled o tom, co má v regálech, aniž by přitom musela nahlížet do nějakých seznamů. Někteří prodavači pak musejí být vysoce nadání empatií, neboť jsem byl svědkem, jak vcelku rychle odhalili i pravé jméno knihy, kterou jedna starší paní sháněla pro svoji vnučku – měl to být Ferda Mravenec, ale ačkoliv jsem ho jako malý četl několikrát a dobře tu knihu znám, z babiččina popisu bych ji rozhodně nepoznal.)

Nabídka: +2.

-Cinik-

Po stopách...

Když jsem přemýšlela, o čem bych měla psát do téhle Pavučiny, nemohla jsem se rozhodnout mezi Aztéky a Inký. Jsou to totiž už takové „profláknuté“ národy a myslím, že psát tu něco o kráse Machu Picchu není zrovna to pravé ořechové. Najít a prostudovat vhodný materiál mi díky tomu zabralo trochu víc času, a proto jsem se rozhodla, že si nejdříve uděláme malou odbočku – takový drobný přehled ne tak známých národů Mezoameriky.

Totonakové

Totonakové sídlili ve státě Veracruz, stejně jako Olmékové, a to zejména v sousedství dnešního stejnojmenného města. Kultura vznikla okolo r. 600 n.l. a trvala až do 15. století. Žili v řadě vesnic a v několika městech, která však nebyla spojena v žádnou říši. Každou vesnici spravoval rodový náčelník. Nejdůležitějšími městy byly Cempoala, Tajim a Jalapa. V Cempoale se nacházely hlavní náboženské budovy představující komplex asi 5000 m². Centrem města jsou dvě pyramidy a chrám lebek. Původním náboženským střediskem Totonaků (než se jim stala Cempoala) byl však Tajim, který byl osídlen již v 6. stol. n.l. Hlavní stavbou města je sedmiposchodová pyramida, zdobená reliéfy hadů s 365 schody, symbolizujícími počet dnů v roce.

Huastékové

Tato kultura vznikla ve druhé polovině 11. století na severu totonackého území (severně od řeky Tuxpan). Lze zde najít jazykovou příbuznost Huastéků k Mayům – kulturně však stojí mnohem níže, a to nejen v porovnání s Mayi, ale i s jejich předchůdci Olméky a jejich následovníky (svými sousedy) Totonaky. Tento národ se do dějin Mesoameriky zapsal jako národ krutých válečníků, který svou neobyčejnou bojovou vervou až zuřivostí a krutostí dokázal udolat i např. vojska bojovných Aztéků (v roce 1481) či španělských dobyvatelů (1519). Huastécká architektura nedosáhla příliš vysokého stupně vývoje: zajímavým rysem architektury je však odpor ke všem přímkám, úhlům a rohům; většina huastéckých staveb má kruhový půdorys a musel-li již stavitel postavit roh, zaoblil alespoň jeho hrany.

Teotihuacánská kultura

Objevuje se ve středním Mexiku na Mesetě v 1. stol. n.l. a zaniká bez zjevných důvodů koncem 7. stol. Původní název kultury neznáme. Současné označení je aztécké a znamená „Místo, kde se člověk mění v Boha“. Teotihuacán byl největším náboženským střediskem předkolumbovského Mexika (bez mayské oblasti), pokud možno soudit podle

dochovaných památek. Jejich velikost ohromila i Aztéky (ti dokázali vybudovat ve velmi krátkém čase rozlehlou metropoli Tenochtitlán), kteří se domnívali, že město vystavěli ti, kteří obývali svět před Toltéky, t.j. Obři, a podle představ Aztéků se v Teotihuacanu narodilo Slunce a Měsíc. Někteří vědci se domnívají, že Teotihuacánci byli původními Toltéky. Možné je, že nebyli vůbec národem, že je nespojovala ani společná řeč. Jediné, co měli společně, byly totiž náboženské před-

stavy. Byli dobrými zemědělci, hrnčíři, malíři, tkalci, tvůrci překrásných polodrahokamových mozaik. V čele společnosti stál jediný

vládee, který byl i nejvyšším představitelem nejrůznějších kultur. Mezi nejvýznamnější patřily kult Tlaloca, boha deště (hlavní bůh), kult Quetzalcoatl (je jednou ze stylizací boha deště) a kult Xolotla (bůh zapadajícího Slunce). Osou města Teotihuacanu je široký bulvár, nazývaný později Aztéky Mixcoatl (třída mrtvých), podél níž se tyčí pyramidy. Sluneční pyramida je největší pyramida Ameriky, v obvodu měří 1000 m a vysoká je 63 m. Měsíční pyramida je zas ozdobena nádherným reliéfem 365 opeřených hadích hlav.

Toltékové

Tato kultura se objevuje v 7. století a je považována za nejvyšší kulturu Mexika (bez Mayské oblasti, pochopitelně). Dokonce i Aztékové se před nimi sklánějí a prohlašují je za své předky (slovo Tolték bylo později Aztéky používáno v synonymním významu jako umělec, budovatel, architekt). Hlavním střediskem byla Tula. Mezi významné stavby zde patří Pyramida Jitřenky. Je pětipatrová, se čtvercovou základnou (43x43 m), ozdobená reliéfy opeřeného hada a orla. Široká vstupní brána je ozdobena dvěma kamenými sloupy, zakončenými hlavami opeřených hadů. Po opuštění Tuly se Toltékové rozešli po celém Mexiku. Část z nich se usadila pod jménem Calhuové u jezera Texcoca, nedaleko dnešního Mexico City, a založili tam osadu Calhuacan; další část ovlivňovala svou přítomností vývoj v Oaxaca (mimořadně dnes velmi frekventovaná turistická oblast). Další odcházejí na konci 12. století až do

dnešní Guatemaly, El Salvadoru a Nicaraguy, kde se usazují pod jménem Pipilové.

Zapotékové (Monte Albán)

Monte Albán byla jedna z největších metropolí předkolumbovské Ameriky vůbec. Mezi nejdůležitější objevy patří nesmírně bohaté hroby, kterých bylo objeveno na 150. Byly budovány zasloužilým mrtvým, a to zásadně pod zemí; uzavírány byly velkým kamenným kvádrem. Hroby byly ozdobeny nástěnnými malbami a zaplněny desítkami nádob s vybavením bohů. Fantastickým nálezem byla

tzv. hrobka č. 7, kde bylo nalezeno na 500 uměleckých předmětů nesmírně umělecké ceny – náhrdelníky z perel o velikosti malého vejce, obsidiánové a nefritové náušnice, zlaté náramky, náhrdelníky složené z 900 článků, tyrkysové ozdoby, šperky z mušlí a ze stříbra a také urny a lidské lebky, vytesané z čistého horského křišťálu (jeden z nejtvrdších materiálů vůbec). Do tohoto hrobu však byl pochován nikoli zapotécký, ale mixtécký vládce

Monte Albánu. Další metropoli Yoopa si Zapotékové založili po vytlačení Mixtéky z Monte Albánu a podle náboženských představ se na místě kde vznikla, nacházela brána do podsvětí. Na rozdíl od většiny ostatních staveb mexické architektury zde nebyly patrové paláce, ale spíše horizontální, a byly ozdobeny výsny, mozaikami z bílých kamenů a nádhernými nástěnnými malbami. Typickou ozdobou je stupňovitá spirála, nazývaná xicalcolihqui, která byla ve skutečnosti krajně zjednodušeným motivem hlavy opeřeného hada. Jedním ze základních rysů byla znalost hieroglyfického písma. Některé hieroglyfy se podařilo dešifrovat, většina však známa není. Známé jsou zapotécké číslovky, které jsou, stejně jako u Mayů, psány čárkami a tečkami. Písmo bylo bezesporu silně ovlivněno olméckým, dál se však vyvíjelo samostatně.

Mixtékové

Objevují se v 7. století, ale teprve po styku s toltéckou kulturou došlo k závratnému kulturnímu rozvoji. Zároveň však některé toltécké rodiny využily svého vlivu a absence centrální moci a staly se vládci některých správních celků. Centrem kultury bylo město Achiutla, kde byl v hlavním chrámu umístěn obrovský smaragd, Mixtéky zvaný Srdece národa. Symbolizoval svatou nadstátní jednotu Mixtéků. Nezachovaly se bohužel žádné architektonické skvosty. Mixtékové vynikali spíše např. v metalurgii. Zato vytvořili vlastní piktografické písmo, které se podařilo dešifrovat (zároveň se zachovaly i mixtécké kodexy). Máme tak velmi dobrou představu o životě tohoto národa, a to od roku 692 až do roku 1642, tedy v období skoro 1000 let. Mixtécké písmo později převzali i Aztékové.

Chichimecové

Objevili se na Mesetě po rozpadu toltécké říše. Původně to byla skupina nekulturních kočovných kmenů, která porazila zbytky Toltéků. Usadili se ve středu Mesety

u Mexických jezer, kde na malém pahorku založili město Xoloc (Xolotlovo město). Později přenesli své sídlo do Tenayuca na západním břehu jezera. Během několika desítek let vstřebali kulturu přemožených Toltéků a později je dokonce kulturně předstihli. K obzvláště velkému rozvoji dochází za 4. krále Quantzina (1298–1357), který učinil několik činů historického významu: přenesl sídlo říše z Tenayuca do Texcoca, do svého hlavního města pozval skupinu Mixtéckých intelektuálů, aby Chichimeky naučili znát písmo a kalendář, vyslal posly k chichimeckým příbuzným, kteří ještě žili na severu a přemluvil je, aby se odstěhovali na Mesetu a posílili tak moc národa – severní Chichimekové této výzvy uposlechli a skutečně přesílili na jih (jedni do Texcoca a druhí do oblasti Sierra Nevada, kde si později utvořili vlastní stát – Tlascalu). Nakonec provedl jazykovou reformu, při níž se Chichimekové vzdali své mateřštiny a přijali pro sebe nový jazyk – jazyk culhuanských Toltéků (touto reformou pak nevědomky otevřel dveře pozdějšímu sblížení Chichimeků s Aztéky).

-Pařka-

Znovuzrození šamanismu - nová víra pražského podzemí

Praha je metropole, a tak se do ní stahuje spousta divných lidí nejrůznějších vyznání. Běžného obyvatele matky měst už nepřekvapí scientologové postávající v podchodech, nebo hopsající a bubnující chlápci v oranžovém – vyznavači Hare Krišny; Svědky Jehovovy velkomyslně přehlíží. Přesto se mezi Pražany v době nedávné podloudně rozšířila zcela nová víra, projevující se pouze v pražském podzemí. Ne, nebojte se, nejde o českou mutaci japonského Óm-šinri-kjó, a její vyznavače nijak nepoznáte. Nositel této viny je totiž běžný cestující. Cestující v metru. A nejde o víru v metro jakožto dobrý kryt – ta ostatně padla letos v létě.

Nejprve něco z historie PID (Pražské Integrované Dopravy). V devadesátých letech Prahou doslova zacloumalo zavedení novinek na některé tramvaje. Jednalo se o dveře na čudlík, kterýžto bylo nutno zmáčknout, chtěli-li jste vystoupit nebo nastoupit. Ty zmatky a rozzuřené cestující si jistě dovede každý představit sám. Před několika lety nastal nový otřes – postupná modernizace pražského metra. Jenže, a zde se dostáváme k jádru problému, s novými vozy se začalo na dveřích objevovat prapodivné žluté kolečko se dvěma černými trojúhelníčky až překvapivě podobné právě Čudlíku. Zmatenému a z dřívějších dob poučenému cestujícímu pak zbývalo jen jediné: zatlačit na kolečko. A víte, co se stalo pak? Dveře se otevřely. Rituál fungoval.

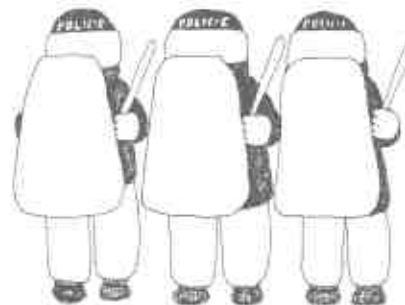
Od těch dob spousta lidí mačkala žluté kolečko a dveře se otvíraly. Jenže se našlo několik pochybovačných heretiků, kteří pozorovali a přemýšleli nad smysluplností Čudlíku. A někteří z nich, ti nejodvážnější, si dokonce dovolili Čudlík nezmáčknout. Chtěli to opravdu dost odvahy. Jen si vezměte ta dilemata: Nezmáčknou a přejedu stanicí. Nezmáčknou a všichni se na mě budou koukat jako na tupce. Nezmáčknou a odjedu do depa. Přesto však Čudlík nestiskli. A víte co se stalo? Dveře se otevřely.

Víra v Čudlík tedy byla zpochybněna. Přesto však má své vyznavače a jejich rituál stále funguje. Navíc se zdá, že Čudlík pomáhá znovuotevřít dveře v nouzi nejvyšší a to i proti vůli Strojvůdce. Věřit v Čudlík se zkrátka vyplatí.

-fanda-

NATO, Evropská unie a globalizace

bylo zabezpečení jen o malý kousínek horší. Už týdný, ba i měsíce před zahájením summitu se konala cvičení bezpečnostních složek států, byly zavedeny rozsáhlé hraniční kontroly, ba v určitých částech Prahy se dokonce nemohl pohybovat nikdo, kdo tam nemá hlášené trvalé bydliště (čimž se na pár dní stali z desítek lidí bezdomovci). Na Prahu dohlíželo nakonec více policistů, než byl předpokládán (a nakonec i skutečný) počet demonstrantů. Snadno tak vzniklo mezi řadou lidí přesvědčení, že ten summit je vlastně něco, co je potřeba přetřpět a že až se páni politici zase rozjedou ke svým domovům, vrátí se snad konečně život do normálních kolejí.

V třetím listopadovém týdnu se v Praze konala dlouho očekávaná akce – summit Severoatlantické aliance, na kterém se mělo mj. rozhodnout o rozšíření aliance o další členy a o postoji NATO k válce v Iráku.

Česká média nás na prvních stranách ale většinou nezasobila summitem jako takovým, ale spíše neustálým omíláním toho, jak je akce skvěle bezpečnostně zaopatřena a jaké strašné hrůzy by nám hrozily, kdyby

Monstrózní opatření nakonec zabránila větším škodám na majetku i zdraví lidí. Je to ovšem pravda? Skutečně jen díky tisícům policistů byla Praha „klidné místo“? Nebo omezování zejména svobody pohybu a shromažďování „civilního“ obyvatelstva ve skutečnosti nebylo nutné, alespoň ne v takové míře? Ministerstvo vnitra si každopádně připiše nikoliv bezvýznamné plus a ambiciózního Grosse kde kdo poplácává

po zádech, jak si s těmi antiglobalisty dokázal poradit.

Jenže antiglobalisté ani zdaleka nejsou teroristé a drtivá většina z nich se protestních akcí podobného ražení neúčastní za účelem projevování násilí, ale spíš paradoxně za účelem jeho potlačování. Ať už jsou to organizace brojící proti násilí na zvířatech nebo na lidech. Na lidech je násilí navíc páčáno dvěma způsoby – fyzickým (války) a ekonomickým (nerovnoměrné rozdělení majetku a především využívání zdrojů). Symbolem prvního tohoto násilí se stalo NATO, symbolem toho druhého hlavně USA (čili zprostředkovaně opět NATO, protože kdo jiný má v alianci hlavní slovo) a také nově Evropská unie.

V davu protestujících se samozřejmě občas vyskytne psychicky narušený či jinak nestandardní jedinec, který vlastním nevhodným příkladem rozpoutá násilné jednání. A protože nepsané pravidlo o inteligenci davu (je rovna inteligenci toho nejhlupejšího z něj) bohužel vesměs platí, může se snadno poklidná akce zvrhnout v projevy násilí. Samotní policisté se však často místo rozpoznání původce a jeho izolace vrhnou na rozvášněný dav a souboje jsou na světě. A protože jedním ze základních rysů většiny protestujících je odpor vůči potlačování svobod jednotlivce, kteréžto se děje především ve státech se silnou policejní mocí, zaměří se jejich dosavadní protesty právě na ně.

Potlačování demonstrací je někdy samozřejmě nevyhnutelné, ale připomíná tak trochu léčení pacientů morfiem – kde se užívá následek choroby (bolest), ale se samotnou nemocí se nedělá nic. Podobně tyto masové demonstrace nevnikají samy od sebe, ale jako důsledek nevhodné činnosti společnosti. Jedinou správnou léčbou, vedoucí k jejich skutečnému potlačení, je tudíž stejně jako v medicíně léčba příčiny. Evropská unie i NATO jsou spolky jasně nadnárodního významu, založené původně za bohubylými cíli. Jenže obě tyto instituce se od těchto cílů přece jen trochu vzdálily. NATO se často z obranné organizace stává

útočnou, EU založená na třech pilířích společné politiky končí v haldách byrokratických nařízení. Stačí se podívat na jeden z těchto třech pilířů, nám jakožto studentům biologicky zaměřené školy nejbližší – společnou politiku ochrany přírody. Je zřejmé, že celoplošná síť chráněných území (NATURA 2000) je jistě chvályhodný cíl. Na druhou stranu je těžké prosadit skutečně účinnou ochranu biotopů v okamžiku, kdy se prakticky po celé vyspělé Evropě množí ohromné stavby na zelené louce, pokračuje preference silniční dopravy před železniční a doprava všudypřítomných potravinářských komodit se nerušeně děje po celém kontinentu. Norsko jako stát, kterému EU nabídl už dvakrát členství, dokonce pokračuje v lovu vzácných velryb.

Říkáte si, co s tím má společného unie? Hodně. Například systém zemědělských dotací přímo umožňuje dálkový transport zemědělských produktů. Spotřební daně uvalené na pohonné hmoty nepřímo určují dopravní náklady silniční dopravy. A četné místní pobídky za účelem regionálního rozvoje vedou právě k přírodě nepřilíhajícímu průmyslovým aktivitám.

A jaký odkaz antiglobalistů pro nás? Pro začátek alespoň nejztežte zboží s vysokou přidanou hodnotou. Snižte tím sice HDP země, ale naše republika bude zdravější. Řečeno česky – krásné barevné obaly z nerecyklovatelných materiálů (nejlépe z několika najednou), kelímky a příbory na jedno použití, obaly na balené pečivo a krabice od trvanlivého mléka jsou výrobky, které nepotřebujeme. Jablka z Holandska a hrušky z Argentiny (fakt jsem je viděl v Samě!) také ne. Jíst přece můžeme i bez toho všeho a rozhodně nebudeme ochuzeni ani o chuťové kvality, ani o energetickou hodnotu stravy. Zboží bude dokonce levnější (což potěší naši peněženku) a životní prostředí se zbaví závažné navíc (což potěší zase přírodu).

Na druhou stranu – ekonomika se tlačí ke globálnímu trhu, na němž vše výše uvedené slaví úspěch. Takže jediné, co může pomoci, je uvědomělé chování spotřebitele. Howgh.

-Kotec-

Budějovické neziskovky se představují (II. díl)

CEGV Cassiopeia

Dlouho jsem přemýšlela, jak čtenářům Pavučiny představit základní článek, o kterém se obecně v Hnutí Brontosaurus tuší, že existuje, ale na jehož činnost není z dálky moravské většiny moc vidět. Raději bych vás k nám pozvala, ukázala na místě co, jak a proč děláme...

Začátek vezmeme jako strohý dotazník:

Jméno: Základní článek Hnutí Brontosaurus Forest – Centrum ekologické a globální výchovy Cassiopeia

Narození: 1995

Bydliště: Jizerská 4, České Budějovice

Počet členů a dobrovolníků: V tuhle chvíli bych to také ráda věděla, ale k poslednímu sčítání příznivců v dubnu to bylo 62. Členů bohužel méně než příznivců.

Co tedy vlastně děláme?

Velmi jednoduše řečeno ekologickou výchovou. Ovšem pro článek v Pavučině tato věta zřejmě nepostačí. Pokusím se to tedy vzít pořádku, třeba podle cílových skupin našich aktivit.

Naši nejlépe zvládnutou oblastí jsou výukové programy s ekologickým zaměřením pro děti z mateřských, základních a středních škol. Témata jsou poměrně široká a pestrá, přes lesy k odpadům. Snažíme se od letošního roku přednostně nabízet školám aktivity, které si obtížně zabezpečí samy. Terénní výukové programy a simulační hry. Jak nám to jde? Asi dobře – od ledna jsme v pěti lidech odučili přes 3 000 dětí. Musím přiznat, že bez finanční podpory by to nebylo možné. Takže letos bych měla poděkovat Lesům České republiky za podporu programů o lese a Ministerstvu životního prostředí v rámci programu SSEV Pavučina a ČSOP „Národní síť středisek environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty“.

Rádi se také věnujeme učitelům všech typů škol. Společně s Pedagogickým centrem

pro ně chystáme semináře, pokud potřebují pomůcky či literaturu, rádi zapůjčíme, co máme. Od roku 2001 se snažíme v rámci celorepublikového programu vytvořit v jižních Čechách funkční síť škol se zájmem o ekologickou výchovu.

S tím také souvisí naše působení na studenty Pedagogické fakulty, jejíž jsme školícím střediskem. Snažíme se jim ukázat, co znamená ekologická výchova v praxi, mají možnost podílet se na vytváření výukových programů i akcí pro veřejnost.

Další oblastí je mimoškolní výchova v poměrně velké šíři: dětské kroužky, výpravy, letní i příměstské tábory, soutěže a hry pro neorganizované děti a mládež (Dny Země, Dny bez aut, Adventní programy, ...)

A pak tu jsou drobné aktivity v nejrůznějších směrech – naučná stezka v údolí řeky Černé, úpravy zahrady, drobná poradenská činnost.

Tento výčet není úplný a navíc velice zestručněný, a tak pokud vás cokoliv zajímá, ozvěte se a dozvíte se víc. Pokud máte chuť nám občas pomoci, budeme moc rádi, dejte jen o sobě vědět.

-Lenka-

kontakt: Lenka Smržová
cassiopeiab@volny.cz, 606 352 870

Pozapomenutá historie

Tato rubrika by měla pojednávat o různých epizodách lidských dějin, které zpravidla zůstávají pozapomenuté a skryté lidskému povědomí... Měla by se týkat událostí, které se v dějepisu buďto vůbec neprobírají, nebo se probírají jen letmo... A konečně by měla být též o zajímavých osobnostech, kterým se věnuje pozornosti buď málo (a my o nich nic moc nevíme), nebo zas až tolik, že o nich víme (zejména díky různým televizním podáním) více než všechno a jen málo z toho je pravda. Pokud by někdo z vás do ní chtěl v budoucnu něčím přispět, budu jediné rád...

Talvisota (1. část)

Talvisota je slovo, které mi zní tak nějak divně. Tvrdě a mrazivě. Asi to tak má být. Do češtiny se běžně překládá jakožto Zimní válka. Pokud byste však požádali o překlad Rusa, který se jí zúčastnil, přeložil by vám ho nejspíše jinak. Talvisota. Bělaja smert. Ledjanj apod. Tato válka, o které se učebnice dějepisu zmiňují jen dvěma větami (pokud vůbec), byla jedním z nejkrutějších konfliktů druhé světové války. Konflikt, ve kterém se 4,5 miliónový finský národ postavil na odpor svému obrovskému a po zuby ozbrojenému sousedovi a uštědřil mu lekci, na kterou celý svět dlouho nezapomněl. A přestože nakonec prohrál, tak přece zvítězil. SSSR získal to, co oficiálně požadoval a dokonce i něco navíc, ale ten neoficiální cíl, který SSSR nikdy oficiálně nevyslovil, ale který zde určitě byl – plné ovládnutí Finska dle stejného scénáře, jaký byl použit už předtím na pobaltské země, tento plán zapadl někde hluboko a už nikdy se nevyanořil. Zimní válka naznačila, jaká by byla cena. Příliš velká – i na SSSR a Josifa Vissarionoviče.

Vraťme se teď k době, kdy mezi sebou Hitler a Stalin uzavřeli Pakt o neútočení, v jehož tajných dodatcích si rozparcelovali Polsko a přilehlý zbytek Evropy...

Tak se stalo, že zatímco Hitler dobyl Polsko a začal se připravovat na další tažení, Stalin směl nepočtené Polské zálohy strážící východní hranici Polska a jal se jednat s Pobaltskými národy o vzájemně výhodné hospodářské a vojenské pomoci... Litva, Lotyšsko a Estonsko sice o žádnou vzájemně výhodnou pomoc nestály, ale po několika intenzivních jednáních a vojenských přehlídkách jí přece jen přijaly a přestaly tak jakožto samo-

statně státy existovat... Zbýval poslední stát, který byl SSSR v Paktu přiklepnut – Finsko...

Na konci října roku 1939 tedy byla zahájena jednání i s touto zemí... Sovětský svaz přednesl své požadavky:

1. požadoval území Rybářského poloostrova (zejména pak přístav Petsamo, jediný přístav v oblasti Severního ledového oceánu, který na zimu nezamrzal)
2. požadoval území na Ladožské šíji o rozloze 2700 čtverečních kilometrů (aby se zvýšila vzdálenost mezi Leningradem a hranicemi Finska, výměnou navrhoval dvojnásobně velké území v ruské Karelii)
3. požadoval pronajmutí přístavu Hanko, Aleutských ostrovů a několika dalších míst, jakožto vojenských základen pro Rudou armádu
4. žádal smlouvu o vzájemné vojenské spolupráci se závazkem, že pokud bude SSSR někým zatažen do války, Finsko tomu někomu okamžitě vyhlásí válku a bude bojovat bok po boku se svými rudými bratry...

Finové, kteří si ještě dobře pamatovali občanskou válku bílých proti rudým z roku 1918, ve které bolševické Rusko podporovalo rudé povstalce, nebyli z těchto ultimativních požadavků nijak nadšeni. Také stupňující se bolševická propaganda vysílaná z Leningradských stanic, vyzývající k rudému povstání a hrubě urážející finské státní představitele i Finsko, nebyla něčím, co by posílilo jejich důvěru v agresivního souseda... Finská delegace proto s lítostí odmítla Stalinovy a Molotovovy návrhy s následujícím zdůvodněním:

1. je naprosto nepřipustné, aby se Finsko vzdalo svého jediného spojení se Severním

ledovým oceánem a důležitého centra severního Finska...

2. navrhovaná výměna území je z ekonomického hlediska nepřijatelná: dvojnásobně velké území v pustině nenahradí ztráty, které by utrpěl zejména dřevařský průmysl...
3. Finsko jako suverénní a neutrální stát nemůže připustit umístění základen a jednotek Rudé armády na svém území...
4. Finsko jakožto suverénní a neutrální stát nemůže takovýto závazek poskytnout... Finsko nehodlá uzavřít smlouvu o vzájemné vojenské pomoci s žádným státem, a tudíž ani se SSSR.

U bodů 2. a 3. navíc Finové taktně přešli fakt, že by se území Finska stalo za stávajících

podmínek v podstatě nehájitelné proti jakémukoliv vážněji míněnému útoku ze strany SSSR... Že úzením požadavky jsou naprosto absurdní a že ukázková spolupráce SSSR a pobaltských zemí není věc, která by dělala smlouvám se Sovětským svazem

nějakou obzvláštní reklamou.

Stalin začal zuřit... Jednání se protahovalo a finská delegace dávala (nepočítáme-li malé a nevýznamné ústupky v otázce některých menších ostrůvků) stále stejnou odpověď. Ne, za žádných okolností...

Jakkoliv neutrální a mírumilovné Finsko bylo, nehodlalo se smířit s rolí bezbranné oběti... V půli listopadu 1939 jednání zkrachovala. Na jednom z posledních setkání obou delegací (13. listopadu) Molotov prohlásil: „My, civilisté, už zřejmě více udělat nemůžeme... Teď je řada na vojácích – ať promluví oni.“

Rozhodující slova padla den poté, 14. listopadu 1939 večer. Jednalo se o pronájem

základny Hanko a přilehlé oblasti jakožto základny pro Rudou armádu.

Stalin: „Sovětská vláda je jedinou vládou, která dokáže tolerovat nezávislé Finsko. Carská vláda to nedokázala, Kerenského vláda rovněž ne. Sovětská vláda ovšem potřebuje dobře střežené hranice. Z tohoto důvodu je problém Finského zálivu prvořadou záležitostí. Sovětská vláda nezmění názor na Hanko.“

Molotov: „Finsko může legálně nazývat Hanko ústupkem, půjčkou, obchodem, výměnou, jak chce...“

Paasikivi: „Obávám se, že Hanko nelze vydat za žádných okolností.“

V tu chvíli už bylo finským představitelům jasné, že nechtějí-li se vzdát a zaniknout, je válka neodvratná... Ve finské vládě propuklo zděšení... Nebyl to ještě ani měsíc, co finský premiér Cajander na přehlídce finských záložníků pronesl slova, kterých nyní hoře litoval: „Jsme hrdí na to, že nám ve skladech reziví jen málo zbraní a plesniví jen málo uniforem. Zato máme vysokou životní úroveň a školství, které nám může celá Evropa závidět...“ Na litost ale bylo pozdě... Nikdo nemohl zít zpět posledních 10 let, během kterých finská vláda opakovaně vyškrtávala z rozpočtu prostředky požadované maršálem Mannerheimem na modernizaci a vybavení finské armády... Nebyla děla, nebyly náboje, nebyla letadla... Zoufalá a překotná snaha Finů urychleně nakoupit další výzbroj a výstroj přinášela ovoce jen pomalu. Finsko bylo na první pohled skoro bezbranné... I když ne tak docela...

Bylo zde přece jen několik trumfů:

1. Byla to Mannerheimova linie, řetěz zpevněných polních opevnění a několika pevnůstek přetínající šíji mezi Ladožským jezerem a Baltem. Ačkoliv nebyla ani zdaleka tak silná, jak si ruští generálové mysleli, přece jen to bylo zjevně plus, zejména ve spojení s poněkud divokou krajinou, ve které se její valná část nacházela.
2. Lehké pěchotní zbraně. Finská armáda byla první armádou na světě rozsáhle vybavenou samopaly. Finský samopal suomi

(domáci a tuzíj relativně levný) byla skvělá zbraň, která měla zejména za nadcházejících bojů pěchoty v hustých lesích (tj. nutně se odehrávajících na krátkou vzdálenost) prokázat svoji značnou převahu nad klasičnou puškou... Na druhé straně vedle skvěle vstrojených jednotek byly jiné, jejichž výzbroj byla naprosto nedostačující... Zejména některé oddíly domobrany byly vybaveny skutečně „co dům dal“. Většina z nich si sice časem zbraně opatřila (Rusové jich měli dost), horší to ale bylo s municí, které měl být po celou dobu války velký nedostatek.

3. Výcvik finských pilotů. Ačkoliv finských pilotů bylo málo a jejich vybavení bylo více než žalostné (páter finského letectva tvořilo na začátku války 36 stíhaček typu Fokker D-XXI. Tyto letouny nejenže postrádaly jakékoliv pancéřování a nemohly se rovnat v rychlosti či obratnosti ani průměrným stíhacím strojům ruského letectva, tyto stíhačky byly natolik pomalé, že i většina ruských bombardérů jim po shození bomb prostě uletěla. O dalších finských strojích se raději nebudu vyjadřovat), jejich výcvik byl jedním z nejlepších v celé Evropě... To byl také, společně s obrovskou motivací a vůlí bojovat, kterou tito piloti měli v měře mnohonásobně přesahující tytéž vlastnosti u ruských pilotů, jeden z hlavních důvodů zázraku, kterého se měli stát strůjci...
4. Prostředí: finská země plná bažin, sněhových závějí, lesů a jezer, bráněná těmi, kteří ji dobře znali, slibovala útočníkům mnoho bohatých zázitků a žádný z nich neměl být dobrý.
5. Finové sami. Finové jsou národ tvrdohlavý a houževnatý... V roce 1939 byli připraveni bojovat a bránit svou vlast proti „rudým barbarům“. Zнали svou zemi, milovali ji a byli připraveni pro ni zemřít... Zejména v severních oblastech nedostatek výcviku u záložníků nahrazovaly zkušenosti lovců a lesáků a nezdolná vůle bojovat... Byli svobodní, jak jen tehdy mohli Evropané být, a byli rozhodnuti svou svobodu a zemi bránit do poslední kapky krve...

6. Rudá armáda zdecimovaná čistkami a terorizovaná rudými komisaři... Ačkoliv si to nikdo na ruské straně nepřipouštěl, Rudá armáda byla ohledně výcviku a kvality velení bezkonkurenčně nejhorší v Evropě... Proti Stalinovu oblíbenému rčení, že vyhraje ten, kdo bude mít více lepších strojů a zbraní, Finové postavili nezvratný fakt, že stroje a zbraně, byť by byly sebelepší, neschopnou obsluhu a stupidní velení nevyváží...

Rozuzlení se blížilo strašlivou rychlostí... Generál Mereckov ještě posílil již dříve rozmístěné jednotky na Finských hranicích a postaral se i o patričné zdůvodnění konfliktu. Mělo se jednat o neustálé a opakované provokace finských pohraničnicků a dělostřelecké odstřelování ruských pohraničních jednotek. Poněvadž se ovšem finští pohraničníci chovali naprosto korektně a finské dělostřelectvo se u hranic prakticky nevyskytovalo (natož aby plýtvalo náboji na něco tak šíleného, jako je odstřelování území mnohonásobně silnějšího souseda), musela incident zařadit vlastní dělostřelecká baterie... Nu což, detail, stejně jako fakt, že údaj o 2 mrtvých a čtrnácti zraněných pohraničnících byl zcela nepravdivý, dotyčné salvy jen přeoralý kousek pole (dodnes se najdou historici, kteří se přou, zda to byl úmysl, nebo jen neschopnost ruských dělostřelců zaměřit správně svůj cíl)...

V reakci na tento „incident“ SSSR odmítl návrh Finska na mezinárodní vyšetření celé události a dne 29. listopadu 1939 vypověděl rusko-finský pakt o neútočení. O den později, 30. listopadu 1939, bez jakéhokoliv vyhlášení války, zahájila Rudá armáda útok na Finsko... Vzápětí poté, co sovětské letectvo zasypalo zápalnými a tříštivými pumami Helsinky, Viipuri a desítky dalších měst a poté, co těžké dělostřelectvo provedlo asi hodinovou masivní dělostřelečnou přípravu, vstoupila brzy ráno Rudá armáda na území Finska...

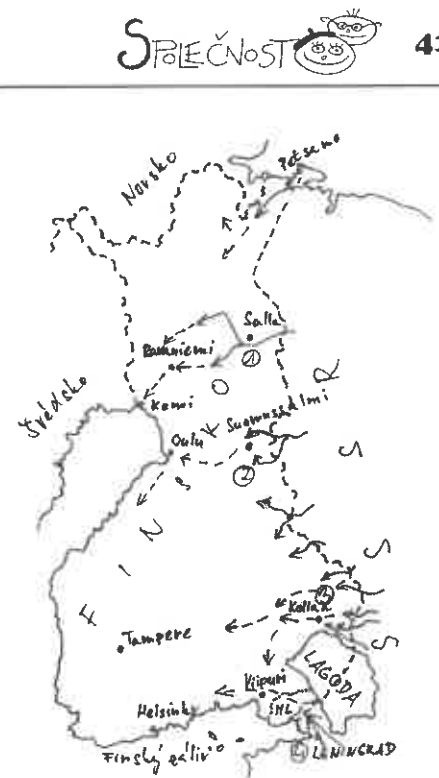
Počasi vypadalo zpočátku ideálně... Sněhu bylo ještě málo a zmrzlá bramboriště představovala pro sovětské tanky ideální bojiště... Avšak jen několik hodin poté, co Rusové vtrhli do Finska, se snesla mlha a za-

čalo hustě sněžit... Ve Finsku začínala jedna z nejkruťších zim 20. století. Bělaja smert rozevírala svoji náruč...

A síla, která se do ní chystala vstoupit, byla impozantní... SSSR vrhl proti Finsku na danou dobu obrovskou armádu o síle 19 kompletních pěších divízi, 1 tankového sboru, 2 tankových brigád a 2500 letadel. To znamenalo 700 000 mužů v předních liniích. Pro srovnání: celá finská armáda, včetně zahraničních dobrovolníků, jednotek týlového zabezpečení, civilních gard a pomocných ženských sborů čítala asi 500 000 „mužů“. V první linii pak stálo něco kolem 135 000 mužů. Finské letectvo mělo 160 letadel, ale ta se kromě 46 stíhačů a 10 bombardérů první linie dala použít jen k průzkumným či zásobovacím letům. V dělech měl SSSR převahu 8:1 (+ výhodu dostatku střeliva), v tancích 180:1. Finské jednotky navíc trápil naprostý nedostatek protitankových zbraní.

Ačkoliv SSSR zaútočil masivně po celé délce hranice, všude tam, kde to místní podmínky umožňovaly a kde bylo co zabrat, existovalo několik směrů útoku s vyšším stupněm priority. Významnější úkoly celé operace měly tyto jednotky:

- 1) 122. a 88. divize útočící skrz osadu Salla směrem na Raviemi, Kemijärvi a ke Švédským hranicím.
- 2) 163. a 44. divize, které braly do kleští město Suomussalmi a po zničení finských jednotek zde umístěných měly pokračovat k přímořskému letovisku Oulu. Jeho obsazením by bylo Finsko rozsekáno na dvě části a odříznuto od podstatné části švédských dodávek.
- 3) 4 divize útočící v oblasti Kollaa. Jejich úkolem bylo prolomit finské obranné linie na severním břehu Ladožského jezera, obsadit Kollaa, jezero obejít a pak buďto pokračovat do nitra Finska, nebo – pokud by snad Mannerheimova linie dosud odolávala – pokračovat podél jezera k jihu, udeřit ze severu na Viipuri, obsadit je, stočit se k východu a vpadnout do zad finským jednotkám hájícím Linii. S touto možností se ovšem vážně nepočítalo.

- 4) 10 divízi postupovaly za podpory 1 tankového sboru a 1 tankové brigády Karelskou šíjí s úkolem prolomit Mannerheimovu linii, obsadit Viipuri a pokračovat dál na Helsinky a Tampere. Toto byl nejdůležitější úsek fronty. Tady se všechno mělo rychle rozhodnout. S určitým (dokonce značným) počtem obětí se sice počítalo, ale jak se v Rudé armádě té doby říká: Eto ničevo – nas mnogo.

Pro lepší orientaci vám snad poslouží plánek.

Celá akce byla rozplánována do 12. prosince 1939, kdy se měly finské síly definitivně zhroutit a ustoupit do měst. Dobyti Helsinek, kapitulace Finska a ukončení celého konfliktu bylo naplánováno na 21. 12. 1939 – jako dárek ke Stalinovým šedesátinám.

To byl plán. Nikdo, kdo něco málo ví o druhé světové válce, nemůže přehlédnout, že scénář je úplně stejný jako v případě německého útoku na Polsko. Dlouhodobá propagandistická příprava, nepřijatelné požadavky, vyrobená provokace, plán založený na bleskovém rozetnutí nepřátelské země, rozdě-

lení a obklíčení jeho jednotek, útok bez vyhlášení války, použití rozsáhlých tankových sil, bezohledné bombardování civilních čtvrtí měst (zde ovšem Rusové Němce vysoce překonali). Stalin hodlal dokázat, že co zvládne Wehrmacht, to dokáže Rudá armáda ještě líp. Hodlal předvést ve Finsku ruskou verzi blitzkriegu. A jak to vypadalo ve skutečnosti? To si povíme příště...

Komentáře k obrázkům:

- 1) maršál Carl Gustav Emil Mannerheim (1867-1951), v letech 1939-1946 vrchní velitel finských ozbrojených sil
- 2) „mapka“ znázorňuje postup RA do poloviny ledna 1940 (plně šipky) a také již nesplněné

části původního plánu (přerušované šipky). Ohraničená oblast označená písmeny ML je oblast ve které se nacházel systém opevnění Mannerheimovy linie... Čísla v kroužku označují nejdůležitější oblasti bojů a odpovídají číslům, která byla jednotlivým bojištěm přidělena v článku výše. Je třeba ještě dodat, že hranice pobřeží zakreslená v mapce není neměnná. S postupem času Finský záliv i Lagoda (Ladožské jezero) u břehů stále více zamrzaly, čehož se Rusové opakovaně snažili využít k obejití Mannerheimovy linie. V období, které tato mapka zachycuje, se však ještě jednalo o pokusy spíše sporadické a zcela neúspěšné.

-Cinik-

Z MÉHO NOTESU

A už je to tu zase

Tak se nám rok s rokem sešel a opět to tu máme. Blíží se Vánoce a Silvestr, čas radovánek, během kterého stoupá váha, klesá hotovost, propadá se HDP a prskavky a rachejtle zakládají požáry. Ne, asi bych měl začít jinak, tohle je příliš cynické. Vánoce jsou – měly by být – příležitostí k zamýšlení a odpočinku. Pokud tedy zrovna nemusíte péct tuny cukroví či se učit na úplně první předtermín zkoušky z předmětu xy. Ale vzhledem k tomu, že předtermíny nebývají povinné a cukroví má tendenci se ještě měsíc po Silvestru zjevovat v hojném přebytku v kredenci, co by strašidlo ne-li nejděsnější, tak určitě nejnáviděnější, nebude od věci, když necháte učebnice v Budějovicích (stejně se do nich ani nekouknete), pomůžete rodičům s přípravou štedrovecerní večere i s pečením cukroví (přičemž neškodí poněkud zregulovat její rozsah). A užít si Vánoce a Silvestra, jak se sluší a patří. A pak se vrátit odpočat(á) a pln(á) elánu.

I když – kdo ví. Jeden můj známý tvrdí, že vánoční přebytek cukroví je strašně důležitý – neb nám spravuje chuť. Protože po měsíci neustálé konzumace cukroví jsou i ti nejzmlsanější jedinci ochotni jíst cokoliv – „i ten obyčejnej tvrdej a suchej chleba přece najednou chutná líp, než to zatracený cukroví“. Možná. Připouštím, že to evidentně u spousty lidí funguje. Je ovšem třeba vyhybat se unáhleným soudům. Moje sestra baští sladké (a zejména cukroví) bez přestání už 10 let a nevypadá to, že by měla vůbec někdy v úmyslu přestat. Nakonec to má jednu výhodu: jelikož já většinu cukroví moc nemusím po celý rok, kterážto odtažítost pak ke konci prosince přechází v čirou nenávisť, jsem rád, že na mě zbude mnohem méně tohoto neudatelného materiálu. Vyhodit je to přece škoda, takže to někdo sníst musí. No ale vyjděme z předpokladu, že vy patříte k té početnější a standardnější skupině obyvatel. Mějte se hezky, užijte si vánoce a spravte si chuť. ☺

-Cinik-

Slovensko-český dokument získal cenu Emmy

Dokument Matěje Mináče *Síla lidskosti – Nicholas Winton* získal v listopadu v New Yorku prestižní cenu Emmy, obdobu filmových Oscarů. Touto cenou jsou odměňovány nejlepší snímky televizí z celého světa kromě USA v sedmi kategoriích. Emmy pro americkou televizní tvorbu byly uděleny již v září. Nejvíce kategorií při listopadovém udělování, čtyři, získala britská televize. Hlavní cena za krátké seriály putovala do Německa, za dramatický seriál do Dánska, za lidové umění do Británie stejně jako ceny za zpravodajství, za pořady pro mládež a za uměleckou tvorbu.

Film *Síla lidskosti – Nicholas Winton* vznikl v koprodukcí s Českou televizí, na cenu však byl podle původu režiséra nominován za Slovenskou republiku.

Dokument popisuje, jak britský makléř Nicholas Winton, tehdy devětadvacetiletý, zachránil v roce 1939 z Československa, čerstvě okupovaného nacisty, 669 židovských dětí. Zorganizoval tehdy jejich odvoz do Velké Británie.

Mináč se osudům Wintona věnuje už od poloviny 90. let a oceněný dokument není jeho první prací na toto téma. V roce 1999 měl premiéru hraný film *Všichni moji blízcí*, který popisoval Wintonovu práci skrze osudy pražské židovské rodiny. Také tento film získal celou řadu zahraničních ocenění, mimo jiné dostal cenu diváků na Mezinárodním filmovém festivalu v americkém Palm Springs.

Příběh Nicholase Wintona a několika stovek jím zachráněných židovských dětí se na veřejnost dostal až po padesáti letech. Winton své tajemství neprozradil dlouhá léta ani vlastní ženě, ta na ně nicméně přišla koncem 80. let. V roce 1988 pak natočila britská televize BBC o Wintonovi dokument a on se ocitl ve studiu s těmi, které zachránil. Z tehdy natočených záběrů lze dodnes vycítit obrovské emoce a vděčnost zachráněných dětí.

Nyní žije třiadvacetiletý Winton v Maidenheadu poblíž Londýna. Pracuje na zahradě, vaří, řídí auto a těší se dobrému zdraví.

-Ez-

Rozhovor s paní Marií Flaškovou, aneb Duše umělce v laboratorním plášti

Kdo nestihl ještě nasměrovat svůj krok na budějovické Piaristické náměstí do Galerie Pod kamennou žábou, netuší, jaké Krásno tam pobývá. Nezoufejte, protože na vás počká až do 5. ledna příštího roku. Ale zhlédnout jej před Vánoce má své nepopíratelné kouzlo – navodí ve vás pocit pohody, klidu a pohladí po duši (vláčené předvánočním maratonem). Jeho autorka jej nazvala Modrá.

Cesta vedoucí k Modré začíná v laboratoři Lékařské parazitologie PaŮ AVČR, u paní laborantky Marie Flaškové. Zaměstnáním parazitolog, povoláním malířka.

Na dveře, kde si podává ruku sv. Albert, patron přírodovědců, se sv. Lukášem, patronem malířů, jsem zaklepala i já, abych zjistila odpovědi na otázky, které jsem si odnesla ze sobotní návštěvy výstavy.

První otázka mne napadla ještě před vstupem do Galerie při pohledu na reklamní plakát. Proč Modrá?

Když jsem na tom plakátě poprvé viděla napsáno „Marie Flašková / Modrá“, tak jsem si pomyslela, že to zní jako Anežka Hodinová-Spurná... (pozn.red.: www.libri.cz/databaze/kalendarium/1.php). Navíc mi kolega Modrý po obdržení pozvánky na výstavu mailoval, že si nevzpomíná, že bychom spolu my dva uzavřeli svazek manželský. Takže to rovněž vyvracím a musím vysvětlit, že se tento název vztahuje zcela k něčemu jinému. Když si prohlédnete vystavované obrázky, tak zjistíte, že jejich pozadí je modré. Chápala jsem tuto barvu jako sjednocující prvek celého cyklu. Modrotisk je typický podklad pro tradiční umění. A téma celé výstavy je sakrálně-rustikální. Musím se ale přiznat, že z celé kolekce mi právě ta modrá dala tu největší práci. Pozadím se dá obraz totiž dokonale zkazit. Speciálně u těchto podmaleb na sklo, protože ty člověk maluje na druhou stranu, a tak ani pořádně nevidí, jak se mu to daří. Špatně zvolená barva může celý obrázek „polknout“, vsát do sebe. Zároveň všechny tyto obrázky vznikaly najednou, protože mám pocit, že kdybych něco malovala po půl roce, tak by to už vypadalo jinak a v celé té sérii by mohl vzniknout určitý nesoulad. Takže takto vznikl název celé výstavy.

Další otázka se vyklubala při prohlížení prvních poeticky laděných obrázků. Jak jste se dostala ke svému zaměstnání, k práci laborantky ve vědecké instituci?

Ano, již od mládí jsem toužila zpracovávat lidské exkrementy...©

Ale po pravdě je to dost zamotaný příběh. Maturovala jsem v roce 1967. Následující rok nebyl tím nejvhodnějším pro hlasité vyjadřování myšlenek a já jsem taková angažující se osoba, která vždy povídá to, co si

myslí... V roce 1969 jsem chtěla jít na vysokou školu, ale to už nešlo z politických důvodů. Do roku 1978 jsem žila v Praze a po přestěhování do Českých Budějovic jsem na Akademii nesměla vůbec pracovat! Přesto považují toto období za velmi podstatné v mém životě a vůbec toho nelituji, ale díky té své tvrdohlavosti a neodvolatelné pravdě jsem si takto zavřela cestu na vysokou školu. Takže zdravotní laborantka byla „z nouze ctnost“.

Co jste chtěla vystudovat?

Medicínu. Protože tam je možnost pomáhat lidem. Dnes (skoro na sklonku této „vědecké kariéry“) musím ale říci, že jsem ráda. Samozřejmě, že jsem měla možnost věnovat se pouze malování, ale toto zaměstnání tady je zároveň takovým „vyvažováním“. Jakmile se totiž člověk dá v umění na profesionální cestu, tak musí umět vždy vyhovět požadavkům zákazníků, a to já neumím. Když jsem amatér (od slova amáre, milovat), tak si mohu malovat to, co chci, aniž bych třeba úzkostlivě dodržovala základní pravidla.

Takže když je malíř profesionál, pak to většinou už není „amó“...

Ano, už je to spíš „kšeft“ ©. V otázce financí a prodeje jsem naprostý ekonomický nevzdělanec.

Vzpomenete si na své prvomalířské pokusy?

Když to spočítám... narozena jsem v roce 1948. Myslím, že tak ve třech letech dítě udrží tužku... tak bych to posadila do toho roku 1951.

A první „vážnější“ pokusy?

Já si myslím, že to ani nezačalo být vážné. Panebože, jen to ne!

Tak jinak – v čem je jiné ukazovat své obrázky blízkým lidem, anebo je prezentovat komukoli na veřejnosti? Kdy to bylo poprvé?

Veřejně vystavuji asi tak od roku 1990 – přesně to nevím, protože si ta data nepiši, ani dlouho dopředu neplánuji. Termín vystavy vždy nějak sám od sebe vyplyne...

S vystavováním svých obrázků jsem měla vždy velký problém. Když člověk nese svou kůži na trh, musí vyléchnout kritiku, která se mu často nelíbí. Ale na druhou stranu jsem pochopila, že když si z ní budu schopna něco vzít, pak to bude pro mne velice poučné. S kritikou totiž mohu souhlasit či ne, ale určitě mne musí posunout kupředu, protože mi odhalí jiné pohledy na věc. Jakmile je člověk sám se sebou absolutně spokojen, pak je někde chyba, alespoň já to tak cítím. Jisté procento nedořešených věcí vás žene stále kupředu.

Sledujete ve své tvorbě nějaký vzor či trend? Vaše Madony mi připadaly laděně trochu do gotiky.

To je dáno tematikou. Technika podmaleb se samozřejmě netýká pouze podmaleb lidových. Já malíře rozděluji na dva proudy: jsou lidé, kteří jdou v malování svou vlastní cestou. Jsou i takoví, kteří malují dle starých vzorů. A tudy má cesta nevede. Myslím si, že dnes je už má ruka v mých obrázcích dost zřetelně vidět.

A co nějaký „gruf“, postup, jak vznikají vaše obrázky?

Když malují, tak si přitom pouštím hudbu. Pouštím si různé žánry a pozoruji, že je to vidět i v tom obraze. V obraze vůbec můžete spatřit spoustu věcí – třeba náladu malíře. Když je člověk smutný, unavený, tak kromě toho, že se mu klepe ruka (což je osudové pro malbu, u které se skrývá její tajemství v jednoduché, souvislé linii), tak navíc i samotné obrázky jsou smutné.

Jsou situace, kdy je malování těžší než jindy?

Ano. Vůbec nejhorší je, když člověk něco namalovat musí, když se do malování nutí kvůli nějakému slíbenému termínu.

Na druhou stranu jsou situace, kdy někomu slíbím obrázek, náramně se mi do toho nechce, a všechna nechutí zmizí jako mávnutí proutkem, když udělám první čáru...

Pak jsou ještě navíc taková témata, která nosí člověk třeba pět let v hlavě, dokud ne-

uzraje jejich čas. A že to prostě nejde nakreslit dřív, to si neumím vysvětlit.

Jste narozena ve znamení Vah. Sedí popis tohoto znamení na popis vašich vlastností?

Váhy mají rády harmonii, krásné a dokonalé věci a hlavně potřebují ke svému životu lásku. Myslím si, že jsem typická Váha, která ale ve vypjatých situacích vůbec neváhá...

Na vaší výstavě si návštěvníci o vás mohou přečíst několik zajímavých věcí. Třeba že vaše životní jistoty jsou jednotlivá roční období, protože fungují spolehlivě za každého režimu a nikdy nezklamou. Také za svou volitelnou stranu označujete Koalici čistého vzduchu a tekoucí vody. Jaký je váš vztah k přírodě, jejím zákonům?

Jelikož jsem součástí přírody, tak se jí nechávám unášet. Kdysi bylo heslo „poručíme větru, dešti“. Letošní velká voda nám ale správně ukázala jeho nesmyslnost. Jakmile je člověk přesvědčen o tom, že je „něco víc“ a že může něčemu neomezeně vládnout, pak je to s ním už špatné.

Myslíte si, že by bylo rozumné, aby lidé udělali těmto svým tendencím „stop“ a vrátili se zpět k přírodě, třeba i za cenu zbrždění pokroku?

Co je to pokrok? Třeba prodlužování lidského života? Ale to je už další otázka... Pokud se člověk umí vracet zpátky, pak zaplatí pámbůh za to. Já se o to snažím třeba na své chalupě, která byla teď dokonale propláchnutá vodou. I to mne někam posunulo.

Většinu z nás stačí, aby vypnuli elektřinu – a jsme v háji, protože neumíme rozdělat oheň, neumíme si najít čistou vodu... Ale když tato situace přijde, tak to s lidstvem tak zahýbe, že zůstanou pouze ti, co to umí.

Jak bych to řekla přesněji... Nabalili jsme na sebe spoustu nepotřebných věcí, o kterých si myslíme, že jsou pro náš život nezbytné, ale když o ně přijdeme, pak po čase

zjistíme, že nám ani moc nechybí. Jsou to jen takové berličky – když jsem schopna ukrojit si chléb nožem, proč bych musela vlastnit elektrický kráječ?

Když toto jsou ty berličky, co je pro vás to nezbytné „esenciálně“?

Každý říká zdraví. Já na to mám jedno pořekadlo: všichni na Titaniku byli zdraví, ale neměli to štěstí...

Ale pro mne osobně jsou nejdůležitější asi vztahy mezi lidmi. Dnes žijeme ve zvláštní době, kdy si neumíme navzájem sdělovat své pocity, normálně se dorozumívát. Já jsem třeba málokdy uměla říci vlastním dětem, jak je mám ráda. Na tyto věci jsem bohužel přišla pozdě. A u některých osob jsem je už nemohla napravit. Každá věta má svou správnou chvíli a je škoda, když jí propásnete.

Většinu volného času trávíte prací na zachování lidového umění a lidových staveb. Proč si myslíte, že je to důležité?

Předně nemám moc ráda termín lidové umění – já mu říkám lidské, nebo také tradiční. A na tu práci nejsem sama. Jsem součástí bezvadné skupiny lidí, kteří se setkávají, povídají si, plánují a tvoří. Hledají v tradicích to samé, co já. Když totiž člověk něco na základě tradic vytváří, tak se vlastně jakoby vrací zpět a hledá poučení u toho, kdo se zabýval danou věcí před ním. Snaží se to, co bylo předtím, protáhnout současností a posunout někam dále.

Co je tím základním cílem vašeho snažení?

Proč to děláme? No aby po mě něco zbylo! Abych jen tak tím životem neprolitnula. Stejně ale běh života smazává stopy po každém člověku. I když jsou lidé, kterým se tento koloběh času podařilo rozetnout. Jeden takový člověk se stal inspirací i pro centrální obraz mé výstavy (pozn. red.: Svatá Trojice a kolem andělé znázorňující čtyři roční období). Je věnován mistru Tomáši Krýzovi, punčocháři z Jindřichova Hradce, který celý svůj život zasvětil tvorbě Betlému. Dnes je zapsán do Guinnessovy

knihy rekordů jako největší mechanický Betlém na světě (pozn. red.: www.radio.cz/cz/, rubrika Letem Českem, archiv, 26.7.2002). Tento člověk mne svým snažením fascinoval. Andělé na mém obraze znázorňují čtyři roční období, koloběh času, a jemu se tím jeho dilem podařilo z koloběhu vystoupit...

Co vánoční tradice a vy? Snažíte se je doma nějak zachovávat?

Abych byla upřímná, je tady jenom ta snaha. Pro mne je nejdůležitější, když si lidé umí posedět a dobře popovídat kolem vánočního stolu. Obdivuji rodiny, které navíc ještě hrají a zpívají vánoční koledy. Jednu zvláštnost přece jen provozuji – dávám na vánoce svíčku do okna. A to je takové poselství pocestným: tady jsem a jsem ochotná pomoci.

Je vaše výstava Modrá schválně připravena svým obsahem na dobu předvánoční?

Přiznám se, že tato výstava byla udělaná narychlo, protože měl v galerii vystavovat jeden malíř, kterému se vytopil ateliér, ale který o této události dal vědět až na poslední chvíli. Takže za něj „zaskakuji“ ☺. Kolekce patronů vznikla zajímavým způsobem. Jednou jeden můj kamarád, hudební skladatel Jaroslav Krček, potřeboval namalovat sv. Cecilii (pozn. red.: patronka hudebníků) do kosteličku, který si postavil. Po prostudování všech atributů jsem mu jí namalovala, ale zbylo mi ještě 25 rámu. Tak jsem pokračovala v českých patronech a ochráncích dál, až vznikla celá kolekce. Bylo to opravdu zajímavé téma.

Kromě všech aktivit, o kterých jsme si povídaly, jste rovněž zainteresována v programu Adopce na dálku... (www.humanisti.cz)

Když jsem si kdysi informace o adopci hledala na Internetu, přišla ke mně jedna naše studentka a říkala: „Jé, adopce na dálku – tam já mám už také chlapečka“. A já jsem zůstala jak politá studenou vodou – při své finanční situaci jsem trochu váhala, protože to není jen nějaká hra, ale když jsem

slyšela tuto studentku, která je sama schopná sumu určenou na studium nějakého dítěte věnovat, tak jsem se zastyděla a šla do toho. Víím, že takových studentů je dost a u některých by to člověk ani nečekal. Za to, že já si něco odřeknu, může jeden člověk vystudovat – to je krásné! Jen mne na tom trochu zarazí fakt, že si své adoptivní dítě můžete vybírat třeba dle fotografie... Já do žádosti psala, že chci takové, které to nejvíce potřebuje, ať je to chlapec či dívka, z Indie či z Ugandy...

Co vy a víra? Výstava je tvořena patrony českých zemí a obrázky Madon. Jste věřící člověk?

Jakmile se dostaneme k otázce víry, bude tady povídat ještě dlouho. Já nejsem člověk fanaticky věřící, ale člověk neustále pochybující a hledající... Myslím si, že Něco fungovat musí. Když se kouknu na uplynulý život, tak je to taková souhra náhod, které vedou k závažným věcem, že je těžké věřit, že to jsou pouhé náhody... Důležité je být vždy připraven.

Věřím v přírodní zákony a v pravdu (i když to zní zprofanovaně). Ta určitě přijde.

Děkuji vám za velmi zajímavý a do všech směrů směřující rozhovor. Ať nad vámi drží sv. Lukáš ochrannou ruku.

Věra Cihlářová

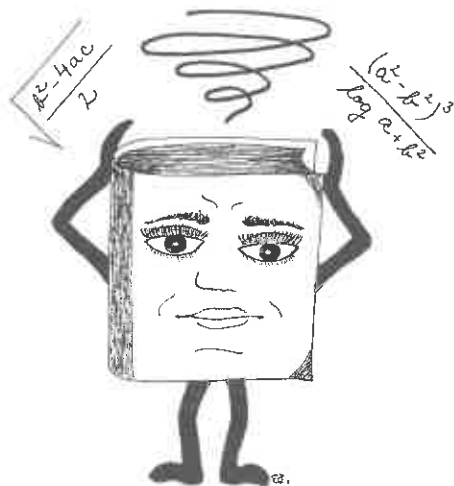
Když se řekne Lewis Carroll aneb Ve stínu Alenky

Při vyslovení jména Lewis Carroll nám v myslí samovolně naskočí název jeho nejznámější knihy *Alenka v kraji divů*. Není divu, vždyť se od svého prvního vydání v roce 1865 dočkala nespočtu překladů a nových vydání. A víte, že nechybělo mnoho a mohla zůstat jen ve formě rukopisu?

To bylo tak. Jednoho parného červeného dne roku 1862 se vydal Carroll na loďce z Oxfordu do blízkého Godstow a na výlet vzal s sebou tři dcerky svého kolegy z koleje, řečtinaře Liddella. Holčičky se jmenovaly Lorina, Alenka a Edita. Nejčipernější z nich byla prostřední Alenka. Právě jí vymyslel a vyprávěl příběh o Alence, která se králičí dírou dostala do kraje divů a tam prožila neuvěřitelná dobrodružství. Ještě ten večer si Carroll příběh zapsal a později jej rozšířil o další příhody. Že by je vydal knižně, na to vůbec nepomýšlel. Rukopis, do něhož si sám nakreslil obrázky, půjčil několika známým. Ti ho doma přečetli dětem. Na naléhání přátel dal Carroll první díl Alenčiny dobrodružství do tisku. A tak Alenčiny dobrodružství v kraji divů roku 1865 vyšla poprvé Alenka v kraji divů.

V roce 1871 pak vyšel další díl *Za zrcadlem a s čím se tam Alenka setkala*. Že je v tomto pokračování Alenčiny dobrodružství všechno, čas i prostor, obráceno naruby, to někteří vysvětlují tím, že byl Carroll levák a že si tuto vrozenou tělesnou vlastnost promítl do zrcadla, kde se ovšem levá ruka jeví jako pravá. Jiní v tom zas shledávají odraz představy německého myslitele Kanta o neshodných protějšcích nebo také Pasteurových objevů levotočivých a pravotočivých krystalů kyselin (vidá, a jsme doma!).

V Alenčiny stínu ale zůstaly další Carrollovy knížky, mezi nimi i jedna, která se mi dostala do rukou. Jmenuje se *Zamotaný příběh* a hlavní roli v ní hraje matematická. Hrdinové se v jednotlivých povídkách utkávají s matematickými hlavolamy, logickými zádrhly a slovními hříčkami.

Původní profesí páně Carrollova totiž nebylo nic jiného, než právě věda čísel. Vystudoval ji na nejstarší anglické univerzitě, tedy v Oxfordu, kde také posléze přes třicet let matematiku přednášel. Po jméně Carroll byste se ale v archívech univerzity pídili marně. Vlastním jménem se totiž tvůrce Alenky jmenoval Charles Lutwidge Dodgson.

Chcete-li se tedy, alespoň pomyslně, vrátit do školních škamen (nebo alespoň do kindlmannovského prvního ročníku), zde je báječná příležitost. A nemusíte se bát, že vás matička věd udolá docela. Pan Carroll totiž nezapomněl zařadit řešení a vysvětlit chyby, kterých se lidé při řešení daných problémů často dopouštějí.

Z dalších knih Lewise Carrollova jmenujme kromě řady závažných pojednání z oblasti matematiky a logiky ještě fantastický příběh *Sylvie a Bruno a Deník*, který vznikl na základě Carrollova cestování o prázdninách roku 1867.

Zemřel poslední žijící surrealista

Ve věku 91 let zemřel na konci listopadu v italské Civitavecchii u Říma slavný chilský malíř Roberto Matta, označovaný za posledního ze žijících surrealistů.

Mattu seznámil v Paříži ve 30. letech se Salvadorem Dalím a s Andrém Bretonem básník a dramatik Federico Garcia Lorca. Od roku 1938 pak malíř pravidelně vystavoval se surrealisty jako člen Bretonovy skupiny. Velmi těsné vazby měl i k americkým abstraktním expresionistům.

Druhou světovou válku strávil Matta v New Yorku a po válce se definitivně usadil v Evropě. Do Chile se vrátil jen třikrát. V 50. letech zde jednou otevřel svou výstavu a jednou maloval fresku na univerzitě v Santiagu de Chile. Na jaře roku 1973 namaloval dvě fresky v dělnických čtvrtích chilského hlavního města, které byly zničeny při převratu v září téhož roku. Po Pinochetově převratu přerušil kontakty s Chile. V roce 2000 se v Santiagu de Chile konala velká retrospektiva jeho díla, kde ho zastupovala jeho italská manželka.

Pro zajímavost budíž řečeno, že k Mattovým přátelům patřil i český básník Jan Neruda.

-E-

Trojrozměrné kino na obzoru

V březnu 2003 bude v Praze otevřeno kino využívající technologii IMAX, která divákům umožňuje prostorové vnímání filmů. Sály s touto technickou vymožeností najdeme zatím ve třiceti zemích světa. Zástupci společnosti IT International Theatres, kteří v CinemaCity v nákupním centru Palác Flora budou toto kino provozovat, slibují jedinečný zážitek a omračující zkušenost nesrovnatelnou s návštěvou běžného kina.

Na gigantické plátno o rozměrech 20x25 metrů se tu budou promítat snímky nejmodernější 3D technologií. Díky polarizovanému promítacímu zařízení a speciálním brýlím bude možno vnímat obraz prostorově. Diváci tak budou moci takřka na vlastní kůži prožít výstup na Mt. Everest, plavat se žraloky v moři, procházet se vesmírem nebo putovat lidským tělem.

Maximální délka promítaného snímku je zatím 60 minut. Archiv IMAX zahrnuje v současné době přes 200 snímků, z nichž některé mají na svém kontě oscarové nominace. Za vstupenku by diváci neměli zaplatit více než za lístek do běžného kina.

V tuto chvíli ve mně začíná neodbytně hlodat červík moralizátor. Provokuje mě k natukání několika dalších řádků, které už zpravodajské agentury nepřinesly. Asi ho poslechnu. Lidským tělem ani vesmírem putovat nemůžeme, užijme si to tedy alespoň v kině. Mnohé věci ale můžeme vidět vlastníma očima bez speciálních brýlí a bez vstupenky, i když to někdy stojí víc sil, než zajít do kina. Mysleme na to.

-E-

Zeptali jsme se na váš kulturní život

Veházím do chemické laboratoře v pavilonu B a od počítače se na mě obrací **Šárka Klementová**. Při zvukové kulise ventilátoru mi za chvíli poskytnete „kulturní minirozhovor“ pro Pavučinu...

Můžete nám prozradit, co ráda čtete, popřípadě zda máte nějaké oblíbené spisovatele či žánry?

Já už teď čtu spíše jen takovou odpočinkovou literaturu, nejvíc detektivky. Z autorů jsou to hlavně Agatha Christie a E. S. Gardner. Dřív jsem četla hodně, nejraději asi historické romány.

A máte nějakého svého oblíbeného detektiva?

No tak slečna Marplová je moje oblíbená, protože to je taková správná stará dáma! ☺

A z těch historických románů, které jste četla – mohla byste nadhodit nějaký, na něj ráda vzpomínáte?

Teď zrovna čtu knížku *Svatí kacíři*, napsala jí Jindra Jarošová. Je to kniha nesmírně poutavá, najdete v ní spoustu faktů, pojednává o Byzantské říši už někdy od pátého století do desátého a jejich stycích a vztazích s okolním světem. Dočtete se tam o věcech, které jsme se ve škole vlastně ani moc neučili. Něco z toho nám řekl náš starý profesor latinář, ale vlastně v latině, vůbec to nebylo v dějepise. Tu knihu mám bohužel jen půjčenou a zjistila jsem, že už je beznadějně vyprodaná.

Jakou hudbu posloucháte? Máte své oblíbené autory či interprety?

Já si dobrovolně sama nic nepustím. Moc ráda jdu občas na koncert, ale musím k tomu mít tu atmosféru. Pro mě hudební kulisa naprosto nepřipadá v úvahu. Já mohu mít jako kulisu vysavač, ventilátor, jakékoli přístroje, ale při puštěné hudbě nebo rádiu nemohu pracovat.

Z hudby máte tedy raději tu vážnou?

Ano. Lehčí vážnou hudbu – tak bych to rekla. Klasiky.

Co vy a média, tedy rozhlas a televize?

Rádio neposlouchám skoro vůbec. Málem jsem na to doplatila při povodních – to jsem tady málem zůstala a nedostala se přes řeku, protože jsem vůbec netušila, co se blíží.

Na televizi se díváme na Večerníčka a pak někdy na zprávy. A potom při žehlení se někdy v neděli dopoledne dívám na staré české filmy. – A to je celý můj repertoár televize.

Na řadu přichází dvojtázka týkající se kina a divadla. Jak často si na ně najdete čas?

Kino mám ráda, ale chodím tam velmi málo. Naposled jsem byla asi před rokem. Ale nějak mi čím dál víc vadí, že si tam film nemohu tak dobře vychutnat, protože chování některých lidí v kině je poněkud bezohledné. Nehledě k tomu, že mám syna pod patnáct let a většina filmů v programu kin je pro diváky mladší patnácti let nevhodná (ne že by mi bylo líto, že na ně nemohu jít! ☺).

Do divadla chodím nesmírně ráda, ale také je to takové hodně příležitostné. Zrovna v sobotu jsme byli v Národním divadle – to byla taková spíš výchovná akce. ☺ Byli jsme na Prodané nevěstě, a to proto, že jsem chtěla, aby se s ní David seznámil

dřív, než mu ji znechutí ve škole. Koucky árií z Prodané nevěsty zná totiž každý, lidé je používají v nejnemožnějších situacích, povětšinou posměšně, a vůbec si neuvědomují, jaké jsou v té opeře nádherné melodie (ale někdo si to uvědomit nemůže, protože zná jen ty koucky ze školy a někomu jinému se zase třeba zrovna tenhle styl hudby nemusí líbit tolik, jako mně ☺).

A ještě, jestli bych mohla...

Samozřejmě.

...když jsme si domlouvaly rozhovor, říkala jste, že mám čtenářům doporučit něco zajímavého. Mě při tom napadlo – já mám ráda Krumlov, asi proto, že jsem tam studovala –

a při poslední návštěvě Krumlova koncem října jsem zjistila, že tam je zpřístupněna část zámeckého sklepení a v něm je instalována prodejní výstava, vlastně dvě výstavy: vedle soch, které se mi tedy moc nelíbily (jejich ceny ještě méně), tam vystavují i velké hezkou keramiku a užité nádoby ze skla, z kombinace skla a kovu a podobně.

A když jsme u toho Krumlova, mohla bych doporučit ještě jednu zajímavou věc. Pokud někoho zajímají staré motorčky, může se zajít podívat do mlýna u řeky naproti Plášťovému mostu, kde mají pár skvělých exemplářů.

Děkuji vám za rozhovor.

—EZ—

Kde se volí nejkrásnější kniha?

Na knižním trhu v Havlíčkově Brodě. Že jste o něm v životě neslyšeli? Tak vydržte, hned vám zaplácnu tuhle díru ve vzdělání.

Podzimní knižní trh se koná každoročně – jak už název napovídá – na podzim, většinou v polovině října, v Havlíčkově Brodě. Letos proběhl 18.–19. října a to dokonce už po dvacáté. Není to žádný minitrh – své knihy tu letos vystavovalo 165 nakladatelství! Nakladatelství velká i malá, regionální i ze Slovenska. A že se bylo na co dívat. Poezie, próza, dokumenty, učebnice i beletrie, literatura světská i náboženská. Také jste si mohli zdarma zabrouzdat na Internetu. Pokud jste byli unaveni nebo měli pocit, že pokud rychle neutečete, zruinujete rodinný rozpočet, mohli jste najít azyl v poetické kavárně Obratník a poslechnout si nějaké pěkné čtení přímo od autora. Nebo se nechat inspirovat přednáškou Jiřího Grygara. Nebo lovit autogramy? Je libo od J. Žáčka, M. Viewegha, L. Vaculíka, J. Krause, J. Suchla, P. Frýborta, Z. Nepilové či od malíře I. Svatoše a dalších?

A teď konečně něco k volbě té NEJ. Město Havlíčkův Brod uděluje 3 ceny za NEJkrásnější knihu Podzimního knižního trhu, dále je oceněna NEJkrásnější kniha z oblasti naučné literatury a NEJkrásnější dětská kniha. Letošní misskou (tedy nejkrásnější knihou 2002) byla zvolena kniha *Román zajíčův* od F. Jammese (Literární časopis Suzanne Renaud), první vicemiss se stala sbírka kojejských básní ze 14.–19. st. *Jasná luna v prázdných horách* (nakl. Paseka) a druhou vicemiss kniha Víta Vinase *Princ Evžen Savojský* (nakl. Paseka), čímž skončila vláda loňské nejkrásnější knihy Karla Srpa, *Toyen*.

Ještě pořád váháte, zda to stojí za to? Pak zbývá jen dodat, že na spoustu knih dostanete veletržní slevu a vstupenka (letos za 20 Kč) je slosovatelná – výhrou bývá výběr knížek v určité hodnotě. Takže za rok, knihomilové všech zemí, přijedte!

Další informace: <http://www.hejkal.cz/trh>

<http://www.okhb.cz/akce/pkt2002/souteze.htm>

—Petra Konvalínková—

Už se to blíží...

Pán prstenů: Dvě věže

Milí příznivci Tolkienovy trilogie, rok je téměř za námi a vy již od „vypuštění“ prvního dílu do kin jistě netrpělivě surfujete po netu a zkoušíte všelijaké triky, jak získat co nejvíce informací o připravovaných Dvou věžích. Nejinak je to se mnou. Ale ouha, v „koevoluci“ mezi novinkochtivými závisláky a producenty filmu získala tentokrát trochu navrch strana druhá (na rozdíl od dílu prvního, kdy *Společenstvo prstenu* plnilo spolehlivě Internet a filmové časopisy horkými novinkami téměř denně). Ale nebojte se, všechno na Novém Zélandu ututlat nejde, a i kdyby tvůrci schovávali materiály v dolech Morie, s blížící se premiérou sem tam k nějakým únikům informací dochází.

Datum premiéry je ostatně samo o sobě pro českého diváka dost velkým podrazem, neboť důvěryhodné zdroje hovoří až o 16. lednu 2003. Čeští diváci zkrátka budou mít letos opět pozdní Vánoce. Ale odpuštěme to distribuci, naše republika je pro velký západní svět taková opomíjená Krajinka, a dokud se neobjeví nějaký malý český Frodo, budou nadále naši filmoví fanoušci umírat zvědavostí po stovkách.

Ale nyní již k vlastnímu filmu. Určitě neumírajte, protože byste toho pak mohli trpce litovat. Soudě podle několika (více či méně podobných) trailerů, co jsem viděla, to bude bomba, a pokud jste kladně hodnotili již díl první, budete asi muset přehodnotit slovník kladných výrazů. Ovšem informací o konkrétním obsahu (respektive o změnách vůči psané podobě) zase tolik není, produkce si na tom tentokrát asi seděla jako kvočna na vejcích. Přítel mi sice tvrdil, že odněkud stahoval asi dvougigabajtový soubor, který měl obsahovat předběžnou verzi celého filmu, ovšem myslím, že šlo o kachnu (při stahování souboru nastaly pochopitelně nespecifikované potíže).

Cinema coby seriózní zdroj informací zklamala (přítom *Společenstva prstenu* byla

plná rok dopředu a půl roku poté), a ani české, ani zahraniční internetové stránky mnoho nového také nepřinesly. Net je zahlcen *Společenstvem*, jeho recenzemi, rozbory, kritikami a oceněními, a ke *Dvěma věžím* je

něco reklamy, něco trailerů, něco povídání, ale jinak ticho po pěšině.

Jenže kdo hledá, najde. Rozhodně nejzajímavější mi přišla adresa: www.soundtrack.net/features/article/?id=100, kde najdete vlastně kompletního průvodce *Dvěma věžemi* formou rozboru soundtracku. Hudbu opět skládá fenomenální Howard Shore (trochu jsem se pídila přes rok po jeho díle a tento člověk má určitě na to, obsadit v síni slávy filmových skladatelů místo blízko Morriconeho či Bernsteina). Jednotlivé skladby soundtracku nesou téměř věrně názvy kapitol z originální Tolkienovy knihy – měla jsem to štěstí knihu v originále přečíst, takže mi orientace v kapitolách a jménech postav nedělala problémy; ty nastaly, když jsem se měla zorientovat v česky přeložených názvech. Každá skladba je stručně rozepsaná a je k ní asi dvouminutová ukázka. A co tedy ve *Dvou věžích* uvidíte?

Jásejte. Budou Enti! A jen se mihli trailerem, už bylo vidět, že dokonali. Také se můžete těšit na obří vlkodlaky a snad také na Oliphaunty. A Gluma konečně uvidíte celého, dokonce je mu v soundtracku věnovaná i jedna píseň (předem upozorňuji, že to nezpívá Björk, ale málem mě ta ukázka

zmátla). A také Shadowfax, Gandalfův magický hřebec, by měl být nádherný bělouš, soudě podle jednoho plakátu.

Ústředním tahounem filmu bude údajně 45 minut dlouhá monumentální bitva o Helm's Deep (Helmův žleb), avšak Peter Jackson prý tentokrát chce také více rozvinout jednotlivé charaktery, což mohou jediné schválit, neboť vztahy mezi jednotlivými postavami tvořily jeden z ústředních motivů knihy.

Nejvýraznější změnou bude opět postava Arwen a role Elfů vůbec. Mnozí Jacksonovi jeho akčnější Arwen vyčítají, ani mně zcela nesedla, ale koneckonců musí se chudák držet pořád předlohy jako klišé, tak mu dopřejme trochu vlastní fantazie. Třeba Arwen opravdu jen neseděla v roklince a nevyšivala zástavu. Můžeme si pro útěchu myslet, že takhle by třeba film natočil Sam Gamgee (Křepelka), který měl sám pro Elfy velkou slabost. Ostatně Tolkien byl pro dnešního diváka poněkud bezpohlavní (výjimky řešil spíše náznaky), tak se Jacksonovi není co divit, že vztah Aragorna

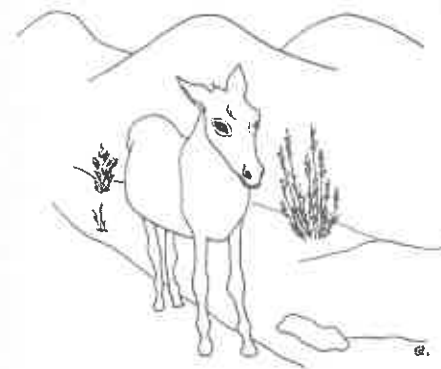
s Arwen trochu přitvrdil.

Závěr druhého dílu se také nebude zcela shodovat s knihou, tj. asi nebude tak vyhocený, abyste ten další rok přežili ☺. Jinak by však měl být film předloze velice věrný. Kromě herců známých z prvního dílu se představí Karl Urban jako Éomer, Brad Dourif jako Gríma Wormtongue (Červevec), Miranda Otto jako bílá Éowyn, Lady of Rohan, Bernard Hill jako charismatický král Théoden a David Wenham jako Faramir. A překvapení pro slečny, které oplakaly Boromira – mihne se ve Faramirových vzpomínkách.

Toť vsjo. Osobně se těším jako dítě, a ač po přečtení knihy, budu k Jacksonovi už jen kvůli prvnímu dílu shovívavá. Ale domnívám se na základě výše uvedeného, že nás opět čeká překvapení a filmová událost roku a že Jackson šplhá se svým týmem po pomyslné laťce stále výš. Tak doufejme, že mu nedojde dech ani pro připravovaný *Návrat krále*, který by měl být tím opravdovým strhujícím finále celé trilogie.

-Maro-

Cum mula peperit

Už staří Římané používali rčení „cum mula peperit“ (až mula porodí) jako příměr něčeho, co se nikdy nestane. Jenže čtrnáctiletá kříženka koně a osla skutečně v září v Maroku porodila hřebečka. Její majitel nic o březosti nevěděl, a tak hnal pytlí se zelenou naložené zvíře den před slehnutím dvacet kilometrů na trh v horském Oulmezu, jižně od starobylého města Fez. Vesničané považují ohřebení muly za zázrak. K výjimečnému úkazu došlo v posledním půlstoletí potřeťi, z toho překvapivě už podruhé v Maroku. Veterináři uvádějí, že od roku 1572, kdy byl odborně popsán první kříženec koně a osla, došlo k zabřeznutí a ohřebení „neplodné“ muly jen šedesátkrát.

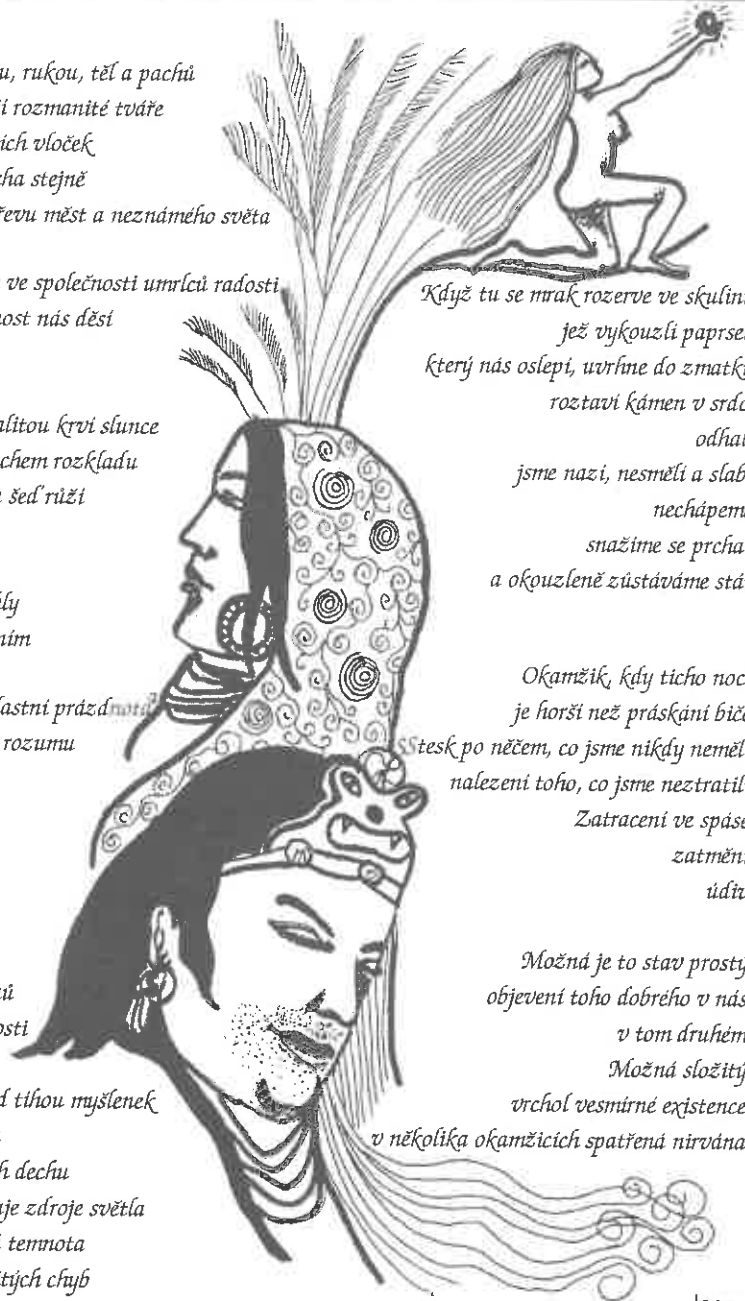
-Ez-

Tápeme pustinou nohou, rukou, těl a pachů
z nichž občas vystupují rozmanité tváře
Tichnou zvuky padajících vložek
zmrtní v nekonečnu ticha stejně
jako uvadne vědomí v řevu měst a neznámého světa

Jsmo sami a smějeme se ve společnosti umřelců radosti
Radosti, jejíž neupřímnost nás děsí
chceme spát
Naše vědomí otupuje
Procházíme krajinou zalitou krví slunce
provoněnou šnilým puchem rozkladu
mrzí nás záře měsíce a šedí růží
oči pálí kouřem
pláčeme
nebo už nám slzy vyschly
otupělé denním putováním

To nás samé pohlcuje vlastní prázdnota
hraní si na city a válka rozumu
spalující rej těla
ironie duše
vědomí zla
smutku
padlé víry
a kritika společnosti
Zdoláváme kilometry snů
a vracíme se ke skutečnosti

Fantasie se vzdaluje pod tíhou myšlenek
na povrch vyplouvá stín
který se mění v závanec dechu
Pluje po obloze a zahaluje zdroje světla
Jak sama historie mocná temnota
vrhá nás do dávno prožitých chyb
abychom našli sami sebe v kolotoči znovuzrození

Když tu se mrak rozerve ve skupinu
jež vykouzlí paprsek
který nás oslepi, vrhne do zmatku
roztaví kámen v srdci
odhali
jsme nazi, nesměli a slabi
nechápeme
snažíme se prchat
a okouzleně zůstáváme stát

Okamžik, kdy ticho noci
je horší než práskání biče
tesk po něčem, co jsme nikdy neměli
nalezení toho, co jsme neztratili
Zatracení ve spáse
zatmění
údiv

Možná je to stav prostý
objevení toho dobrého v nás
v tom druhém
Možná složitý
vrchol vesmírné existence
v několika okamžicích spatřená nirvána

-Jane-

Dračí doupě v1.6

Dračí doupě (DrD) jistě většina čtenářů zná, a nemá tudíž smyslu se zde zabírat takovými maličkostmi, jako co to je vůbec zač. Ti letitější dokonce mohou sáhnout po předchůdcích Pavučiny a tam najít některé články touto tematikou se zabírající. Já zde tedy navážu na tuto letitou tradici recenzí a shrnutím toho, co přinesla poslední a (doucejme) finální verze s číslem 1.6, neb jak možná víte, vydavatelství Altar stále něco kutí, upravuje a opravuje a chudák hráč už ani neví, jestli se mu vyplatí nové verze pravidel kupovat, nebo ne. Hned na počátku vás asi zklamou – to rozhodně vám zde nedám, ale alespoň budete vědět, oč kráčí. Vezmeme to pěkně popořádku:

PPZ (Pravidla Pro Začátečníky): První, co vás udeří do očí, je zbrusu nová obálka, graficky na o něco vyšší úrovni, než byla ta původní stará, a podobné překvapení na vás čeká i u pravidel ostatních. My ale přeskočíme tyto výdobytky marketingu (které navíc diskriminují všechna povolání krom válečníků) a vrhneme se přímo do obsahu, neboť od posledních dob nám pravidla poněkud nakynula.

Po zběžném prohlédnutí vás snad trkne několik vyšperkování, jako převody dodatků uvedených dříve až v pokročilejších dílech a přece se vztahujících k obecnostem z PPZ (např. sebranost, poznávání artefaktů a odhady zbraní a nepřátel u válečníků a různé váhy a ceny pro různé velikosti zbrojí, rozdělení kouzel do magických oborů u kouzelníků) a stránka s vyobrazením všech zbraní a zbrojí, aby si hráči mohli udělat jakous-takous představu (jen by mě zajímalo, proč má těžká kuše držadlo jako samopal...). Jelikož jsem už tak trochu nakouzl souborový systém, chvíli se u něj zdržím. Válečníky jistě potěší zlehčení některých těžkých zbraní (např. trojzubec) a povolání ostatní zavedení zbraní nových (např. kombinace „dvě dýky“). Co ale nepotěší kouzelníky a alchymisty, je rozškátulkování vrhacích zbraní na lehké a střední, takže na své šamany vláčící otep oštěpů můžete klidně zapomenout. Mezi vr-

hací zbraně byly zařazeny vidle, čímž moje oblíba těchto pravidel značně stoupla.

Nyní tedy k jednotlivým povoláním. Válečníky jsem již vyčerpával v předchozím odstavci a není co více k nim dodat. U hranicářů a kouzelníků jistě potěší (ačkoli u kouzelníků možná ne tak docela) přesný popis, jak jejich magie funguje, jak se projevuje a jak vypadá její získávání. U hranicářů je pak omezena účinnost kouzel pouze na běžné humanoidy a šíře jejich použitelnosti se bude zvyšovat s úrovní (což je obecný trend v nové verzi – však ještě uvidíte) a malinko vylepšen válečný pes bonusem na iniciativu, kterou má při boji. Kouzelníci zase zjistí, že aby mohli studovat některá složitější kouzla, musí se naučit některá jednodušší a taktéž zmizí oblíbené učení se Hyperprostoru II hned na 1. úrovni, protože abyste se mohli naučit „dvojkovou“ variantu kouzla, musíte nejdříve umět tu jedničkovou. Na druhou stranu po určité době se onu „dvojkou“ můžete naučit zcela automaticky a ani se vám nebude započítávat do celkového počtu kouzel. Zloději zůstali v těchto pravidlech téměř beze změny, jen jim přibyla nová schopnost – „Pád z výšky“. Asi si teď říkáte, že jsem dočista zapomněl na alchymisty. Nezapomněl a úmyslně si je nechávám na konec, protože právě alchymista doznal snad největších změn, ať už začnu třebaš údajem, za kolik se tak dá koupit mag (užitečné i pro PJ při odhadu ceny magických předmětů), přidání nových výrobků (lektvar Megacloumák a některé svitky) a hlavně pak nádherný rozpis toho, jak který lektvar vypadá, jakou má chuť, barvu a zápach, ale také návykovost a závislost na něm, u svitků si může přečíst ještě o jejich různých typech a nesmím zapomenout ani na jedy, které jsou nyní mnohem zákeřnější – životy vám totiž mohou začít ubývat až za nějakou dobu a úbytek životů nemusí být jednorázový (jaký to bude mít psychický dopad na postavy hýčkané svými hráči je asi jasné).

Až na ty alchymisty tedy zatím nic valného, říkáte si možná, ale celými pravidly se táhne jedna, pro DrD zásadní změna – jasné kladení důrazu na hraní charakteru, tedy to, co dělá role-playing role-playingem. Hráči

jsou už na počátku vedeni k tomu, aby si charaktery svých postav dělali co nejkošatější a tato snaha je pak patřičně podporována zkušenostně. Čímž jsem se dostal k Příručce Pána jeskyně (PJ), kde krom celkem podrobného rozvrhu, kolik zkušenosti za co přidělovat, najdete též rozšířený ceník a několik stránek pojednávajících o nejrůznějších nestandardních situacích, které si jen hráči dokáží vymyslet, a návodech na jejich řešení. V Bestiáři je již u nestvůr jasně zřetelné, kolikrát a čím smí ta která potvůrka útočit, a podrobně je vysvětleno, jak postupovat, bojuje-li některá nestvůra svými přirozenými zbraněmi. Navíc byla zavedena velikostní kategorie A0 a vše z toho vyplývající pro všechny drobnou žoužel. Poslední změnou v PPZ je rozloučení se s Bílým hradem, jakožto příkladovým dobrodružstvím, a jeho nahrazení něčím (staro)novým (jedná se o jedno dobrodružství z Dechu draka).

PPP (Pravidla Pro Pokročilé): Pokud se začátečnická pravidla postav příliš nedotkla, v těchto pravidlech pocítí změnu již absolutně všichni. Obecným trendem je zde tedy ona posloupnost (postupné zvyšování nejrůznějších bonusů, rozšiřování účinnosti kouzel u hraničáře apod.) a také navýšení bojových schopností všech, byť jen trochu bojových povolání (jednou z nich je možnost posílení útoku na úkor obrany a naopak). Než se dostanu k pravidlům pro postavy, nejdříve něco obecností a něco úprav z příručky pro PJ. Změna zasáhla některé tabulky související s pohybem (např. tabulka jezdeckých nestvůr) a velmi rozšířen byl seznam dovedností (z těch zajímavých vyjmenuji třeba svádění, asketismus nebo astrologii). Dovednosti samy jsou celkově lépe popsány. PJ najde ve své příručce krom novinek vztahujících se k novinkám v hráčských pravidlech také plánovaný postup dobrodružů s věkem a v Bestiáři dvě nové kategorie zranitelnosti (mentální útok a podrobování).

Dost bylo PJ a nyní již na ty hráče. A začneme od začátku, tedy válečníky – asi všechny hráče v minulých verzích vytáčelo, proč jen, hergot, těmi kombinacemi jednoručních zbraní nebojuje lépe šermíř, a jak se zdá, tvůrci jejich volání vyslechli. Bojovníky jistě

potěší možnost alespoň částečně ovládat změnu v berserka, stejně jako možnost vydat ze své síly maximum (něco jako když Conan s Bombatou zvedali ty bronzové dveře). Různé válečnické specializace také různé odhadují různé soupeře a zbraně. Hraničář zů-

stal prakticky bez výraznějších změn, jen snad by bylo dobré zmínit schopnost druida rozeznávat netypicky jednajících zvířata a chodeckou schopnost ličení přírodních pastí. Zrušeno též bylo kouzlo Transfer. Nedostatek změn je zcela vyvážen u alchymistů. U theurga toho sice mnoho nenaleznete, snad až na zavedení velikosti A0 pro elementály a znovuzavedení jejich bojových schopností, a něco málo změn postihlo i některé demony (tak např. Požírač duší už není to, co býval – teď požírá „jenom“ úroveň). Ten, kdo se zde vysvětlil z nevýrazného hábitu minulých verzí pravidel, je pyrofor – nové jedy, nové pasti, nové spouště, nové předměty a hlavně protijedy (hádejte, na co je Eraruk). Kouzelnická kouzla a s nimi čarodějové jsou opět beze změn, snad jen navazující na trendy z PPZ. Zato mágové asi začnou tvůrce pravidel proklínat (ovládat, vysávat, ...), neboť je jejich vědomí rozpolceno mezi všechna jejich podrobená těla a ne každé mohou ovládat na „plný výkon“ a hlavně už nemají možnost vytvořit si družinku podrobenců – zkrátka s přebíráním vlastností jiných povolání je utrum (zcela dle logiky věci). A to se už blížíme do finíše a tam nás čekají – zloději. Opravdu nevím, čím začít. Jestli převedením lupičova boje beze

zbraně do rozšířeného souborového systému a jeho podstatným zkráhlením např. o zlepšující se obranu beze zbraně (ó, jak efektní i efektivní je takový kop se skokem na 2 sáhy s otočkou!), nebo sicovou schopností boje s dýkou. Lupičovo oblíbené vrhání je nyní společně pro obě specializace, u kterých se, jak se stalo dobrým zvykem, různě zlepšuje. Lupiči jsou zkrátka ještě lupičovateljší než dříve.

PPE (Pravidla Pro Experty): Poslední pravidla doznala snad nejmenších změn oproti ostatním – ať už jde o nejrůznější všeobecnosti, nebo o pravidla pro postavy, která jen opět navazují na dřívější úpravy (postupné zlepšování vlastností, další udělátka pro pyrofora apod.). Siccy snad potěší možnost obrany pláštěm. Výraznější změna čeká hraničáře, nebo spíše jeho psa. Od 16. úrovně už na psovo zlepšení nemusí čekat celých 5 úrovní (což v období nad 16. úroveň bývalo

úmerné), ale kratší dobu, a navíc může svého psa naučit různé speciální povely, které jej učiní opět o něco potřebnějším. Chodcům navíc přibýlo několik užitečných kouzel do přírody (např. možnost se zamaskovat) a všichni druidé pak jistě na redakci sešlou Lásku lesa za dodání možnosti změny ve zvíře a hlavně za možnost používat po patřičném obřadu alespoň některá kouzla mimo hvozd. Přesto by bylo chyba myslet si, že se výrazné inovace DrD PPE vyhnuly, a tak mi dovoďte vyhlásit

povolání pravidel a tím je, tradááá, válečník. Překvapení? Tak to byste museli nejdříve vidět bojovníka a některé jeho schopnosti spojené s nespoutaným bojem (podražení nohou, vířivý sek) a hlavně pak šermíře a jeho flinty – dobrá, nejsou všechny úplně nejpovedenější, ale ty, co jsou, stojí za to (různá poškození zbraní, obrana beze zbraně, zachycení soupeřovy zbraně atd. atd.). Tak nějak získávám pocit, že při doplňování bojových dovedností různých povolání se autoři nechali inspirovat Arénou.

Doposud jsem pravidla chválil a upozorňoval na samé změny k lepšímu. Nyní nastal čas kritiky. Největší chybou DrD v1.6 je až neuvěřitelný počet překlepů, nedoklepů a nejrůznějších chyb v inovacích. Místy je díky tomu zřejmé, že autoři vzali odstavce ze starších verzí a jen je v textu někam posunuli, často hlášené inovace chybí u konkrétních příkladů, což se týká hlavně Bestiáře a starých nestvůr v něm, kde u některých si musíte domýšlet ony dva nové stupně zranitelnosti i vícenásobnost útoků. Sice v každém vyšším stupni pravidel jsou přítomna Errata na ten nižší, ale šotek se nevyhnul ani jim a navíc neopravují vše, jen látají ty největší díry. Některé další opravy se vyskytly též v Dechu draka, ale opět jen některé (a v podstatě ty samé). Pravidla byla zkrátka ušita horkou jehlou. A kamže autoři tak spěchali? Inu, dlouho očekávané a ohlašované DrD+ je už pomalu na světě a mělo by vyjít někdy kolem těchto Vánoc (i když u Altaru jeden nikdy neví...) a dle toho, co zatím Altar vypustil, by to mělo být Něco, Něco zcela jiného. Druhou nepřijemností je cena, protože nějak přestala všeobecně platit slevněnka za vlastnictví starší verze pravidel, což nepotěší zejména u DrD PPP, kde se vydání v1.5 a v1.6 od sebe lišilo ani ne o rok.

Jak jsem předeslal už na začátku, je to na vás. Pokud hrajete klasické DrD a chcete v něm i nadále pokračovat, myslím, že alespoň jedna pravidla by se vám do družiny mohla hodit, zvláště pokud jezdíte na různá Doupě-klání, které za svatou berou pochopitelně verzi poslední. Nu, a pokud chcete zkusit něco vyspělejšího, stačí jenom počkat – DrD+ už klepe na dveře... -fanda-

Slovinsko - s I

Slovinsko je nádherná země – má vše: hory, moře, zajímavé turistické atrakce...

Julské Alpy a Triglavský národní park – krása, krása, jen kdyby tam nebylo tolik lidí. Ona to není legrace viset někde na řetěze a dávat přednost někomu jinému. Bohužel jsou však Julky relativně malé a strašně frekventované. Jedna naše řidička říkala, že považuje Rakušáky a Italy za houby – když prší, nikde nic, a sotva přestane, vypučí bůhví odkud.

V nadmořských výškách nad 2 000 m n. m. se nedá spát venku – kromě toho, že nemáte kde na tom kamení postavit stan, tak je vás odevšad vidět a zmrznete. S viditelností je to takové rozporuplné. Chatu vidíte již 2–3 hodiny předtím, než k ní dorazíte, a to pak záleží na nátuře člověka, jestli to bere jako výzvu nebo se nechá zastrašit tím, že je to tak příšerně vysoko. Každopádně ve všech těchto kočách se dá spát a není to tak drahé. Planica, vrcholová chata pod Triglavem, stojí 10 euro, ale nejlevnější noc jsme tam sehnaly za 3 euro. Pozor ovšem, na většině chat není pitná voda. Všichni cizinci používají stejnou (německou) mapu, kde ovšem není vyznačeno, kde voda je a kde není, takže se raději dopředu informujte. V každé kočce sice můžete koupit balenou vodu, ale budete platit i za ty šerpy, co to tam vynesou. Jinak na těchto chatách je úžasné to, že tam můžete vlézt, ohrát se, sníst si vlastní jídlo a zase odejít a nikdo se na vás nebude dívat divně.

K výstupu nedoporučuji: Škrlatica (2 740 m n. m.), druhá nejvyšší slovinská hora, o které se tradovalo, že kdyby ji někdo chtěl přejít, nahoře bude muset přes hřeben přehodit nohy, Mala Mojstrovka (2 332 m n. m.), to, že se v průvodci tvrdí, že tam je kratší zajímavý výstup po řetězech znamená v překladu, že se to bez karabin a s bágly nedá sejít a Prisojnik (2 497 m n. m.), který

má sice dvě nádherná skalní okna a místní opilci vám budou tvrdit, že tam vylezli i se svým psem, ale ten musel mít křídla.

Vřele ale k výstupu doporučuji Jalovec (2 645 m n. m.), prý nejkrásnější slovinskou horu. Triglav (2 864 m n. m.) je sice nejvyšší

a sídlí tam to božstvo, ale Jalovec je klenot Julek. Výstup na něj je poněkud drsnější – je to značeno jako černá stezka, ale ze začátku tam byly řetězy i kde nebyly třeba, takže jsme si říkaly – v pohodě. Ale pak asi technické někde spadli a zabezpečení nedodělali. V půlce cesty jsme raději hleděly jen nahoru a dušovaly se, že tenhle pitomý šutr pokoříme, ale dolů stejnou cestou nedjeme. Ale stojí to za to. Máte výhled na všechny význačné vrcholy – Triglav, Škrlaticu, Mangrt (ten je od vás vzdálen ani ne kilometr vzdušnou čarou a můžete si mávat s horolezci sedícími na jeho vrcholu, ale pokud na něj chcete vylézt, zabere vám to z Jalovce asi 3 dny) a spoustu dalších (šutr jako šutr ☺). Co se týče následného sestupu, udivovali jsme místní, neb jsme jim předváděly úžasný český způsob lezení. No uznejte, kolik lidí leze po horách a sedí při tom na zadku?

No dobře, Triglav. Hezký a nejjednodušší výstup v Julkách. Každý Slovinec starší 18 let byl alespoň jednou na Triglavu a podle toho to vypadá. Jištěn je po celé délce a vyleze tam i dítě. Nahoře jsou kav-

čata, razitko se zaschlým inkoustem (pomáhá slivovice) a Faradayova klec, kdyby vás tam náhodou chytla bouřka (odehrává se minimálně jednou denně a je to nejčastější příčina úmrtí na Triglavu). Jen je trochu trapné, když sedíte na vrcholu a kolem vás prolétá malá cesna ve zhruba stejné výšce, ale co se dá dělat.

V momentě, kdy vás v těchto horách chytne déšť, rychle do nejbližší chaty (obvykle jsou tak 2–3 hodiny od sebe). Počasí se tam mění velmi rychle a taková bouřka není vůbec legrace. Většinou je dopoledne hezky a odpoledne to začne. Jednou jsme šly, našťastí údolím, když se začali čerti ženit, a když kousek od vás dvakrát uhodí blesk do skály a vy nemůžete zrychlit, protože to strašně klouže, není to sranda.

Krátký průřez slovinskou faunou – kamzíci (*Rupicapra rupicapra*) na každém

roku, trochu méně už kozorožci (*Capra ibex*) (na ty je vynikající oblast Kriški Podi), svišti. Z ptáků kavčata žlutozobá (*Pyrrhonorax graculus*) na každém vrcholu (co si budeme povídat, já tam lezla jenom kvůli nim), rorýs velký (*Apus melba*) kličkující mezi skálami (občas i pod námi), orel skalní (*Aquila chrysaetos*), strnad viničný (*Emberizia cia*) a u moře spousta racků. Supa bělohavého (*Cygnus fulvus*) jsme bohužel neviděli. Plazy jsme neviděli snad žádné.

Z obojživelníků je pro našince zajímavý mlok černý (*Salamandra atra*) a z ryb ti tlouští, kteří si tam jen tak plavali, ale bohužel nikde nešel rozzdělat velký oheň. Vzácným motýlem této oblasti je *Erebria styx trentae* a z brouků *Pretneria triglavensis*. Co se kytiček týče, tak znakem Triglavského národního parku je plesnivec *Leontopodium alpinum*. Pod názvem Triglavská růže se schovává mochna *Potentilla nitida*. Místním endemitem je zvoněk *Campanula zoysii*, který dal naši botaničce pěkně zabrat. Dalšími endemity jsou *Iris vohčinenensis*, *Aconitum angustifolium* a *Papaver ernesti-mayeri*.

Ve Slovinsku se relativně domluvíte i česky, kromě oblasti kolem moře, kde je to hodně namixované s italstinou. Těm „zdola“ nerozumí ani pravověrní Slovinci.

Ljubljana, hlavní město s 250 000 obyvatel, založil podle pověsti Jáson, který zde při svém putování za zlatým rounem porazil draka (takového hezkého boběčka). Místní hrad připomíná hrad Bratislavský. Ovšem nejúžasnější je bývalý rybí trh – dnes je to obrovský zelený trh, kde nám sliny tekly proudem a oči lezly z důlků. Na jedné asi 150 m dlouhé řadě stolů byly jenom květiny, a všude kolem jakákoliv zelenina či ovoce, na které si vzpomenete (pravda, batáty jsem tam neviděla, ale možná kdybych lépe hledala...).

Postojna jama je největší evropský komplex krasových jeskyní. Za necelých 150 Kč si užijete jízdu vláčkem, výklad v jazyce, který si zvolíte (bacha, slovenski znamená slovinsky nikoliv slovensky, dále pak anglicky, německy a italsky. Bez příplatku), pak asi 5 km šlapete pěšky, nakonec mrknete na macaráty a po hodině a půl můžete vypadnou zase na sluneční světlo. Přesvědčí vás to, že příroda je nejmocnější čarodějka.

9 km od Postojne jamy je Predstojny Grad, což je pevnost vestavěná do jeskyně. Průvodce je tentokrát třeba i v češtině – do-

stanete totiž papír, na kterém je vše popsáno a můžete vyrazit na výzkumnou výpravu. Vše si můžete prolézt, vyzkoušet, nikdo vás nehlídá. To se hodí, především když venku lije. Dle pověsti se tou jeskyní dá dostat až do kraje Vipavy, což je slavná vinařská oblast. Přes jeskyni je to asi 20 km, kolem hor asi 200.

Hádejte, podle čeho se jmenují lipičáni? Podle Lipicy. A podle čeho se jmenuje Lipica? Podle lip, které tam všude rostou. Naše stop-řidička byla hrozně hodná a večer nás odvezla až přímo ke stájím, což byl problémem, protože my jsme v tom snobáckém hotelu rozhodně přespávat nechtěly. A tak jsme kolem výběhů vyrazily zase zpět ven. A ráno zase zpět a užily si prohlídku chovu. V dnešní době je to už jediné místo na světě s chovem těchto koní, neboť ve Vídni už byl zrušen. Mají celkem 350 zvířat, z nichž jen asi 7 je těch šampiónů, kteří zvládají všechny kousky. Jak se učí kůň, aby dělal krok sun krok, by mě fakt zajímalo.

Slovinsko má pouze 16 km pobřeží a je to vidět. Jedno město plynule přechází v druhé, kolem pobřeží se nedá spát (jednou jsme spaly uprostřed vesnice v olivovém háji, podruhé u cesty), pláže jsou přeplněné a je to jediné místo ve Slovinsku, kde nás natáhli. Přitom pobřeží nic moc, oblázkové pláže a před vstupem do moře obrovské balvany. Navíc zde působí index jíznanství a úchylů je zde víc. Jediné místo, které zde stojí za to vidět je Piran, středověký přístav.

Pramen Soči je všeobecně profláknutý jako nejkrásnější na světě. Je hezký, jen je tam poněkud tlačence. Nádherný je ovšem jeden ze dvou pramenů Sávy – Dolinka. To takhle vedle cesty je rezervace Zelenci, které byste si ani nevšimli, ale když projdete pásem lesa, dostanete se k obrovskému močálu (asi 1200x200 m), v němž mezi vegetací vidíte modrá oka nádherně čisté vody. A na dně jsou takové malinké sopky z písku – tumfy – kterými Sáva pramení. Nad mokřadem je velký dřevěný posed, jako stvořený pro odpočinek, ale jako všude ve Slovinsku je i na tomto místě docela cvrkot.

Ač je Maribor druhé největší slovinské město, jediné tam jsme nemohly platit přímo eury (dokonce i v potravinách ve vesnici 30 km před Mariborem to šlo). Místní specialitou má být bábovka z ořechů a medu, jejíž pohlednice mají i na Planice. Prý je všude, ovšem jaksi nejde sehnat... Jinak pro ně-

které lidi asi stojí za to zajít se podívat na Starou Tartu – nejstarší vinný keř na světě.

Zmrzlina prodávaná ve Slovinsku je skutečně tak dobrá, jak vypadá. Je to pocitivá krémová italská zmrzlina, takže když vám prodavač řekne, že když si přijдете ještě pro třetí, tak bude zadarmo, ví, že moc trahný nebude. To ovšem ještě neznal Čechoslovenky!

Pokud jste dostali chuť se do Slovinska podívat, klidně se stavte, mám spoustu propagačních materiálů (cestou zpátky to byla nejtěžší položka v batohu). Slovinsko si turistů hledí, a tak se je snaží neokrádat a má pro ně k dispozici například mapy jednotlivých oblastí zadarmo. Všechny se dají sehnat v Ljubljani, jinak v každém městečku je nějaký turist center, kde mají minimálně ten svůj kraj. A vyplatí se dát na místní – Slovinci jsou hodně přátelští a když zjistí, že tady cestujete, protože chcete tuhle zemi poznat, rádi vám poradí. Doporučuji především do Julek. Horolezectví je zde národní sport, a tak se na tyto ústní informace dá spolehnout lépe než na české knižní průvodce, kde každý tvrdí něco jiného.

-Mamča-

Aromaterapie

Bliží se Vánoce a ty jsou nerozlučně spojeny mimo jiné i s různými vůněmi. Nemyslím jen cukroví a podobné prozaické věci působící spíše na náš zažívací trakt, ale také vůně, které působí léčivě na tělo i duši. Jistě vidáte na trzích a v obchodech spoustu vonných polštářků, svíci, olejů, esencí, tyčinek a bůhví-čeho ještě. Většinou se nad takovými věcmi jen usmíváme a prodavače považujeme za laciné šarlatány (pozor, někdy je to pravda), avšak spousta zmíněných věcí má svůj význam (ty opravdu dobré už zas tak laciné nejsou).

Toho, že aromatické výtažky z rostlin mají řadu pozitivních účinků, si všimli lidé již ve starověku. V hrobech faraonů byly objeveny karafy s vonnými oleji, účinky silic byly známy v Tibetu a Číně, používali je Mayové i Aztékové a všechny přírodní národy. Rostlinné oleje a silice se získávají různými technologiemi, přičemž velký důraz je kladen na správnost postupu a čistotu produktu. Prováděly se sice pokusy o napodobení přírodních vůní syntetickou cestou, avšak nové látky nemohou nahradit účinky látek přírodních. Říká se, že i proto, že každá rostlina vyrůstá v určitém prostředí a že látka v ní obsažená v sobě nese i část tohoto prostředí a jakousi vnitřní paměť dané rostliny. Toto spojení pak pomáhá vytvářet harmonii, kterou vůně z těchto látek přináší lidem.

Nejjednodušším způsobem, jak použít rostlinnou esenci, jsou aromalampy. Do vody nakapeme 3–8 kapek esenciálního oleje, není dobré přehánět, některé vůně jsou těžké a může z nich bolet hlava. Do aromalampy lze použít jakoukoli čistou esenci podle toho, co vám voní nebo co od ní očekáváte. Ať už zvolíte olej pro povzbuzení či uklidnění, stačí jen dýchat. Vůně spouštějí emocionální reakce jako je radost, náklonnost, zlost, žal či erotické naladění a příznivě ovlivňují psychiku. Krom toho molekuly silic vstupují vdechnutím do plic a odtud pak do celého těla. Tím je účinek násoben.

Můžete si také přidat esenci do koupele. Tyto koupelové směsi lze dostat v různých

úpravách a často ve velice pěkném balení, takže je lze použít i jako příjemný vánoční dárek. Rostlinné silice prostupují dechem a kůží do těla; uklidňují, povzbuzují a harmonizují. Nejlepší je, když máte možnost se nerušení zavřít do koupelny, nikdo na vás tak 15 minut nebuší, lidově řečeno se naložit do vany, nakapat několik kapek esence a v klidu relaxovat. Je dobré se zcela uvolnit a nemyslet pokud možno na nic. Jste-li ve stresu, silice vás nespasí.

Další způsob využití rostlinných silic pochází ze severu a používá se v saunách. Při zahřívání se roztahují póry a pocením se vyplavují nečistoty. Seveřané pokládali na rozpálená kamna snitky rostlin. Jejich vůně postupovala tělem a podporovala očistný proces. Tento účinek mají i esenciální oleje. Působí na psychiku, navozují příjemnou atmosféru a pomáhají tělu se zbavit nečistot. V saunách se nejčastěji používají osvěžující, čistící a podporující silice – jehličnany, rozmarýn, máta kadeřavá, kafr, šalvěj, eukalypt nebo citrusovníky.

Podle mého nejpříjemnější a zároveň neúčinnější formou využití rostlinných silic a olejů je masáž. Správněji aromaterapeutická masáž. Pomáhá prohrátí a prokrvení tkání, odplavování odpadních látek, stimuluje krevní oběh a imunitní systém. Aromaterapeutické masáže jsou jednou z neúčinnějších metod, které pomáhají k celkové harmonii tělesných i duševních sil. Jsou vhodné při fyzickém i duševním vypětí, stresových situacích, dlouhodobé námaze, bolestech hlavy, migrénách, bolestech zad aj. Aromaterapeutická masáž není tak náročná na techniku jako masáž klasická. Používají se jemné hmaty, rozírání především palci a celou plochou dlaní. Aromaterapeutické masáže a celkově masáže jsou poněkud luxusnější záležitostí, ale při troše citu a dobré vůle si můžete takový aromaterapeutický masážní zážitek dopřát sami (respektive s někým, kdo vás namasíruje ☺). Lze však provést i automasáž; nejlepší je rozetřít trochu masážního oleje s esencí v dlaních, které se tím zároveň prokrví a zahřejí, nanést na ušní laťučky, uvolnit ztuhlou šíji a promasírovat chodidla, neboť chodidla nesou řadu reflexních zón a aniž to

tušíte, např. masáží palce u nohy příznivě působíte na mozek, lebku a hypofýzu ☺.

Při vzájemné masáži nemusíte znát zrovna jinové a jangové dráhy, ale je dobré u každé esence zjistit její účinky a podle toho masáž zaměřit. Např. při depresi je vhodné použít růžové dřevo či bergamot, při únavě bazalku, břízu či eukalyptus, při bolestech hlavy mátu, lemongras či jalovcové bobule atd. Zřejmě nejuniverzálnější esenci je levandule, poněvadž ta se používá od chřipky počínaje až po léčbu kocoviny. Některé silice jsou také známá afrodiziaka. Budete-li chtít partnerovi (či spíše partnerce) připravit smyslnou masáž, použijte heřmánek, Litseu, skořici či Ylang-Ylang (opravdu to funguje ☺).

Nejvhodnějšími oleji pro aromaterapeutické masáže jsou čistě přírodní za studena lisované rostlinné oleje, které slouží jako vhodné nosiče pro esenciální oleje. Dobře se vstřebávají a pronikají do pokožky. Mají celou řadu hojivých, léčivých a pro pokožku příznivých účinků. Narozdíl od rafinovaných olejů, kde jsou při výrobě používána organická rozpouštědla, kyseliny a louhy, obsahují rostlinné oleje lisované za studena celou řadu bioaktivních látek, vitamínů, lecitinu, mastných nenasycených kyselin, minerálů, rostlinných barviv a dalších složek, které pomáhají nejpřirozenějším způsobem regenerovat a ošetřovat pokožku. Mezi běžně užívané rostlinné oleje patří olej slunečnicový, olivový, mandlový, sezamový, olej z pecek vinných hroznů a jojobový vosk.

Jablkové řezy z tvarohového těsta aneb Trojzádrhelový koláč

Budeme potřebovat: 250 g tvarohu, 300 g hladké mouky, 250 g rostlinného tuku, 40 g moučkového cukru, špetku soli a 1 vejce na potřetí koláče. Do náplně přijde 1 kg jablek, 50 g hrubě nasekaných ořechů, 50 g hroznů, 4 lžice moučkového cukru a 2–3 lžice rumu.

Tvaroh zpracujeme na válu spolu s moukou, tukem, solí a moučkovým cu-

Do 50 ml rostlinného oleje nakapeme 25 kapek aromatického oleje (pozor, zda aromatický olej nebo silici, silice by se mělo dávat méně). Doporučené ředění je většinou napsáno přímo na lahvičce a je dobré ho dodržovat. Mícháme-li více aromatických olejů, jejich součet by měl dávat rovněž 25 kapek.

Tyto esence se dají sehnat v čajovnách, květinářství, etno-obchodech či v lékárnách, ale jak jsem předeslala, bacha na kvalitu. Na lahvičce by měl být vždy uveden název rostliny v českém i latinském jazyce a místo původu rostliny.

V Budějovicích je malý obchůdek na náměstí v průchodu (je odtamtud i vchod do Orientu, který možná dobře znáte). Nenechte se zmást nápisem KERAMIKA a směle vstupte. Paní vám ráda poradí, má široký výběr přírodních olejů, silic a esencí a navíc od ní dostanete široký papír s účinky více jak 60 druhů silic a s povídáním o aromaterapii na druhé straně. Ale připravte si peněženku, za kvalitu se platí.

Příjemné vánoční zážitky z vůně přeje

-Mara-

Přístě bude krátké povídání o biologických účincích silic, jejich zdrojích a způsobech získávání. Správně jsem tím měla začít, ale před Vánoce mi pro vás jistě bude důležitá spíše praktická aplikace ☺.

Zdroje:

www.aromaterapie.cz/aromaterapie
(Asociace českých aromaterapeutů)

Jan Sedmík: Masáže – kompletní kniha masážních technik. Svoboda Praha, 1995.

krem. Jelikož jde o těsto tvarohové, počítejte s tím, že od něj budeme zamazání až za ušima. Těsto rozdělíme na poloviny. Jednu část vyválíme a položíme na vymaštěný a pomoučený plech. (A tady je další zádrhel. Může se stát, že se pustíte do koláče, aniž si včas uvědomíte, že na koleji nemáte váleček. Nezoufejte, nouze naučí Dalibora houstí – lze si pomoci i řádně omytou nere-

zovou termoskou, jak jsem zjistila.) Na tento kus těsta nastrouháme jablka, posypeme ořechy a hrozkami, pocukrujeme a pokapeme rumem. Pokryjeme druhým dílem těsta, pomazeme rozšlehaným vejcem (na to nezapomeňte, dělá kůrčičku) a několikrát propícheme vidličkou. Pečeme ve středně

vyhřáté troubě tak dlouho, dokud povrch koláče nedostane zlatohnědou barvu.

A kde máme třetí zádrhel? Hotový koláč je třeba nechat vychladnout, protože teplej se rozpadá a bez lžice bychom si s ním těžko poradili.

Nechte si chutnat! -EZ-

Pórek v povijanu

Slyšte recept na pochoutku, která i studentovi dostupná jest.

Suroviny: šunka, tvrdý plátkový sýr, pórek, smetana, sušená petrželka (možno i čerstvá), brambory.

Na plátek tvrdého syra položíme plátek šunky a na něj špalíček póruku. Pórek zavineme do obou plátků a několik takto připravených ruliček naskládáme vedle sebe do kastrůlku nebo pekáčku. Vše zalijeme smetanou, posypeme sušenou petrželkou a ve středně vyhřáté troubě zapečeme do lehce zlatavého nádechu. Podáváme s bramborem. Dobrou chuť!

A dobrá rada na závěr: Kluci možná snědí víc, ale děvčatům doporučuji na jednu porci 2–3 ruličky. Majíc velké oči, připravila jsem si čtyři a s krupějími potu na čele jsem posléze shledávala, že koeficient roztažnosti mého žaludku je kupodivu stále ještě poměrně malý...

-EZ-

Tip na výlet - Klet jinak

Výstup na Klet je na fakultě spojen s každoroční připomínkou 17. listopadu, je to taková sympatická schválnost odejít od fakulty normální krajinou do kopců a pak na vrchol a celkem jednoduše se vrátit.

Jiná možnost je odvézt se vlakem či autobusem pod kopce, zůstat na nich co nejdéle a s tím návratem je to přirozeně podobné.

Navrhuji Vám výlet na neděli (v sobotu je to s autobusovým spojením podstatně horší): vlakem do Plešovic (trať na Český Krumlov a Kájov), nahoru na Klet, a pak skoro celou cestu pomalu z kopce do Brloha, večer autobusem zpět, celkem něco kolem 23 km, je to vhodné jako pěší i běžkařský výlet.

Odjezd Č. Budějovice vláčkem z hlavního nádraží v 7.38, příjezd Plešovice 8.22, nezlevněné jízdné 34 Kč. Odtud po žluté značce do kopce, lesy na vrchol Kletě, kde je rozhledna – záleží na počasí, za mlhy to přirozeně nestojí za to, ale za velmi jasných dnů a zejména, když dorazíte brzy dopoledne, máte jakousi naději uvidět i alpský Dachstein. Budějovice a okolí jsou jako na té příslovečné dlani. (Vedle je také hospoda, ale je škoda tam zapustit kořeny.)

Alternativně můžete vystoupit o zastávku dříve v Trisově, prohlédnout si zbytky rozlehleho keltského opida (na vrcholu bylo v 2. a 1. století před n. l.), z jeho SV okraje

jsou nad Vltavou vidět trosky Dívčího Kamene, což byl rožmberský hrad původně vymezující jejich území proti královskému – za zády trčela králem založená Zlatá Koruna, na severu vždy králi věrné Č. Budějovice). Na hradě dožil Oldřich z Rožmberka, muž velice mocný a slavný, leč také velký šejdř – částí svého majetku se domohl falšování listin. Pak hrad začal pustnout a rožmberské přetlačovačky o území (nikdy to nebylo skutečná válka, ale mrtví v tom nescházeli) se přesunuly více k severu – proti Táboru.

Prohlídkou opida a volbou této trasy si přidáte několik kilometrů – asi 4). Na Klet se vydáte přímo do kopce po dobré cestě, značené jako cyklotrasa kolem poněkud zpustlého koupaliště. Pokud se uchýlíte z cyklotrasy asi po dvou kilometrech doleva trochu k jihu, narazíte na žlutou značku z Plešovic. Cyklistická trasa Vás dovede doprava k severu na zelenou z Hořubova – ta je delší, velmi tradiční a také nejvíce frekventovaná. Můžete dojít až skoro na vrchol, než se s nějakou značkou setkáte, ale obě zmíněné tam vedou také.

Z Kletě navrhuji výběr modré značky kolem hvězdárny a TV stožáru k SZ. Stoupání máte už většinou za sebou, podstatná část zbytku cesty vede hezkými, většinou smíšenými lesy, hodně bučinami, někde vyčnívají skalky a občas přijdete k místu s rozhledem – ta místa se možná trochu rozšířila listopadovou vichřicí, po ní jsou v lesích mnohé vývraty a možná Vám někde budou trochu překážet. Po asi 7 km od vrcholu Kletě dorazíte do sedla, kde hřeben přetíná silnice Chvalšiny–Brloh, modrá značka pokračuje po hřebeni, který teď zase trochu stoupá a lze pokračovat přes další – teď jen naznačené – sedlo u Ková-

řova, což je soubor několika rozptýlených samot pod vrcholem směrem k SV s výhledem k Brlohu a k protilehlé části Blanského lesa. Od sedla se silnicí je to 3–4 km. Pak už jen klesáme asi tři km k místu, kde modrá značka vyjde na kraj lesa nad potokem, my ji opustíme a cestou nad potokem (zpočátku cca 100 m vzdáleném) se dáme k východu a kolem velké píly a v zimě suchého koupaliště dojdeme po třech km do Brloha. Tam si alespoň zvenčí prohlédneme kostel a zřejmě vyhledáme do odjezdu autobusu v 18.15 úkryt v hospodě. Do Českých Budějovic byste se měli vrátit v 19.10 za nezlevněné jízdné 30 Kč.

Cestu si lze mimo vegetační období trochu zkrátit z Kovářova přímo po loukách dohů do Brloha, dejte ale pozor, louky jsou mokré, všimněte si trochu terénu a zbytků vegetace, abyste to tam moc nerozryli. Za sněhu se to dá sjet i na běžkách, je tam dost místa.

Spoje jsem vyhledával pro 1. 12. 2002, pro jiná data doporučuji kontrolu.

Užijte si to.

Váš Pavel Blažka

Vyhodnocení "Penguin soutěže" Pavučiny číslo 13

Milí TŘI netrpělivi soutěžící. Poslední den v listopadu jsme otevřeli „Spider bednu“, která měla za úkol schraňovat vaše odpovědi na naše záladné soutěžní otázky. Na jejím dně na nás překvapeně koukala spousta zajímavých věcí: roztrhaná výplatní páska patrně nespokojeného kolegy Hajduška (měl tu smůlu, že jako první vypadl kousek s jeho jménem..), umělecky vytvořená kulička ze žvýkačky (autor neznámý) a tři soutěžní lístky s čísly 016, 073 a 099.

Vy tři odvážní, jste zvědaví, jaké byly správné odpovědi?

Python je programovací jazyk nejen pro Linux (krajská královská je *Python regius!*) – „b“ je správně.

Samba je server umožňující počítačům s Windows sdílet adresáře v Linuxu – opět „b“.

„**Tučňák**“ vznikl ve Finsku – ano, tušíte již, že pro změnu je to opět „b“.

Protože pravidla říkají, že o ceny soutěží pouze ti z vás, kteří odpověděli správně na všechny tři otázky, tak nám po prozkoumání vašich odpovědí postoupil do dalšího kola pouze lístek s číslem 073. Tímto mu připadá první cena (PowerPack Edition 8.2 Linux for Workstations), kterou si může vyzvednout v redakci Pavučiny (kancelář Attavena, o.p.s., děkanát, 4.p.). Nezapomeň si druhý, kontrolní ústřížek vzít s sebou. Gratulujeme!

Zároveň jsme se na základě vašeho „masivního“ zájmu o podobné soutěžní akce rozhodli, že tato byla poslední. Howgh!

Vaše rEDA

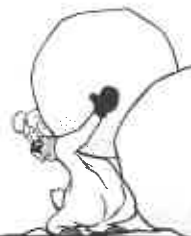
Omlouváme se za záměnu autorství fotografií v Pavučině č. 13 ve článku Exkurze Španělsko a Portugalsko 2002 (s. 30). Autorem všech fotografií tohoto příspěvku je Tomáš Hauer, nikoli Petr Koutecký, jak bylo v tiráži uvedeno.

-rEDA-

PAVUČINA

časopis (nejen) studentů Biologické fakulty Jihočeské univerzity ■ **vydává:** Attavena, o.p.s., Branišovská 31, 370 05 České Budějovice ■ tel.: 387 772 357, 605 213 428, e-mail: attavena@atlas.cz, web: <http://www.attavena.cz> ■ **redakce:** Branišovská 31, děkanát BF – pod střechou, e-mail: pavucina@tix.bf.jcu.cz, **web:** <http://www.attavena.cz/pavucina/index.html> ■ **šéfredaktor:** Věra Cihlářová ■ **redaktoři:** Simona Poláková, Ignác Pospíšil, Miša Uhlířová, Eliška Zapomělová, Lukáš Šmahel ■ **ilustrace:** Eliška Zapomělová, Věra Cihlářová, Miša Uhlířová, Martina Macháčková, Anička Faltýnková, Ignác Pospíšil, Marie Flašková, ■ **foto:** FotoArchív Attaveny a BF, Petr Znachor – str. 8–12; FotoArchív Olega Ditricha – str. 19–23, Jany Nebesářové – str. 24, 25, CEGV Cassiopeia – str. 37, Marie Flaškové – str. 44; Martin Střelec – str. 13, Michal Paroulek – str. 18, Simona Poláková – str. 59–61 ■ **technické zabezpečení a grafická úprava:** Dana Vašková, Zdeněk Klouda ■ **www stránky:** Petr Illek ■ **tisk:** Tiskárna Posekaný ■ **osvit:** PrePres Studio Karmáček ■ vychází pětkrát ročně ■ náklad 200 kusů ■ prodejní cena výtisku – 20 Kč ■ čtrnácté číslo vyšlo 16. prosince 2002

UZÁVĚRKA 15. čísla je 12. února 2003, jeho předpokládané vydání pak 26. února. Uveřejněné příspěvky se nemusí shodovat s názory redakce.

Období platnosti tohoto akčního představují z velké části Vánoce a zimní zkouškové období, kdy se toho na fakultě a kolem ní moc neděje. Proto i rozsah je výrazně menší než u předcházející Pavučiny č. 13. Nechť tedy přežijete to zkouškové a ve zdraví se sem vrátíte v druhé polovině února, kdy začne letní semestr a kdy také můžete očekávat, že za vámi zavítá další číslo našeho časopisu...

AKČNÍK

16. – 22. prosince 2002 ✓

16. - 20.12. Turnusová praktika z fyziologie živočichů, 2. turnus.
Informace na nástěnce katedry.
- 16.12. (Fyz.živ) Blažka P., Edrová L.: Obrat bílkovin u ryb.
- 17.12. (OBi) Vosátková M.: Analytika a biochemie vitamínu D.
Walczysko S.: Hemocyty *Schistoserca gregaria*.
- 17.12. (Fyz.ros) (+Ekol. spol. seminář) Ježíšek K.: Vítězné filmy Ekofilm Č. Krumlov 2002.
- 18.12. (Vstup.) Ondřej M., Rakouský S.: Genetika.
- 18.12. (Mag.Bot) referáty studentů o začínajících pracích Krčmářová J.(Mag.), Pouska V. (Mag.), Šoun J. (Mag.), Petřílková (Bak.), Dospělá L. (Bak.), Vlachovská A. (Bak.), Kresáč M. (Bak.)
- 18.12. (Zool) VÁNOČNÍ BESÍDKA.
- 19.12. (ParU) Hajdušek O. (Mag.): Koevoluce kryptofyt a jejich hostitelů.
Franta Z. (Bak.): Identifikace bakterií ze střevního obsahu *Ornithodoros moubata*
- 20.12. Poslední den s přednáškami před Vánocemi.

23. – 31. prosince 2002 ✓

- 24.12. Štědrý den.
- 27.12. – 31.12. Knihovna otevřena pouze 8:00 - 12:00. Menza uzavřena, koleje by měly být stejně jako loni otevřeny i přes Vánoce a Silvestra. P3 a Miniknihovna otevřena od 2.1. 2003.

1. – 5. ledna 2003 ✓

- 1.1. Začátek funkčního období nového akademického senátu fakultního i univerzitního. A samozřejmě mohutná oslava toho, že už jsme zase o rok starší.
- 3.1. Teoretický počátek výuky po Vánocích a Silvestru (bude tady ale vůbec někdo?)
- 3.1. Rádný termín odevzdání bakalářských a magisterských diplomů. Katedry mohou tento termín případně posunout.

6. – 12. ledna 2003 ✓

- 6.1. - 10.1. Zápočtový týden.
- 7.1. (Fyz.ros) Janáček J. (FÚ AV ČR Praha): Matematické modelování biologických struktur
- 7.1. Ekol. bakalářské prezentace
- 8.1. Vstup. Šantrůčková H., Tichý R.: Životní prostředí
- 8.1. Mag.Bot Schůze katedry
- 8.1. Zool Yeverková Z. (Mag.): Volba prostředí jako bariéra proti hybridizaci mezi kuňkami
Šlechtová V. (Mag.): Genetická analýza populací vranky obecné
Vodičková I. (Mag.): Mamaliologie (hlodavci)
- 9.1. UMBR Matoušek J.: Stresové faktory a mikroevoluce viroidů
- 9.1. ParU Martínek K. (LF UK Plzeň): Biologie tasemnic rodu *Echinococcus*
- 10.1. Konec předzápisu do letního semestru 2002/2003. Předzápis je povinný pro všechny studenty, kteří nechtějí v zimě přerušit nebo ukončit své studium!

HOT NEWS:

13.12.2002 prošlo kolegiem rektora následující: počet lůžek na kolejích pro BF se zvedá ze 196 na 277, tedy o 81 postelí. Kritériem je poměr žádostí o ubytování v předešlém roce, takže může být každý rok jiný (v současné době 80% uspokojených žádostí). Proto příště žádejte o koleje všichni, kdož můžete! Ostatní fakulty dopadly ve srovnání s loňským rokem takto: PF -2, TF +20, ZSF +15, ZF -89 (není započítána rezerva ředitele KaM).

do konce ledna 2003 ✓

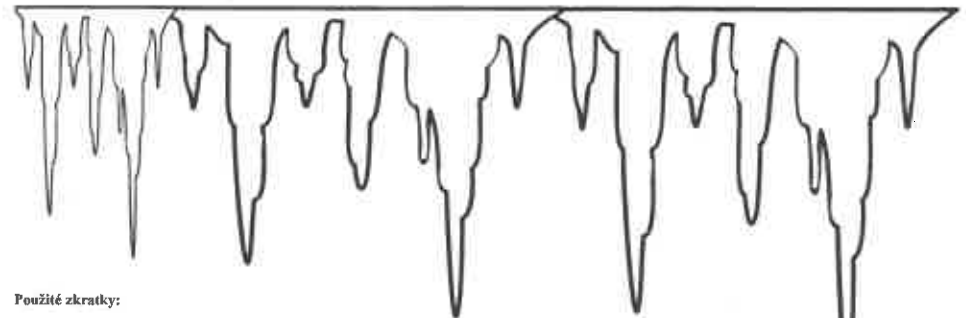
- 13.1. – 14.2. **Zkouškové období zimního semestru.** Vlastní zkoušky je možno skládat ještě i v průběhu přednášek letního semestru do 31. března.
- 16.1. – 17.1. **Seminář Ekologie mokřadů na paměť S. Hejného,** pořádá BF JU ve spolupráci s BÚ Třeboň J.H. Květ, Š. Husák, J. Rajchard. Terénní stanice Lužnice. Program referáty doktorandů, seminární témata studentů kursu Ekologie mokřadů (nepřednášená v rámci kursu), terénní exkurse.
- 17.1. **Den otevřených dveří na BF JU pro zájemce o studium** (začátky 10:00, 13:00).
- 18.1. (Bot.sp) **Špačková I.:** Jak vypadá jaro (ale také trochu podzim) v Kapsku a okolí.

únor 2003 ✓

- 3.2. – 7.2. **Závěrečné bakalářské obhajoby, magisterské obhajoby i zkoušky.** Termín obhajob a zkoušek mohou katedry posunout i na předcházející týden.
10. – 14.2. **Zápis všech studentů (kromě doktorandů) do zimního semestru.**
11. – 12.2. **Bakalářské závěrečné zkoušky. Přijímací zkoušky do magisterského studia.**
- 17.2. **Zahájení pravidelné výuky v letním semestru.** Výuka potrvá 14 týdnů do 22.5.
- 17.2. **Zápis doktorandů do letního semestru.**
- 22.2. (Bot.sp) **Štech M.:** Co překvapilo botaniky v Portugalsku a severním Španělsku

březen 2003 ✓

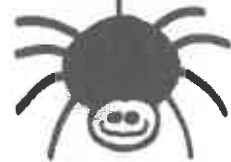
1. – 9.3. **Prach E.K. & Šťastná H.P.:** Exkurse do Nízkých Tater v rámci kursu Zimní kurs ekologických měření. Ubytování na horské chatě pod Ďumbierem (údajně dost terénní podmínky), max. kapacita 15. Přednost mají ti, kteří si tento kurs zapíšu... (běží v letním semestru).
- 22.3. (Bot.sp) Výroční schůze, zahájení sezóny
- 23.3. (Bot.ex) (pravděpodobně) **Štech M.:** Tradiční vítání jara na Čertově stěně (výprava za vřesovcem). Sraz v 9:50 na vlakovém nádraží, odjezd vlaku v 10:00 (směr Rybník Čertova stěna).

Použité zkratky:

Bot.ex	Tradiční (nejen) botanické exkurse pořádané katedrou botaniky. V letním semestru začínají 23.3.2003 a poté každý týden v úterý a v sobotu. Informace o programu exkurzí M. Štech
Bot.sp	Semináře Botanické společnosti (jihočeské pobočky), sobota 9:30, přednáškový sál Jihočeského muzea
Ekol	Semináře katedry ekologie, úterý 16:45, nová budova B1
Fyz.ros	Semináře katedry fyziologie rostlin, úterý 15:00, nová budova B1
Fyz.živ	Semináře katedry fyziologie živočichů, pondělí 17:00, zasedačka EntÚ
OBI	Seminář katedry obecné biologie, úterý 17:00, zasedačka EntÚ
Mag.bot	Magisterský seminář katedry botaniky, středa 15:30, Sálky malá posluchárna
ParÚ	Semináře Parazitologického ústavu a katedry parazitologie, čtvrtek 13:00, zasedačka PaÚ
UMBR	Seminář katedry genetiky s ÚMBRu, čtvrtek 13:00, zasedačka ÚMBR
Vstup	Vstupní seminář pro 1. ročník ("podvečery s vědou"), představení možných oborů studia na BF JU, středa 15:15, kongresovka
Zool	Semináře katedry zoologie, středa 17:15, nová budova B3

*Uzávěrka tohoto Akčního proběhla v úterý dne 3.12. v 19:00.
Uvedené informace jsou bez záruky.*

Hlemýžď

Muž odpočíval vedle meze
a upozoroval hlemýždě,
jak mu i se svým domkem leze
neomaleně přes hýždě.

I civěl chvíli sladkobočně
na hlemýžďáňho ničemu,
čekal, že zmizí dobrovolně –
a on se neměl k ničemu.

Že obyčejně, co nás hýzdí,
nás také zášty otráví,
muž náhle křikl: "Jdi mi z hýždí!"
a hlemýžď slezl do trávy.

A tak se řítíl proti větru
ten hlemýžď dbalý o svou čest,
že na stém pátém milimetru
už upaloval o sto šest.

Emanuel Frynta
Písničky bez muziky

Moucha

Ač moucha kouše člověka,
že kolikrát až otéká –
člověk se nemstí na mouše,
a nikdy mouchu nekouše.
A váží si nás celý svět,
že dovedeme odpouštět.

Emanuel Frynta
Písničky bez muziky